ANUL XXXII
44
(1 434)
Sîmbătă
4 noiembrie
1989
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

SALA DE LECTURA

PERMANENȚA SPIRITULUI REVOLUȚIONAR

Cu o evidență tot mai pregnantă, caracteristică marilor evenimente, Congresul al XIV-lea al partidului preocupă atenția întregii societăți, a întregii națiuni. Pe fundalul realității practice, dar și pe acela al ideilor, al tezelor și principiilor revoluționare cu valabilitate generală și cu trăsături specifice în aplicarea lor concretă, în transformarea lor în forță materială ce propulsează viața, gîndirea și acțiunea practică, apropiatul eveniment a fost strălucit prefațat de **Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu** la recenta Plenară lărgită a Comitetului Central al partidului.

Importanța acestui nou și magistral document pe care îl reprezintă **Expunerea** constă atît în valoarea lui specifică pe planul propriei noastre realități, cît și în faptul că se constituie într-o amplă și clară pledoarie politică și socială, științifică în cel mai înalt grad, privind ideile socialismului și comunismului, practica și complexitatea făuririi noii societăți. Importanța este cu atît mai mare cu cît acest nou și strălucit demers al secretarului general al partidului nostru are loc în contextul unor abordări cel puțin contradictorii în lumea ideilor și practicilor din unele partide și țări socialiste, abordări care nu numai că aduc deservicii experienței generale, dar golesc de conținut gîndirea revoluționară, diminuează forța viziunii transformatoare, ca să nu spunem că abat de la misiunea lor istorică însăși acele partide. Permanența spiritului revoluționar este condiția de fond a luptei și muncii consacrate făuririi unei lumi mai bune și mai drepte și ea, această permanență, este emblematică pentru tot ce se întreprinde în scopul păstrării și dezvoltării cuceririlor revoluționare, al avîntului general al construcției socialiste și comuniste. **Întreaga activitate teoretică**, subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, **ideologică și politico-educativă trebuie să pună cu putere în evidență legile obiective ale dezvoltării omenirii, să sublinieze și să demonstreze științific faptul că lupta de clasă, lupta împotriva vechiului și pentru promovarea noului în toate domeniile, deci și în viața internațională, a constituit, constituie și va constitui factorul determinant al progresului societății omenești.**

Întreaga activitate ideologică și teoretică trebuie să dea o perspectivă revoluționară clară poporului nostru, tuturor popoarelor, în lupta pentru soluționarea problemelor complexe ale vieții internaționale, să le inspire încrederea și fermitatea în lupta de apărare a socialismului, a dezvoltării economico-sociale, a independenței și libertății, de asigurare a păcii și realizare a unei lumi a deplinei egalități între toate națiunile lumii.

Expunerea secretarului general al partidului nostru are o inestimabilă valoare teoretică și practică, ea fiind o densă și clară manifestare a spiritului revoluționar creator, a acelei permanențe care în dinamica sa politică și socială face realitatea mereu mai apta de perfecționare și dezvoltare, printr-o cuprindere problematică vastă și esențială, conferind partidului comunist rolul său de centru vital al națiunii, iar politicii sale demnitate și tărăgănicie, actualitate profundă și perspectivă continuă, înaintată. Încercărilor de destabilizare a țărilor socialiste li se dă o fermă replică politică și științifică, contrapunîndu-le o experiență istorică din care izvorăsc înseși ideile mersului înainte al societății, modalitățile și etapele edificării civilizației socialiste și comuniste. Din același larg orizont al permanenței spiritului revoluționar se demonstrează superioritatea noii orînduiri și se afirmă devotamentul nemărginit față de idealurile acesteia, într-un sens care înseamnă și luptă și muncă, și gîndire neîncetată, și acțiune practică, angajare și dăruire, conștiința mereu vie și trează că pe drumul construirii noii lumi nici o realitate nu este definitivă, că de la etapă la etapă se pun alte și alte probleme, acționează alte cerințe, alte posibilități și tocmai de aceea partidul comunist, ca centru vital al națiunii, trebuie să acționeze la înălțimea sarcinilor și misiunii sale istorice. Din același larg orizont al permanenței spiritului revoluționar, marea proprietate socialistă, de stat și cooperatistă și-au dovedit și își dovedesc viabilitatea necesară, ele stînd la baza viitorului sigur și drept pe care îl edificăm, după cum din același unghi și în aceeași lumină și clară perspectivă s-a făurit un adevărat sistem al democrației muncitorești-revoluționare prin care se asigură participarea activă, responsabilă a întregii țări la înfăptuirea tuturor programelor economice și sociale, ale dezvoltării și afirmării neîntrerupte pe tot mai înalte treapte de progres și civilizație.

Făurirea socialismului cu poporul și pentru popor este principiul fundamental care de aproape un sfert de veac, de la Congresul al IX-lea al partidului, a consacrat și consacră o experiență vastă și inovatoare pe teritoriul căreia apropiatul mare forum comunist, prin **Programul-Directivă și Tezele** supuse dezbaterilor largi, democratice, va conferi noi argumente prezentului și viitorului, într-o dinamică și o anvergură a construcției care privește deopotrivă omul și societatea, ridicarea României pe un loc tot mai demn și mai respectat în lume. Sînt implicate în chip obiectiv știința, învățămîntul și cultura, educația, etica, morala, toate laturile existenței materiale și spirituale, într-o viziune care emană și călăuzește de la aceeași mereu mai puternică și mai înaltă altitudine a spiritului revoluționar.

Luceafărul

VIZITA DE LUCRU – tablou de Valentin Tănase

Fascinația realității

Să ne imaginăm un mic scenariu organizatoric. Un grup de cinci scriitori — poate șase sau zece, nu are importanță numărul, oricum să zicem mai mulți scriitori — întîmplați la inaugurarea unui măreț edificiu social, economic, cultural ș.a. O uzină care începe să producă într-un loc departe de industrie, o nouă avînd o capacitate record, gata să primească botezul apei, o nouă magistrală a metroului bucureștean, un nou cartier care își primește primii locatari. Și cîte și mai cîte.

Să ne imaginăm, așadar, că, de pildă, Eugen Barbu, Ion Horea, Adrian Păunescu, Ilie Purcaru, Victor Vlăduțiu, Fănuș Neagu, Ion Bălașu, Ion Lăncrănjan, Paul Anghel și Petre Sălcudeanu și-ar fixa privirea de Argeș, și-ar redeschide apetitul gazetărese și ar da frîu liber talentului lor de prozator sau de poet pentru a transpune în paginile unui reportaj gîndurile, trăirile, impresiile, detaliile etalate frust de un moment inaugural. În fond, de un fapt de viață.

Cum ar arăta producția lor ? Nu am nici o îndoială că cele zece reportaje, crescute din aceeași realitate, păstrînd firească și necesara veracitate a argumentației, ar purta, cît se poate de edificător, de la prima la ultima propoziție, personalitatea scrisului fiecăruia. Ar fi, cred, zece reportaje în care s-ar verifica, cît se poate de limpede, dacă mai e nevoie, că „stilul este omul". Ar fi zece reportaje în care metafora, comparația, personificarea și-ar așeza vibrațiile multicolore în firescul frazei simțite și șlefuite de scriitorul-reporter.

Cît ar fi, fiecare dintre ei, reporter și cît scriitor ? Unde se termină reportajul și unde începe literatura ? Ce încărcătură literară are reportajul ? Greu, dacă nu chiar imposibil de stabilit. Născut din nevoia de a reflecta prin mijloace literare realitatea, reportajul rămîne sub „tutela" realității numai pentru a pune în lumină grăuntele de aur al faptei, pentru a-l topi și a-l turna în imagine sublimă, capabilă să creeze emoție, impresie și, în același timp, să informeze. Doar literatura își permite luxul detașării de faptele reale sau regîndirii lor după simțiri și trăiri artistice specifice fiecărui creator, reportajul, cît ar fi el de fin croșetat literar, nu se poate dezice de realitate. Și tocmai această stare specifică, acest fenotip al reportajului dau personalitate, îl face inconfundabil între „rudele" sale literare.

Arhetipul reportajului, păstrat ca într-o voliră magică, este faptul, este realitatea. Un fapt frumos, un eveniment din viața oamenilor îmbrăcate în haina reportajului devin un spectacol pe care cititorul îl urmărește în timpul lecturii. Impactul spiritual al reportajului asupra omului este dat de măiestria scriitorului de a crea imagine și de a desprinde semnificații din ea.

Reportaj sau literatură ? Nu cred că noțiunile trebuie disputate dihotomic. Reportajul care nu e literatură rămîne un simplu și neizbutit exercițiu de scriere. Sau, în cel mai bun caz, un articol oarecare. Să-i recitim pe clasici, să-i citim atent și pe contemporanii noștri și vom vedea că marii maeștri ai reportajului au ajuns și mari scriitori sau că mai toți scriitorii au cochetat în antecamera consacrării cu reportajul.

Nu cred că se înțelege că reportajul este „ținuta de gală" doar a faptului frumos, luminos de viață. Numai în măsura în care producția reportajului își trage seva din viața reală, viața necontrafăcută, din viața cu lumini și umbre așa cum este ea, numai așa această producție va putea să aspire la ceea ce am putea numi „oglindă literară a timpului". Eroii reportajelor sînt „oameni în carne și oase", oameni care trăiesc printre noi, oameni cu împlinirile și neîmplinirile lor, cu sentimentele, cu necazurile și bucu-

Viorel Sălăgean

Continuare în pag. a 7-a

În pagina a 3-a

PATRIA SUB SEMNUL MARILOR IZBÎNZI ALE PREZENTULUI SOCIALIST

EXPUNEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU, PROGRAMUL-DIRECTIVĂ ȘI TEZELE PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA AL P.C.R. — REPERE ALE CONSTRUCȚIEI DE CONȘTIINȚĂ

Socialismul și valorile umane

Deplina încredere în socialism, în forța și invincibilitatea lui luminează, caracterizează întreaga expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara lărgită a Comitetului Central al partidului. Noua orînduire este înfățișată în toată măreția, ca edificiul cel mai reprezentativ pentru demnitatea umană. Pentru marile aspirații ale omenirii, de progres social, de civilizație. Pentru noile orizonturi ale muncii, în care se reflectă epocalele descoperiri datorate revoluției tehnice și științifice. Pentru afirmarea puternică a personalității umane într-o societate a dreptății și egalității. *„Socialismul — sublinia secretarul general al partidului — și-a demonstrat forța și superioritatea, ca orînduirea socială cea mai dreaptă și mai umană din cîte a cunoscut omenirea pînă acum".*

Calea socialistă de dezvoltare nu a fost și nu este ușoară. Opțiunea fundamentală pentru noua orînduire socială presupune mai întîi, așa cum au dovedit viața, istoria, înțelegerea esențială a principiilor socialismului, a legilor obiective ale dezvoltării sociale. Și presupune, în egală măsură, consecvență în aplicarea lor, în mod diferit de la o țară la alta, de la o etapă la alta. Presupune unitatea de gîndire, de acțiune a poporului, sub conducerea partidului unic al clasei muncitoare, munca rodnică, creatoare pentru dezvoltarea multilaterală a societății.

Socialismul nu se realizează o dată pentru totdeauna. În concepția partidului nostru, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, pe deplin confirmată de practica socială, pe măsură ce progresează știința, tehnica și cultura, cunoașterea în general, se impune să fie continuu perfecționate formele de organizare și înfăptuire a noii societăți. În acest spirit s-a desfășurat, în România, după Congresul al IX-lea al partidului, procesul revoluționar al construcției socialismului. În acest spirit sînt dezbătute, în momentul de față, documentele programatice pentru apropiatul forum din noiembrie al comuniștilor români, care proiectează perfecționarea în continuare, în cincinalul viitor și în perspectiva anilor 2000—2010, a economiei, științei, învățămîntului, culturii, a întregii societăți. *„Nu se poate vorbi de socialism — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — fără o economie eficientă, de mare randament, fără o societate care să asigure creșterea mijloacelor de reproducție lărgită și de ridicare, totodată, a bunăstării generale a poporului".*

Este semnificativ, în acest sens, faptul că în noua epocă a istoriei patriei noastre, deschisă de marele Congres din 1965, înfăptuirile ce au asigurat continua dezvoltare economică și socială a țării au consolidat climatul deplinei afirmări a personalității umane. An de an s-a întărit proprietatea socialistă — baza trainică a construcției noii orînduiri, a perfecționării neîncetate a societății. Au fost create valori materiale și spirituale la care au acces liber toți membrii societății — singura condiție fiind munca în folosul societății.

Pentru a realiza, în fapt, deplina egalitate în drepturi și îndatoriri între toți cetățenii țării, fără nici o deosebire, a fost nevoie să fie înfăptuită o operă economico-socială de mare anvergură. Bunele intenții nu ar fi fost de ajuns pentru ca egalitatea în drepturi și egalitatea condițiilor de muncă, de viață, de afirmare socială să devină realitate. A fost nevoie de mai mult de șase milioane de locuri de muncă — dreptul la muncă fiind cea dintîi condiție a demnității umane. A fost nevoie de mari eforturi pentru înfăptuirea politicii partidului de dezvoltare multilaterală a tuturor județelor, a tuturor localităților patriei. A fost nevoie de muncă susținută pentru construcția de moderne platforme industriale, de noi obiective agrozootehnice, de edificii pentru știință, învățămînt și cultură, pentru ocrotirea sănătății. Toate acestea au asigurat cadrul material care să garanteze dreptul la muncă, accesul liber la cunoaștere, deplina egalitate în toate domeniile.

Fără transformările revoluționare din acest pătrar de veac de după Congresul al IX-lea, demnitatea umană ar fi rămas un simplu vis. Numai dezvoltarea multilaterală a forțelor de producție, în mod armonios și echilibrat, pe întregul teritoriu al țării, numai continua perfecționare a relațiilor sociale au asigurat condițiile ca visul să devină fapt împlinit. De aproape 25 de ani, fondul de dezvoltare nu a fost niciodată mai mic de 30 la sută din venitul național. Pe această bază, s-a schimbat din temelii înfățișarea țării. S-a schimbat din temelii viața oamenilor. În acest cadru amplu și complex, economic, politic și social, într-un proces revoluționar con-

Adrian Vasilescu

Continuare în pag. a 2-a

ÎN LIMBA ROMÂNĂ

În limba română omenia se scrie
Cu pîine și sare la capăt de drum,
Cu frate la durere și bucurie
Și cu toate roadele unui pom

Maică a mea, cum te-aș putea zugrăvi,
Dacă nu în culorile graiului deprins de la tine,
Cum aș putea simțirile mele istorisi
Dacă nu în cuvintele românești firi !

Iată așadar cum limba română
E o limbă universală
Pentru toți cei născuți sub zodia ei,
Iată așadar cum izvorăsc din suflete
Frumoasa și înțeleapta cuvintele patriei

Corin Bianu

Opera durabilă

Aparținem unui popor luminat și curajos care și-a înscris chipul distinct, prin istoria sa, în contextul lumii, popor care, azi, conștient de comandamentul contemporan al vremii, s-a angajat decis, tenace într-o muncă eroică pentru progresul multilateral, pentru un viitor de aur. Este o onoare să-l aparținem și noi, cei care, după puteri, îi cîntărim acea parte integrantă unui chip deplin și armonios, literatura. Poeți, romancieri, critici și istorici literari ori dramaturgi — patrioți revoluționari prin ceea ce facem spre a ne onora misiunea de a da poporului într-o Patrie azi suverană și independentă, acele opere durabile prin care să intre cu fruntea luminată în pantheonul universal al culturii.

Bilanțul literaturii socialiste este bogat. S-au scris cărți de valoare. Nu este deci întîmplător faptul că cel ce ne călăuzește întregul mers al nostru, al națiunii noastre unite, a găsit de cuviință să îndemne întreaga obște a celor ce scriu literatură, spre noi și noi succese, cu exemplară inspirație, și în **Expunerea la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 25 octombrie 1989.** Iată ce spunea, pilduitor, tovarășul Nicolae Ceaușescu : **„Așa cum am subliniat la întîlnirea cu oamenii muncii din domeniul creației literar-artistice din luna mai 1965, sursa cea mai sigură de inspirație trebuie să fie poporul, realitățile societății noastre socialiste. Să nu se alerge după „ulcioare" străine, chiar dacă sînt poleite cu aur, ci să se bea apă din izvoarele limpezi ce izvorăsc din pămîntul strămoșesc, să se bea apa vie, dătătoare de viață, din gîla română !"**

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a îndemnat scriitorii de nenumărate ori să se orienteze spre acele zone ale creației artistice care și-au dovedit și-și pot dovedi perenitatea, spre acele opere care își au ca izvor realitatea social-istorică în care se naște cel menit să creeze valori artistice, aceasta fiind incompatibilă cu înstrăinarea de viață, cu lipsa de țel, cu gratuitatea. Răspunzînd la acest îndemn scriitorii îndeplinesc o datorie de onoare față de popor, dar și față de cititorul acestui ev nou.

În cultura noastră socialistă ne bucurăm azi de o mișcare literară viguroasă și elevată, de talente autentice și variate, de tineri scriitori care își încep drumul avînd în față o tradiție de necontestat — lucru firesc la un popor atît de înzestrat, creator al unor inestimabile valori spirituale milenare — și care le este călăuza sigură atîta timp cît în anumite genuri putem afirma cu mîndrie că nu ne simțim cu nimic mai prejos decît țările cu mare faimă artistică. De aceea, dacă pe alocuri mai apare tenta de a mima străinătatea în ce are ea particular, acesta este doar „rodul" unei neînțelegeri adînci a rosturilor literaturii. Nu negăm însă faptul că este bine a împărtăși ceea ce este valoros și nou în experiența literar-artistică a lumii, cu condiția însă de a nu estompa individualitatea noastră. Iată deci, ce trebuie să înțeleagă scriitorul tînăr, azi mai mult ca oricînd, pentru a fi la înălțimea misiunii sale de creator și modelator al moralei existenței umane, pentru a fi un adevărat om de litere, un revoluționar a cărui operă, în cele din urmă, să devină perenă.

În acest context, creatorului tînăr, scriitorului, îi revin firesc datorii mai adînc reverberate în conștiința și morala acestei nobile profesii, așezată statornic în acel solid fundament — vocația umanistă. Rodnicii ani de literatură tînără, care a devenit normal literatura matură de azi a Patriei, servesc în mare parte ca model, ca drum de urmat și cu aceste roade ale anilor de după 1965 ne vom prezenta, mîndri, firesc, în fața marelui forum al comuniștilor români.

Viața spirituală a Patriei trebuie să îmbogățească pe mai departe mentalitatea oamenilor, poziția lor civică, însăși existența acestora. Iată un rost al literaturii și de azi, dar și de mîine.

Gheorghe Daragiu

PREZENȚA TÎNĂRULUI SCRIITOR

Țara în lumina reportajului

Cărțile de reportaje sînt repere sigure ale climatului spiritual, profund creator, specific societății noastre socialiste. Scriitorilor-reporteri le-a revenit meritul de a-și fi îndreptat preocupările lor scriitoricești spre omul obișnuit, sfătuind creatorul anonim, eroul legitim al atîtor prefaceri din România socialistă. Eforturile creatoare ale societății noastre, inovațiile spectaculoase, inexplicabile pentru unii, surprinzătoare chiar, sînt impecabil redate memoriei colective de către ochiul atent al reporterului. Nu întîmplător vorbeam, nu de mult, despre revirimentul reportajului în literatura română contemporană ; acest reviriment se explică prin dezvoltarea fără precedent a patriei noastre, o dezvoltare pe coordonate economice, social-politice, cu implicații profund științifice, culturale și de ordin material. Pentru cercetătorul literar, anii numiți de istoria contemporană — **Epoca Nicolae Ceaușescu** — vor căpăta semnificații deosebite **priviți din unghiul scriitorilor de reportaje** (s.n.), autori ai unor creații literare în care sînt redați cu fidelitate, cu dragoste și măiestrie, cu o anume prospețime chiar, constructorii României socialiste în toată măreția lor. Cred că se impune cu necesitate apariția pe masa noastră de lucru a unei istorii incitante, care s-ar putea numi **„Un sfert de veac de reportaj românesc"**. Între coperțile unei astfel de lucrări se cer incluse cărți precum **„Corăbii în inima Dobrogei"** de Petre Dumșa, **„Fotografia unei iubiri"** de Titus Vijeu, **„Adevăr și metaforă"** de Mircea Ionescu, **„Fereastră spre inima Bucovinei"** de Mircea Motrici și altele, multe altele. Adăugăm acestora alte trei cărți de reportaj, apărute recent la trei edituri diferite. Prima e **„Starea continuă"** de Marian Constantinescu (Ed. Eminescu, 1989). Autorul, cu un condei sigur, scrie biografii ale creativității românești, consemnează istoria unor ireversibile fapte și întîmplări care fac memorabilă, exemplară chiar, existența unor oameni ai zilelor noastre. În cartea lui Marian Constantinescu întîlnim pagini remarcabile cum sînt cele referitoare la realizarea metroului românesc. „Un colectiv fără nici o experiență similară arterioară realizează un veritabil tur de forță executînd prototipul. A fost o primă performanță fantastică. La 21 decembrie 1976, pe o linie de probă, la Arad, mai țineți minte și ora, da, da, era 13,45, părăsea tiparele proiectului, se scutura

Vasile Bardan

Continuare în pag. a 6-a

AȘTEPTARE DE TOAMNĂ

S-a luminat la Dunăre, a toamnă,
Răzbați cu ochii-adînc pînă-n Carpați,
Dar spre niciunde pașii nu te-ndeamnă,
În lanțurile toamnei ferecați...

Cu ultimele foi și-au stins frămîntul
Și plopii ce-n solemnitate tac,
Că doarme greu, spatii de munci, Pămîntul
Ca după lupta Gruia-al lui Novac.

E-n aer și pe apa-a așteptare,
Pe care pîn'la lacrimă o simți,
Lumina însăși în privire doare,
De parcă-ți bate sub pleoape zimți.

E-o liniște pătrunzător de vie,
Încît să și respiri te înfiori,
C-auzi vuind, cum din copilărie
Îți vin, pe urmă, primele ninsori.

Niculae Stoian

● **În acest număr :** ● **Centenar Creangă** ● **Nume românești** ● **Cronica literară** ● **Viața cărților** ● **Poșta redacției** ● **Mapamond** ● **Cultura românească în lume** ● **Revista străină** ● **Sport**

CRONICA LITERARĂ

MARIAN VASILE: «Conceptul de originalitate în critica literară românească»

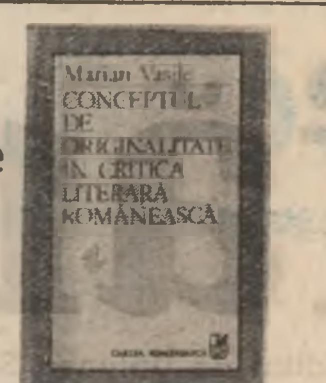

Construcțiile sintetice sînt rare pentru că presupun, pe lîngă stringerea și stăpînirea materiei, și posibilitatea organizării ei într-un edificiu coerent și semnificativ. **Conceptul de originalitate în critica literară românească** de Marian Vasile, Editura „Cartea Românească", 1989, este o carte care-și propune să degajeze, dintr-un vast material literar și ideologic, o vocație reflexivă a literaturii române, un sens al ei însoțit de direcțiile pe care le poate exprima varietatea energiilor angajate și opțiunile lor.

Termenul de „original" apare pentru prima dată în **Țiganiada**, ne spune autorul, ceea ce înseamnă că Marian Vasile își propune să studieze aproape două sute de ani de literatură română, urmărind un termen, accepțiunile și aplicarea lui. Fără vreun precedent stimulativ pe terenul temei cercetate, Marian Vasile purcede la drum în cartea sa încercînd să lămurească sensul și accepțiunile „originalității" în cultura și literatura Europei. Cea mai mare parte a lucrării este închinată însă temei din titlu, conceptului de originalitate în critica literară românească. De reținut că autorul nu vorbește numai despre critica literară, ci și despre critica românească, pentru a-și asigura o mai mare arie de mișcare și examen în cîmpul culturii române. Se vor folosi, deci, nu doar textele de critică literară, nu doar opera criticilor literari, ci toate acele contribuții care pot să dea seamă de conceptul de originalitate în literatura română în cei aproape două sute de ani scurși de la apariția termenului în cultura noastră.

Marian Vasile procedează istoric și are în vedere începuturile, cărora nu le acordă foarte multă atenție, epuizînd șirul cărturarilor români de la cronicari pînă la Hasdeu, inclusiv, în circa douăzeci de pagini. Un loc aparte ocupă **Junimea** în discutarea conceptului, loc central în economia lucrării, după care sînt trecute în revistă momentele **Contemporanului**, cel al sfîrșitului de secol, practic al posteminescienilor în literatură, al simboliștilor, pentru ca un loc separat și însemnat să fie acordat lui N. Iorga și **Sămănătorului**, urmat apoi de evantaiul de atitudini și de opinii simultane **Sămănătorului**. Marian Vasile îi are în vedere și pe **Teoreticieni și filozofi ai culturii**, ca Vasile Pârvan și C. Rădulescu-Motru, pentru ca apoi, contrariu cronologiei, să se ocupe de sistemul lui Mihail **Dragomirescu și de Paparanism**, în cadrul căruia G. Ibrăileanu se bucură de o atenție sporită, pe care într-un capitol separat i-o acordă și lui E. Lovinescu. Urmează **Alte contribuții, Originalitatea revistelor interbelice**, un capitol separat pentru **Gîndirea**, ca și un altul de **Varii teorii genetice și Alte opinii**. În sfîrșit, un capitol de hotar despre **Avangarda literară și Criza conceptului de originalitate**. Acestuia îi succede un întins compartiment de **Viziuni complexe, interpretări nuanțate**, care stringe la un loc pe Mihai Ralea, G. Călinescu, Tudor Vianu, Tudor Arghezi, Al. Philippide, Camil Petrescu, Mircea Eliade, Lucian Blaga și alții. Cartea se închide, surprinzător, cu un compartiment dedicat **Modelelor culturale în zona bizantină**.

Sumarul cărții este totodată și expresia organizării materiei. Este important să știm cum este grupată materia într-o lucrare de sinteză, cum sînt reunite la loc personalitățile și contribuțiile lor sau cum sînt disociate, care sînt accentele pe care le pune autorul și care momentele de hotar. Dificultatea sistematizării este evidentă și din simplul fapt că un criteriu, acela al cronologiei, este forțat fără a fi fost nevoie de asta. Apoi, dacă sînt prezenți în această scurtă istorie de idei nu numai scriitori, ci și cărturari din alte sfere de activitate, de ce numărul lor este redus doar la V. Pârvan și C. Rădulescu-Motru ? Marian Vasile folosește, în lucrarea sa despre conceptul de originalitate în critica literară românească, o periodizare și o grupare de personalități și idei moștenită, ceea ce poate facilita dispunerea informației, dar nu întotdeauna în sensul specificității cercetării. Capitolul **Junimea**, prezent în orice istorie literară, este înfățișat ca un capitol unitar. Dar este o întrebare dacă toate opiniile despre originalitate emise de membrii **Junimii** coincid, reflectă același unghi de atac al problemei și ajung la aceleași concluzii. Chiar paginile lui Marian Vasile înregistrează diferențele de păreri, ceea ce presupunea, după părerea noastră, o regîndire a repartizării materiei după concluziile pe care examenul ei o oferea în legătură de ideea de originalitate. În fond, care este firul roșu al meditației asupra originalității în critica românească ? Acest posibil numitor comun nu rămîne fixat ca atare de Marian Vasile. Capitolul de **Viziuni complexe** adună la un titlu cuprinzător, care ocolește diferențele specifice. Există o comunicare între ideile despre originalitate ale lui Eminescu, Iorga, Ibrăileanu, Pârvan, Blaga, Călinescu, să zicem ? Există o altă serie care-l cuprinde pe Macedonsky, pe Petică, pe Davidescu, pe Lovinescu, pe Aderca, pe Arghezi, pe Camil Petrescu ? În acest sens se pot imagina și alte suite, pentru că lucrarea lui Marian Vasile nu propune, ea însăși, cu evidență, serii directoare.

Conceptul de originalitate în critica literară românească constituie mai întîi o recapitulare a datelor problemei, ceea ce este incontestabil un cîștig. Cartea se oferă ca un excelent prilej de discuție atît asupra ideii de originalitate, cît și asupra înfățișării istoriei ideilor la noi și a metodei de abordare a acestei istorii. Pentru Marian Vasile, există un cîmp fertil de cercetare, acela al contribuțiilor de ordin teoretic a scriitorilor români și, trebuie spus, că indiferent de acuitatea definirii pozițiilor acestora, încercarea lui Marian Vasile circumscrie o moștenire prea puțin vizitată, cercetată, discutată. De absența precedentelor similare suferă chiar cartea lui, care — în aspirația către sinteză — nu poate elimina parcurgerea unor trepte intermediare pe care, uneori, cercetarea staționează prea mult sau se oprește chiar la ele. Dar începutul a fost făcut în această întreprindere : a fost formulată tema de lucru, a fost circumscris materialul de lucru, s-a înaintat către o viziune și o opinie de ansamblu. Cartea este interesantă și plină de sugestii ori de cîte ori depășește nivelul fișei obiectiviste, iar acest lucru se întîmplă de suficiente ori pentru ca să găsim în ea punctul de plecare al unei viitoare sinteze. Este, de pildă, convingătoare disocierea pe care Marian Vasile o face între modul de a înțelege spiritul critic la G. Ibrăileanu și la E. Lovinescu, după cum este plină de interes traversarea contribuției critice datorate lui C. Dobrogeanu-Gherea, într-un spirit adesea independent. Marian Vasile deslușește la acesta o teorie a sincronismului formulată în elementele ei fundamentale, minus termenul înainte de 1900. Independentă în mare măsură este și lectura contribuției critice a lui N. Iorga și a **Sămănătorului**, ca și capitolul care se dedică **Vieții românești**. Marian Vasile formulează de mai multe ori, în cartea sa, alte concluzii decît cele în circulație, iar faptul merită subliniat. Ceea ce lipsește întreprinderii sale, pentru a-i da o coerență deplină, este un sentiment al istoricității, al examinării faptelor în contexte istorico-culturale expresive, în orizonturile care explică deplin atitudinea și conceptul de originalitate. Pus într-o astfel de ramă, Hasdeu ar fi meritat mult mai multă atenție. După cum rolul și importanța lui Eminescu, de care autorul lucrării este pe deplin conștient, ar fi avut de cîștigat prin fixarea lui mai precisă în cadrul de istorie literară și culturală. Absența seriilor istorice văduvește cartea lui Marian Vasile de înfățișarea finală a sintezei. Încercînd o introducere în istoria sociologiei românești **(Idealuri sociale și realități naționale)**, Ion Ungureanu ajungea la concluzia că o explicită expunere a contribuției diverselor personalități va cîștiga dacă sînt disociate marile serii de constituire a sociologiei noastre, pe care le stabilește, clădindu-și cartea pe urmărirea lor. Totodată, același autor făcea observația că, în faza de început a sociologiei românești, ea nu poate fi despărțită de o anumită problematică națională. Ambele puncte de vedere sînt aplicabile și unei istorii a conceptului de originalitate în critica românească. Apariția și cristalizarea conceptului de originalitate coincid cu formarea conștiinței naționale și culturale moderne la români, dar conceptul de originalitate participă la acest proces, de care, în mod obiectiv, nu poate fi despărțit. Cu alte cuvinte, originalitatea n-a fost pentru oamenii de cultură români niciodată o teorie pură, ci un concept aplicabil și aplicat, menit să răspundă unor necesități de epocă cu resorturi adînci. Pe acest fundament generator și dinamic stau cele cîteva direcții ale ideii de originalitate în cultura română. Faptul devine cu atît mai evident cu cît majoritatea celor interesați de el nu sînt teoreticieni ci cei mai mulți scriitori, creatori, pentru care originalitatea este mai mult decît un deziderat teoretic, e un fapt de creație care exprimă un tip de originalitate. Într-o asemenea viziune, care cerea desigur o altă organizare a materiei, cîțiva dintre scriitorii înfățișați de Marian Vasile solicitau locuri centrale bine subliniate în economia cărții. Este indiscutabil cazul lui Eminescu, la un pol al cărții, după cum, la celălalt, al lui G. Călinescu. (Ne-a mirat, de altfel, absența lui Mihail Sadoveanu dintr-o asemenea lucrare, cu atît mai mult cu cît Blaga și Eliade sînt prezenți.) Unei asemenea ierarhii i-ar fi fost, desigur, corespunzătoare și o altă concepție de lucru. În actuala ei înfățișare, **Conceptul de originalitate în critica literară românească** este o carte care incită la meditație, atît asupra lucrărilor de istoria ideilor la noi, cît și asupra modalității de abordare, dar, mai ales, a ideii de originalitate la români. Regretînd absența unor accente și situări axiologice necesare, **Conceptul de originalitate în critica literară românească** constituie un început de drum bine venit.

M. Ungheanu

Vitalitatea prozei

O proză aspră, plină de sugestii, de răpăieli bubuitoare ori mocnite, de tresăriri spasmotice, sugerate a se petrece într-un spațiu marcat de tonalități închise, de un sumbru elocvent, lipsit de nădejdea ivirii de vreo geană de lumină, este de găsit în cele mai bune pasaje din literatura lui **Dumitru Dem. Ionașcu**, prozator și reporter deopotrivă, cel dintîi culegîndu-și materia de pe același „teren" de pe unde au bătut pașii celui de al doilea. Cu alte cuvinte, prozatorul caută a transfigura materia pe care reporterul Dumitru Dem. Ionașcu o notează. Referirile din aceste rînduri au în vedere doar două dintre cărțile autorului, **Glasuri în cîmpia tăcerii** (1985) și **Ecouri** (1986). Cu toate acestea, o judecată de ansamblu este posibilă, fiindcă Dumitru Dem. Ionașcu e mai mereu același cu calitățile și insuficiențele lui. Mai mult, nu se poate vorbi nici de un progres spectaculos în ordinea artistică, de la un volum la altul, oricît altfel este indiscutabilă o anume evoluție de la mai vechea apariție editorială a sa în proză, **O singură noapte**, pînă la cărțile la care mă refer acum. Dincolo de toate, dincolo de flagrantele inegalități și neîmpliniri, de un anume caracter picios al discursului epic, de o ambiguitate irelevantă artistic mai bine spus, nu străină de o lipsă de disponibilitate de a lega componentele ansamblului într-o construcție expresivă, Dumitru Dem. Ionașcu este un prozator oricînd antologabil prin „secvențe" reușite, iar acestea din urmă prin plasticitatea lor și, mai ales, printr-o anume consecvență de ton sînt atît de electrocutante pentru receptivitatea noastră, încît îl fac pe autor mai interesant decît mulți alții, mai lipsiți de coborîșuri și mai închegați luați în sine, dar nu atît de „touchanți" pe felii caracteristice. Acestea din urmă gravitează, toate, aidoma fluturilor înnebuniți de lumina lămpii, în jurul peisajului — mocirlos și epopeic, încărcat de convulsii străbătute de sunete anunțînd, mai confuz ori mai explicit, succesive, năprasnice prăbușiri — al minei. Sigur, se discută mult în aceste pagini și despre deciziile luate la suprafață. Vom asista, se înțelege, la confruntări de principii între concepții îndrăznețe și altele rutiniere, între oameni care pun eficiența înainte de toate și alții, pentru care adevărata eficiență este triumful propriului orgoliu etc. etc., dar adevărata izbîndă în ordine artistică trebuie găsită atunci cînd, aidoma unui scafandru **sui-generis**, prozatorul plonjează în lumea din subteran cu mijloace adecvate, cu alte cuvinte, îndepărtează cu grijă pînă de tact artistic tot ceea ce este de domeniul tratării în enunțuri de o claritate de fond a materiei. Adecvarea la substanță se observă imediat : Dumitru Dem. Ionașcu, referindu-se la o lume în care vagoneții bufnesc, în care lămpile atîrnă confuz și halucinant, unde corpul femeilor obsesiv dorite pare a luci în imaginația încețoșată a oamenilor, cu mîinile și chipurile tăciunite (acest ultim termen, foarte inspirat, este, evident, dintre cei mai bine aleși de autor), unde cărbunele se rostogolește în valuri aiuritoare, iar întunericul acoperă cu pînze groase cadrul — va folosi el însuși ca prozator tehnica clar-obscurului, își va compune textul într-un chip care face contururile să tremure, să intre într-o rază a echivocului suprasaturat de note entrice, într-un teritoriu al fuzionării dintre realitatea halucinantă și halucinația care aruncă proiecții prelungi asupra realității.

Calea care i se relevă artistului — pentru bombardarea sensibilității receptorului cu proiecții infinit-răvășitoare asupra unor contexte mizgoase, aparținînd unui spațiu deloc străin de o legietică (lipsită deci cu desăvîrșire de orice tentă paradisiacă, presupusă îndeobște de produsele imaginarului) sugestie de irealitate, în compacta și zgrunțuroasa lui realitate — este aceea a aglomerării de verbe cu sonorități și conotații de o asprime metalică și înfundată, prevestind un ce boncăluit curgînd în rafale impure, o trepidație de sonorități dizgrațios-apocaliptice. Și totul se îngemănează, cum am afirmat deja, cu un anume dat epopeic conceput în alb-negru, avînd ceva din modalitatea elaborării plastice a unor lucrări (de factură, bineînțeles, expresionistă) cu contururile hiperîngroșate, cu nuanțele adunate sau, mai potrivit în context, învălmășite în una singură, pentru a da o tonalitate unică, de o pregnanță maximă.

Din pasajele reușite din paginile celor două cărți la care mă refer, un Tudor Vianu ar fi putut lua, de ar fi avut cum să aibă cunoștință de ele, mostre doveditoare pentru **Arta prozatorilor români** în direcția exemplificării artistice, a unei avalanșe de verbe ropotitoare, [illegible] flămînde, sugestiv-brăpărețe în pagină, aidoma unor capete de balaur. Iată două mostre : **„Galeriile urlă, rîcnesc, freamătă. Ai crede că sînt o mie de bliciuri înfometate. Și gîlgîitul unui bărbat ce-și potolea setea cu**

Victor Atanasiu

Continuare în pag. a 6-a

Socialismul și valorile umane

Urmare din pag. 1

tinuu, se făuresc valori umane autentice, întrunite sub generoasa emblemă a omului nou.

Problematica omului a fost totdeauna, în istorie, subiect de aprige dispute. S-a pornit de la faptul că omul, ca ființă alcătuită din materie, aparține naturii. Din această perspectivă, formații largi de cercetători, de la geneticieni la medici, de la chimiști la fizicieni, de la antropologi la ciberneticieni, investighează omul din posturile lor de observație. Dar pe acest plan, al biologiei, schimbările s-au dovedit a fi lente.

În același timp însă, ca univers gînditor, mereu în activitate, mereu dominat de preocuparea pentru valorificarea spiritului său creator, omul aparține istoriei, pe care el însuși o făurește. Sub acest aspect, investigarea lui se realizează pe vaste domenii ale cunoașterii, de la științele economice la politologie, de la istorie la filozofie, de la ideologie la morală. De-a lungul secolelor și mileniilor, omul a dovedit că el nu este o simplă componentă a sistemului social, ci constituie el însuși un sistem mereu raportat la societate.

Dosarul problematicii umane a fost deschis de Socrate, filozof al Greciei antice, cu celebrul îndemn pe care i l-a adresat omului : *„Cunoaște-te pe tine însuți !"*. Și chiar dacă Socrate, încorsetat de idealismul său, de înțeles pentru vremea în care a trăit, nu vedea, ca scop final al acestei cunoașteri de sine, mai departe decît *„dobîndirea virtuții"*, pasul pe care el îl chema pe om să-l facă era imens. Pentru că omul, care se dovedise a fi, așa cum avea să afirme, prin anii 400 înaintea erei noastre, filozoful Protagoras, *„măsura tuturor lucrurilor"*, nu putea să cunoască lumea fără să se cunoască mai întîi pe sine. Și nu putea să transforme lumea fără să se transforme mai întîi pe sine. Să devină mereu om nou.

Fiecare societate a avut oameni noi, care și-au înțeles vremea și au gîndit, au acționat în direcția progresului social. Ei s-au identificat cu năzuințele maselor, au luptat pentru binele celor mulți. De-a lungul timpului, dezvoltarea economiei, a științei, învățămîntului și culturii, promovarea ideilor politice înaintate, a ideilor revoluționare nu au rămas fără ecou în conștiința maselor. Din rîndul maselor au continuat să se ridice, sub influența acestor idei novatoare, eroi exemplari, care au grăbit timpul.

Mereu și mereu oamenii s-au schimbat și, totodată, au schimbat realitățile. În avangarda istoriei s-au aflat oameni noi. Pe ei s-au bizuit clasele revoluționare. Pe ei s-au bizuit partidele revoluționare. Fiecare epocă și-a avut propria sa concepție despre omul nou. Clasicismul a proiectat imaginea liniștii și a echilibrului, a staticului și a sobrietății, într-un cadru social „idealizat" potrivit normelor platonice. Apoi a sunat ceasul romantismului, cu saltul spectaculos de la contemplare la mișcare, cu setea de acțiune, de schimbare, de înnoire, cu tumultul revoluțiilor. Dar imaginea romantică a vieții a fost și ea răsturnată, la jumătatea secolului al XIX-lea, de naturalism. Ce altceva au reprezentat astfel de căutări decît proiecții umane ce tindeau către autodepășire ? Odată cu Renașterea, omul și-a intensificat strădaniile pentru a înlocui imaginea reală despre el însuși cu alta, ideală. La temelia acestei noi imagini se afla voința sa de perfecționare. Dar atît în perioada precapitalistă, cît și în orînduirea ce avea să aducă la putere burghezia, în capitalism, toate aceste imagini revoluționare ale perfecționării omului nu au reușit să treacă dincolo de cadrul restrîns al cîtorva individualități. Al unor personalități cu însușiri alese. Masele nu aveau loc în imaginea omului nou. Însăși ideea de om, pe care filozofia burgheză modernă a etalat-o cu insistență, plutea în abstracțiuni. Pentru că se evita — și se evită și acum, în dezbaterile de idei din lumea capitalului — omul ca ființă socială. Omul real, viu, a cărui esență o constituie ansamblul relațiilor sociale.

Imaginii omului *„a cărui emancipare, ca individ și ca națiune, merită orice sacrificiu"*, cum scria în secolul trecut istoricul Jules Michelet, i s-au suprapus cu ostentație alte și alte imagini. A *„omului-mașină"*, gîndit de filozoful materialist francez La Mettrie. A *„supraomului"*, născocit de Nietzsche, specimen dintr-o „elită" liberă de „prejudecățile morale". A *„omului unidimensional"*, pe care Marcuse l-a surprins în relație cu o societate care devenea ea însăși „unidimensională" — societatea capitalistă. A *„omului care moare"*, într-o societate în care capitalul sufocă idealurile umane și face imposibilă împlinirea lor.

Dacă însă, atît relațiile de producție capitaliste, cît și ideologia capitalului, constituie un continuu atentat la demnitatea umană, pentru clasa muncitoare, pentru partidul ei revoluționar, pentru masele largi populare devine tot mai limpede faptul că numai socialismul poate să asigure cadrul economic, politic și moral în care omul să se simtă cu adevărat om. Numai socialismul îi poate oferi omului condițiile unei depline afirmări, într-o societate a dreptății și a echității. Pentru că socialismul își întemeiază vocația de a fi, așa cum a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu, *orînduirea socială cea mai dreaptă și cea mai umană din cîte a cunoscut omenirea pînă acum*, pe trainice baze economice, politice și sociale.

În România, construcția unei societăți umane a dobîndit orizonturi noi în anii „Epocii Nicolae Ceaușescu". Partidul, secretarul său general au acționat continuu, împreună cu poporul și pentru popor, în scopul întăririi și dezvoltării proprietății socialiste. Al perfecționării conducerii științifice a societății, pe baza planului național unic. Al dezvoltării democrației muncitorești-revoluționare. În acest cadru însăși tipologia umană s-a înnoit fără încetare, prin oameni care au trasat și trasează noi orizonturi de gîndire, noi modalități de acțiune. Prin oameni care-și asumă răspunderi, care luptă pentru nou, pentru dreptate, pentru adevăr. Prin oameni care înțeleg că noul nu se impune de la sine, că promovarea și generalizarea lui cer perseverență, tenacitate, eroism. Prin oameni care se afirmă printr-un nou fel de a înțelege viața, de a-și înțelege menirea, în consens cu valorile spiritului revoluționar și ale patriotismului revoluționar. Toate aceste valori se manifestă tot mai activ la nivelul maselor, al întregului popor, în condițiile edificării socialismului în România.

Desigur, omul se transformă în muncă și în raport direct cu condițiile de muncă și de viață ce-i sînt asigurate. Relația *om — muncă — progres* este fundamentală în societatea noastră socialistă. Ea se manifestă în condițiile în care noua orînduire a asigurat și asigură nu numai egalitatea între oameni, în cadrul unor relații economice, politice, sociale echitabile, dar și accesul liber al tuturor oamenilor la valorile civilizației.

VIAȚA CĂRȚILOR

POEZIE

DENSITATEA LIRISMULUI

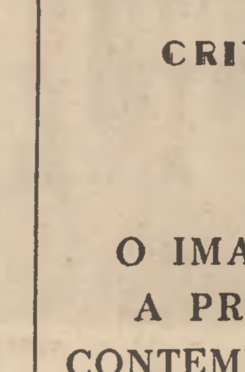

Obsesia majoră a poetului bănățean **Octavian Doclin** (n. 17.II.1950) este aceea referitoare la identificarea unui univers expresiv, ale cărui imagini, simboluri, metafore articulează coerent o viziune originală, reverberînd pretutindeni ideea de **artă poetică**. E o poezie a unui suflet împovărat de cugetare, siderat și, deopotrivă, complexat de „taina" cuvîntului, de „neliniștea purpurei", de „topografia" Muntelui față în față cu „mitografia" Iluziei, de un excelsior absorbant, tînjind, dincolo de scorțile clipei, a rămîne „curat și nebiruit" : **Uneori zborul**, debut colectiv (1973), **Neliniștea purpurei** (1979), **Ființa tainei** (1981), **Muntele și Iluzia** (1984), **Curat și nebiruit** (1986).

Recentul volum, **Cu gîndul la metaforă** (Ed. Eminescu, 1989) nu mai face concesii acelor elemente de poetică neoromantică, de care vorbeam altădată, ca exprimînd dubitațiile și neliniștile unui suflet modern (**Luceafărul**, nr. 13/1987), încercînd de astă dată o mai acută redefinire a exercițiului poetic, în general un „discurs" mai concentrat și manifest de artă poetică. Impresia aceasta era vizibilă încă din cele paisprezece secvente ale poemului **Golful**, cu totul remarcabil în antologia bilanțieră din 1986, care, putem aprecia acum, închide cercul primei etape al liricii sale. „Golful" însemna acolo metafora dăruirii întru poezie, a devenirii întru spirit, adică a căutărilor trudnice între certitudine și iluzie : „E cineva în mine ca o părere / ce sapă cu rîvnă un golf (...) // Zilnic aruncă nisipul afară. / noaptea o pasăre îl ouă la loc (...) // Iar cînd e-n lumină, atunci și dispare, / ca o oglindă cu raze-n reflux, / îl văd de departe cum e tot mai mare, / îl simt de-aproape tot mai îngust".

Și de astă dată, metafora **golfului**, vine să evidențieze condiția dramatică a artistului, dilemele și antinomiile spiritului, în general dialectica unui eu conflictual (**Golf, II, 1—18**). Imaginile sînt de o modernitate crudă, reverberînd un mit al lucidității extreme — poetul se retrage după zîmbetul său, neîndurător, „ca sulița înfiptă drept / în măduva spinării taurului", cu trupul cabrat „ca un golf în retragere" : „Ape subțiri, timple sărate, / sîngele mort al trestiei, / sărutul iederii pe spate, / și nopți de-ncremenire : trei". Sau aceste imagini ale unei lucidități-ecorșeu : „Pasăre sîngerîndă țîșnind înspre cer / din apele încuiate ale golfului, / blana leopardului (singura moarte sigură a fiarei) / inventată anume / pentru a hrăni o plantă carnivoră" (**4. Imaginea și metafora**). O redefinire a tutelarei stări lirice sună astfel, ca un tînguit laconic al ființei : „Alături cu sepia pe cărările apelor verticale ale golfului / învăț cuvintele apropierii de tine // golful — ochiul de mătase al sîngelui / închis în sine / ca spinul în carnea fragedă a florii de purpură" (**5. Alături cu sepia**). Poetul, ca recent învingător al nopții, simte pe umeri „blănurile de mătase veche ale golfului / foșnitoare ca inelele cobrei" (**11. Învingător**), alteori, înfășurat în mai vechea-i „pelerină de purpură", încearcă, cu unghia gîndului, „coaja subțire a Iluziei" (pp. 58, 63). Pretutindeni, însă, astfel de viziuni crude sînt convertite în metafore ale sublimării și absolvirii : „Spinul sacru / ca un fulger năpustit asupra sîngelui / pulverizîndu-l în dure diamante / în tuburi de orgă" (**17. Spini**).

Modernismul său este antiretoric, de aici atîtea „schițe" lirice, de un laconism memorabil (pp. 17, 70, 71, 73, 74...). „Poemul mic" (titlu invariabil) e, de cele mai multe ori, un „peisaj interior" în care reperele fanteziei lirice sugerează abisuri dramatice, dileme spirituale și morale. **Sfîrșiturile de poem** ca și **În apărarea poemului scurt** sînt iarăși dovezi elocvente ale unui lirism de concepție întors cu fața către un mit al cenzurării verbale, al sublimului incomunicabil : „La marginea poemului prăpastia" (**Pe celălalt mal**). „Eu nu știu să povestesc / în lungi poeme", afirmă poetul într-un **Recurs**, decis în atitudine și oarecum polemic, convins că lirismul său are acea „dimensiune a memoriei".

În acest sens, **Cu gîndul la metaforă** deschide o nouă etapă în creația poetică a lui Octavian Doclin. Lirismul său, îndreptat acum în direcția unei reflecții acute, își prospectează limitele, șansele de concepție, posibilitățile expresivității.

Z. Cârlugea

***) Octavian Doclin: „Cu gîndul la metaforă", Editura „Eminescu", 1989**

CRITICA

O IMAGINE A PROZEI CONTEMPORANE

Se știe azi că proza românească contemporană, în perioada începutului, n-a avut întotdeauna un drum liniar; agresivitatea și limitele „modelului unic" i-au întîrziat intrarea pe un făgaș propice. Ca orice fenomen intrus, acesta a fost înlăturat de generația deceniului al șaptelea, care a impus o nouă viziune asupra realității, recuperînd spații literare, idei, personaje, făcîndu-se astfel legătura cu tradiția literaturii interbelice.

Acestei generații Liviu Leonte îi consacră al doilea volum din „Prozatori contemporani" *). „Criteriul generațiilor, al promoțiilor sau cum vrem să-i spunem este completat cu unul nou, aplicabil începînd cu această etapă, gruparea scriitorilor pe familii de spirite, potrivit apartenenței la o anume direcție sau tendință", ține să ne precizeze autorul în „argumentul" cărții. Conform acestor grupări, Zaharia Stancu este inclus la romanul „liric" ; Geo Bogza, — undeva, între reportaj și foileton ; sub semnul realismului său : Marin Preda, Titus Popovici, Nicolae Velea, „proza barocă" este reprezentată de Eugen Barbu, Dumitru Radu Popescu și Fănuș Neagu, iar Alexandru Ivasiuc la romanul „problemă". Desigur, ca orice clasificare, și aceasta este discutabilă. Ceea ce șochează la prima vedere este prea dura selecție a autorului și cărților.

Piatra de hotar care deschide deceniul al șaptelea este romanul „Risipitorii" (1962), care a surprins prin schimbarea ariei de investigare și prin modalitatea temelor de actualitate. Omul este explicat și prin propria sa interioritate, nu numai prin apartenența socială și politică. Romanul lui Marin Preda reprezintă un alt mod mai direct în spiritul adevărului... de a se apropia de realitatea imediată. Liviu Leonte aplică scriitorului o formulă fericită : „realismul complex" (social, politic și psihologic). Marea noutate pentru întreaga literatură română pe care o aduce „Intrusul" constă în elementele de modernitate (un prim semn al sincronizării cu literatura veacului) ca și în problematica romanului. Dacă marile cărți ale deceniului șase (**Moromeții, Bietul Ioanide, Groapa**) sînt inspirate din trecut, cu **Intrusul** intrăm într-o nouă zonă de investigație, care va fi amplu folosită de generațiile următoare de scriitori. Relația umană, social-politică este valorificată plenar, printr-un realism atotcuprinzător, în care încap atît proza de introspecție în stil eseistic, a lui Al. Ivasiuc, cît și realismul înclinat spre fabulos (Fănuș Neagu) sau spre fabulos și fantastic (Dumitru Radu Popescu) ; de asemeni, proza barocă a lui Eugen Barbu.

Recuperînd întîrzierea de peste un deceniu „literatura s-a istoricizat — remarcă Liviu Leonte — și prin inspirația din actualitate : una din temele ei fundamentale privește raportul între destinul individual și istoric. Au dispărut tabuurile, patosul adevărului fertilizează opere de artă".

Dificultăți de adaptare sînt vizibile și în acest deceniu, privind din perspectiva pe care ne-o oferă timpul. Generația tînără avea încă drept model literatura marilor scriitori care-și încheiaseră activitatea la începutul deceniului șapte : Mihail Sadoveanu, George Călinescu, Camil Petrescu. Ei, tinerii scriitori au răspuns prin cărți — unele de referință — noului mod de a înțelege literatura. Primele cărți au avut mai mult o valoare terapeutică, ca, apoi, ele să cîștige în modalitatea de abordare și de exprimare. **Primatul adevărului** rămîne un imperativ social-politic determinant. Căutarea fără răgaz, respingerea răspunsurilor confecționate, cultivarea cu insistență a problematicii social-politice a momentului nu erau suficiente, era nevoie de forme variate și cu grade diferite de profunzime artistică. De fapt, diversitatea stilistică este elementul cel mai vizibil al prozatorilor de care se ocupă Liviu Leonte.

Pe lîngă lucrările anterioare consacrate evoluției prozei noastre contemporane, încercarea de sinteză a lui Liviu Leonte, **Prozatori contemporani II**, contribuie la înțelegerea nuanțată a unei epoci literare.

Tudor Nedelcea

***) Liviu Leonte : „Prozatori contemporani", vol. II, Editura „Junimea", 1989**

DRAMATURGIA

PREGNANȚA OBSERVAȚIEI SOCIALE

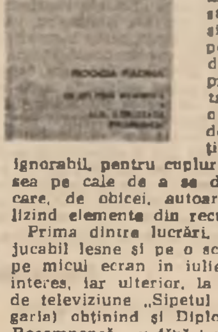

Autoare a patru cărți de teatru, din 1972 încoace, Rodica Padina se definește o dată mai mult prin volumul recent apărut *) ce conține scenariul TV **De joi pînă duminică** și **Ale, aterizează străbunica!** Se definește și își reconfirmă vocația pentru tematica relațiilor de familie, poate chiar preferința obsesivă pentru aceasta, dublată și de o bună observație socială, de interesul pentru relațiile părinți-copii, deloc ignorabil, pentru cuplurile aflate în impas, adesea pe cale de a se destrăma cu totul și pe care, de obicei, autoarea le reabilitează, utilizînd elemente din recuzita intrigii genului.

Prima dintre lucrări, scenariu de televiziune jucabil lesne și pe o scenă de teatru, a apărut pe micul ecran în iulie 1986, bucurîndu-se de interes, iar ulterior, la Festivalul internațional de televiziune „Sipetul de aur" (Plovdiv, Bulgaria) obținînd și Diploma specială a juriului. Recompensă, nu fără temei acordată, și explicabilă. Socotită de critică drept o „povestire moralizatoare", ea are ca erou principal un copil de zece ani, inteligent, inventiv, ambițios, care, neglijat de părinți, își oferă singur, într-o zi de vacanță, un fel de week-end. Tactica sa e minuțios gîndită și bine pusă la punct. Făcînd-o pe autostopistul, el reușește să se infiltreze în viața avocatei Corina, cea care îl ia în mașină, și prin eforturi puțin obișnuite la un copil (totuși prea precoce în expresie și gîndire), să-l cîștige și pe soțul acesteia, Alin. Încercările energice (inițiale) ale acestora de „a scăpa" de el, predîndu-l părinților ori miliției devin inutile, în final, căci micul aventurier benign nu numai că-i cucerește pe cei doi dar le insuflă și dorința de a avea și ei copii. Înțelegem că, odată adus acasă, micul Bogdan se va bucura mai mult de afecțiunea și atenția alor săi.

Textul nu atinge, firește, valori dramatice de referință și nici profunzime dar are vervă realizată prin dialog și situații.

Ale, aterizează străbunica! — traduce situații dramatice prin pitoreștile veșminte ale comediei. Unul din vechile motive pe care autoarea le reia mereu, în lucrările ei, aproape obsesiv — cel al cuplului în dificultate — e tratat în cheie insolită: cea care va „repara" destinul familiei în derută va fi o străbunică. Prinzînd de veste, sesizînd impasul, ea se implică de îndată, cu vigoare tinerească și o rafinată știință a intrigii, în viața familiei nepotului ei și reușește „să-l cumințească". Familia acestuia va fi salvată. Nenumărate gag-uri și încurcături burlești, situații comice de o bună factură, același dialog producător de energie dramatică, dialog la fel de plăcut (curat duel de cuvinte) creează o bună impresie asupra textului. Dealtfel, ca scenariu cinematografic, a produs aceeași impresie, filmul fiind o reușită. Dar sub înfățișarea comediei, în piesă e conținută, de fapt, o istorie destul de dramatică. Ea readuce în actualitate tema atît de controversată a condiției femeii de azi în familie, a răspunderii celor ce învață a trăi în doi și responsabilităților comune față de copii.

Scriitoare de talent, Rodica Padina se remarcă, deocamdată, printr-o activitate laborioasă și de calitate.

Mircea Filip

***) Rodica Padina: „De joi pînă duminică". „Ale, aterizează străbunica !", Editura „Eminescu", Colecția „Rampa", București, 1989**

PATRIA SUB SEMNUL MARILOR IZBÎNZI ALE PREZENTULUI SOCIALIST

● Patria, prin oamenii săi, oamenii patriei prin faptele, prin altitudinile de gînd și conștiință pe care le înscriu într-o mare operă, aceea a marilor ctitorii socialiste. De la un capăt la altul, traseele urmează liniile de boltă ale unui permanent și laborios proces de creație. În industrie, în agricultură, pe mari platforme industriale, pe șantiere, în laboratoare, în școli și facultăți, se simte acel freamăt dătător de nădejdi și cutezanță, de încrederea prin care se statornicește ideea de efort și dăruire, de patos creator. Pentru că toate vin, toate izvorăsc din lumina atitor dense și inconfundabile împliniri. Apropiatul Congres al partidului, Congresul marilor victorii socialiste, reprezintă un moment de vîrf în viața națiunii, esențial pentru experiența prezentă și viitoare. Istoria și geografia țării cunosc pulsul și amplitudinea caracteristice înfăptuirii vastelor programe elaborate de partid și dezbătute cu întregul popor. Faptele la zi au acea dimensiune istorică prin care se explică la modul conștiinței patriotice, înaintate, voința de a face mai mult și mai bine, așa cum ne îndeamnă secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. O perspectivă înaltă, mereu mai înaltă și cutezătoare se deschide în timpul pe care îl trăim, îl gîndim și-l concretizăm pe harta economică și socială a țării, pentru că această perspectivă ține în raza ei gîndul, voința și fapta creatoare, spiritul comunist de muncă și viață, hotărîrea de a face totul pentru continua înflorire a patriei. Este ceea ce consemnează și reporterul, completînd mereu și mereu o carte care se lasă deschisă și crește în lumina dragostei de țară.

A construi pentru viitor

Dezvoltarea economico-socială din țara noastră, în special după anul 1965, în „Epoca Nicolae Ceaușescu", a însemnat și a marcat creșteri deosebite în toate ramurile de activitate, în concordanță cu cerințele edificării noii societăți. Și ca o urmare firească a acestor dezvoltări, volumul transporturilor de mărfuri și călători a crescut considerabil. Se înțelege de la sine că, în ultimii ani, au apărut pe harta țării noi rețele de drumuri, poduri, căi ferate, porturi. Una dintre ideile secretarului general al partidului nostru, care s-a transformat apoi în sarcină preluată de către constructorii de poduri și căi ferate, a fost aceea de a se face o nouă magistrală care să lege municipiul Pitești de Rîmnicu-Vîlcea. O linie de cale ferată modernă care să treacă chiar miezul munților peste văi și creste de piatră în viaducte, și care, în final, să scurteze distanțele cunoscute cu peste 100 de kilometri. Aceasta presupune de a se racorda la ritmul și viața întregii țări !

Și a început proiectarea nervurii de oțel care, cum am mai spus, urmează să lege Piteștiul de Rîmnicu-Vîlcea. Apoi, evident, au urmat organizarea de șantier și începerea construcției propriu-zise. În ani, în luni, în zile și ceasuri s-a muncit titanic și nu greșim dacă spunem eroic pentru că, acum, cu puțin timp înaintea Congresului al XIV-lea al partidului, constructorii să înscrie o realizare de dimensiunile unei premiere naționale : străpungerea muntelui Gibei.

Soarele care ne întîmpină la Curtea de Argeș nu reușește să ascundă zăpada căzută peste noapte pe culmile Făgărașului. Cu un gest reflex, privind prima zăpadă a anului, încercăm să ne încălzim palmele cu răsuflarea noastră.

Pînă să ajungem pe Valea Gibeiului parcă traversăm cîteva anotimpuri. Peisajele par decupate din celebre ilustrate : iarba încă verde, fin lăcrimînd pe urma de coasă, pomi sufocați de mere roșii și galbene, iar tot acest decor îmbrățișat de puternice trupuri de munți cu torsuri albite.

Decorul clasic și rostuit de milenii este spart, să spunem așa, din loc în loc, de viaducte de beton cu picioare lungi de zeci de metri, cu geometrie frumoasă și îndrăzneață, care unesc pleoape de deal și munte peste care va trece nervura de oțel. Pămîntul, o zic constructorii, nu prea a fost bucuros și nu i-a primit așa cum trebuie pe cei care au venit să-i deranjeze liniștea și tăcerea. Cînd a simțit betonul, în multe părți s-a rostogolit, a alunecat, iar de cele mai multe ori, datele și parametrii din devize și de pe planșetele proiectanților, acolo la fața locului, căpătau complet alte dimensiuni. Dar pînă la urmă acest pămînt neastîmpărat ca-ntr-o joacă de copii s-a cuminți și a primit corsetele de beton. Totul, aici, se numește Gibei. Piriul Gibei, satul Gibei, viaductul Gibei, muntele Gibei și, nu în ultimul rînd, tunelul Gibei.

O ZI DEOSEBITĂ

Început de săptămînă, de lună. Mai precis luni, 2 octombrie. La gura căscată în munte, la Gibei-ieșire, unde ne aflăm, constructorii își văd, în continuare, de ale lor.

Nu par a fi impresionați nici de prezența ziariștilor, nici de reflectoarele echipelor de televiziune și ale studioului „Alexandru Sahia" venite să imortalizeze pe peliculă evenimentul. Întîlnirea din munte, a celor două scuturi metalice, încă le mai creează destule emoții...

Toată munca de ani de zile, (aici scutul a „mușcat" din munte, pentru prima dată, în noiembrie '84, iar în partea cealaltă prin '80) toate calculele și măsurătorile zilnice se terminau acum și aici.

La întîlnire. De fapt, ca o avanpremieră, doi mineri constructori, unul dintr-o echipă și celălalt din cealaltă, au reușit să-și dea mîna, în inima muntelui, la o adîncime de peste 100 de metri. Mai bine zis și-au ghicit mîinile prin pietrișul nisipos și umed. Au venit, într-un suflet, și proiectanții. Intrăm în tunel. Artera de beton lungă și curată ne cuprinde în brațele ei de întuneric și răceală. Cu cît înaintăm ghicim zgomote și, parcă, simțim răsuflarea oamenilor. Ajungem la scut. „Fălcile" de oțel care au „mestecat" din munte se odihnesc istovite. Este ora 12 și cîteva minute. Acum s-a străpuns. Primii muncitori trec dintr-o parte în alta a tunelului, își string mîinile și se îmbrățișează. Pe lîngă zîmbete le ghicim pe obrajii și lacrimi. Mai ales

cînd se comunică faptul că echipele de topometri au verificat totul. Toate dimensiunile corespund. Față de ax o deviere de 5 mm. Doar atît. Și cineva spunea : „5 mm este urma lăsată de o mină subțire pe planșetele proiectanților". 5 mm într-un drum lung de ani de zile, la adîncimi de zeci și sute de metri în trupul și sufletul muntelui Gibei, unde utilaje de concepție românească, 2 scuturi de mari dimensiuni, conduse de constructorii căilor ferate române, aveau să înscrie o nouă premieră.

Reflectoarele echipelor de filmare s-au aprins. Și privind acea lumină adusă de la suprafață am auzit vorbele unui constructor-miner : **„Bună dimineața !"**

ÎN INIMA MUNTELUI

Cel mai frumos dar al zilei mele de naștere, vorbește ca pentru sine tînărul inginer **Otto Cremarenco** — șeful punctului de lucru de la Gibei-ieșire, a fost străpungerea. Adică întîlnirea de sub pămînt a scuturilor : acordul și actul final al primei etape a muncii noastre. Ieri am împlinit 35 de ani. I-am aniversat în tunel. N-am avut șampanie dar în „cupele" noastre a existat bucuria succesului.

Am promovat cel mai greu și delicat examen al vieții mele. Mi s-a spus : „La mulți ani !" la peste 100 de metri adîncime, în munte... Mot de prin Valea Vașcăului, după ce a terminat facultatea — împreună cu soția, tot ingineră — dar, de fel din cealaltă parte a țării, brăileancă, s-au stabilit la Rîmnicu-Vîlcea. A lucrat, ce a lucrat, o perioadă, pe la proiectare — dar șantierul îl atrăgea ca mirajul unei fete frumoase, se înțelege — brăileancă. Așa că n-a mai stat mult pe gînduri și cum s-a pornit șantierul a și venit, aici, pe Valea Gibeiului.

Munca a fost titanică și migăloasă. Pămîntul scos din tunel, (și ca un amănunt : un singur metru liniar reprezintă cam o sută de metri cubi) a fost dus, mai la vale, la viaductele dinspre Vîlcea, la Sămnicel, Linia, Simnic și Topolog... Munca a fost organizată în trei schimburi. La un schimb cam 20 de constructori-mineri.

Iulian Iordache este oltean de prin părțile Strehaiei. De aproape un sfert de veac lucrează la tunele. Specialist la așa numitele portaluri. Adică decorațiunile capetelor de tunel... „Orice lucru, o zice, trebuie să aibă o față. Altfel nu se poate. Eu sînt autorul portalurilor și la tunelele de pe Valea Oltului, Valea Crișului, Valea Cernei, la Brașov, Valea Topologului".

...Fără nici un fel de exagerare, munca constructorilor le modifică biografiile. Coordonatorul lucrării, șeful brigăzii este inginerul **Nicolae Procop**. În ciuda faptului că fișa de activitate este foarte încărcată : — Inginerului Nicolae Procop nu-i place să vorbească. Am reușit, pînă la urmă, să-i „zmulg" cîteva idei, în ciuda faptului că fiecare frază începea cam așa : „Cei tineri sînt autorii. Eu mai am cîțiva ani pînă la pensie. I-am urmărit din umbră..." „Tinerii, tinerii sînt cei care au realizat această performanță". Inginerul Nicolae Procop și-a lăsat semnătura la Porțile de Fier I în defileele de pe Valea Jiului, tunelele și podurile de la Canal București — Dunăre, Dunăre — Marea Neagră, la Buzău — la Nehoiu —Neholaș, pasajele bucureștene de la Piața Victoriei și Ștefan cel Mare... și lista nu se oprește aici. „Acum gata — o zice inginerul. O viață am tot alergat. M-am îndrăgostit de lucrare și de locuri și am decis împreună cu soția : ne stabilim pe Valea Gibeiului. Mi-am cumpărat o casă la Ciofringeni. Stau aici chiar la poalele viaductului și viața mea, de acum încolo, se va măsura prin trenurile care trec. Voi avea grija și voi răspunde, în continuare, ca de un copil, de întreaga lucrare. Călătorului îi șade bine cu drumul, spune un proverb — dar călătoria mea aici se sfîrșește cînd de-altfel va începe pe harta țării un nou drum."

ISTORIE ȘI GEOGRAFIE

Eugen Mihalache, în ciuda faptului că este din Suhărăul Dorohoiului, este maistru specialist miner.

A făcut ucenicia și a deprins tainele și dragoste pentru meserie pe Valea Jiului, la Uricani. Apoi a fost detașat la Cîmpul lui Neag la baraj, la galeria de fugă. În 13 februarie 1969, și ține

cu precizie minte această dată, pe lîngă miner s-a făcut și C.F.R.-ist. Asta s-a întîmplat la tunelele de pe lîngă Brașov. S-a întors la Petroșani pentru tunelul Banița unde s-a petrecut și o premieră : lansarea în galerie a primului scut românesc. Apoi a dat autografe și la tunelul Heitur, de lîngă Sighișoara — la calea dublă, la tunelul Bela iar din 17 februarie 1980 la Gibei. Formația a preluat-o, în noiembrie '88, de la Andronică Todea care ieșea la pensie. S-au legat ca niște frați și s-au ținut unii de alții. **Constantin Ursu, Ion Ciornea, Marcel Asaftei...** sînt cei care formează familia de bază. Spunem familie, și nu greșim, fiindcă **Vasile Smalbergher** și-a adus pe toți cei trei fii, Ghiță, Marcel și Vasile să învețe și să fure meserie de la ceilalți. Și **Ion Crăciun** și **Vasile Coltea** și-au adus feciorii aici. Eugen Mihalache este foarte mîndru de cei tineri, iar cînd îi alintă le spune cu fulei...

Știți ce mi-au spus cei tineri acum cînd ne-am dat mîinile prin tunel : Nea Jan, să facem ce-om face să terminăm acum cît mai repede și să ne apucăm și de tunelul de la Ploștina. În cinstea Congresului să-l gătăm că vrem să venim, pînă atunci, cu trenul de la Vîlcea la Schitu Matei.

Altfel spus, cei mai tineri mineri constructori după ce au simțit că tunelul Gibei poate fi trecut pe hărți, visează ca în cîteva săptămîni să se termine și tunelul Ploștina, să monteze șina de fier care șerpuiește pe viaducte și, în primul rînd, s-o testeze chiar ei. Și totul firesc și simplu ; vorbele iau dimensiunile faptelor conturînd clar sensul tradițiilor revoluționare și patriotice.

Și atunci, în zi de lună, de început de octombrie, la orele prînzului cînd s-a fărîmițat pămîntul care despărțea cele două formații de lucru, cînd s-a înscris o nouă premieră națională românească ne-am îmbrățișat cu toții la peste 100 de metri sub pămînt. Am mai reținut cîteva nume, oameni pe care i-am cunoscut și le-am strîns mîna : șef scut intrare maistrul **Vasile Nichita**, șef scut ieșire **Cornel Luca**, minerul **Dumitru Gorgan**, pe cei de la ciocanele de abataj și piconiere : **Ion Crețu, Nicolae Nichifor**, maistru miner **Ion Țepoșu**, șeful punctului de lucru de la Gibei-intrare — **Ion Melicuț**, proiectantul **Ion Zamfir**, topometriștii craioveni — **Serban Mircea** și **Gabriel Movirleanu** cît și tînărul inginer **George Sava** care a lucrat în cele două puncte de lucru și care ne-a anunțat faptul că, practic, nu există nici o deviere : axele tunelului, liniile și cotele existente doar pe planșetele proiectanților și-au găsit locul și în realitate, chiar dacă aceasta se afla în trupul unui munte.

Sentimentul este unul singur : o oneră vie, durabilă care conferă imaginea unei construcții vaste, unice în felul ei.

Sorin Postolache

„Constructori" — grafică de Oana Mermese

TIMP DEPLIN

Culorile toamnei nu sînt altceva decît culorile vii ale muncii, ale hărniciei țăranilor și mecanizatorilor.

Culorile toamnei — culorile pămîntului, ale țăranilor și ale livezilor, ale satelor și ale orașelor. Toate intră în privirile noastre senine și dornice de a le cuprinde și a le așeza în spațiul imaculat al coalei de scris.

Culorile toamnei, poeme ale inimii și ale gîndului, ale existenței noastre adevărate. Ale timpului socialist ce curge cu mari aripi deschise în zbor spre timpul ce vine, timpul plenar ce se numește viitor. Din toate culorile toamnei extrag cuvinte, cuvinte dulci și frumoase ale limbii române. Toate mă inundă și îmi dau putere de a putea privi spre zările aprinse de soarele anotimpului. Culorile toamnei mereu biruitoare, mereu pline de mireasmă și belșug. Frunzele se desprind ușor din ramuri și pornesc în zborul lor lin și cristalin. Cărările sună, cărările cîntă sub pașii noștri chemați spre diminețile nesfîrșite.

Undeva un sat viu și adevărat cu case frumoase și curți curate și puse la punct. Un sat cu oameni harnici și pricepuți și mai ales receptivi la marile și deosebitele lucrări ale anotimpului de toamnă. Satul, l-am cuprins cu privirea fără multă zăbavă, mai mult am întîrziat cu privirea acolo în cîmp, în țarina roadelor, acolo unde se recoltase sfecla de zahăr și unde se obținuse cea mai mare producție din istoria satului, peste 70 000 de kilograme la hectar. Am putea spune că aceasta este începutul, aici, în satul Leșnic, aparținător comunei Micia, dorința este unanimă de a se obține producții mari și la grîu și la porumb. Modul cum s-a așezat sămînța în pămînt, sămînța pîinii anului 1990, certifică noi izbînzi ale noii revoluții agrare. Așa cum spuneam, satul, l-am observat din trecere, mai ales că o bună parte se află așezat pe lîngă soseaua națională Arad-Deva. Oamenii se mutaseră cu toată suflarea și puterea în țarină. Se muncea din zori și pînă-n noapte. Marea lucrare a toamnei nu suporta amînări. Sfecla, porumbul, cartofii, furajele s-au adunat cu grijă, fără risipă și nu cu întîrziere. Semănatul s-a făcut la fel și sigur că se așteaptă ca spicele aurii ale verii anului 1990 să lumineze din plin țarina țăranilor din acest sat. Virginia Bela este o femeie care și-a legat viața de activitatea C.A.P.-ului. Și nu de azi, de ieri ci de cîțiva buni ani este președinte și nu un președinte slab ci unul care pune suflet și mai ales prezență, cît îi ziua de mare, este cînd într-o parte a țarinei cînd în alta. Și cu bun rost, altfel nu-și poate înțelege menirea în această funcție.

Am privit cerul și ochiul a rămas dornic de-a-l vedea așa cum este înălțător și deschis, cer al timpului ce înaintează într-un timp și mai bun pentru noi toți. Lumina unui sat, lumina celor ce locuiesc aici, în care se-ntoarce seara cînd a dat amurgul. Casele acestor oameni au fost singure peste zi, acum din noi se încarcă de căldură și de cuvinte, de viața cea adevărată. Cînd s-a așezat noaptea, satul parcă are o singură inimă, o inimă mare care bate la fel.

Mi se-ntîmplă să ajung aici cam de 2—3 ori pe an. De fiecare dată, primul popas îl fac în centrul civic al localității Dobra din județul Hunedoara. Dobra s-a numărat și se numără printre comunele mari și importante ale județului, de cînd se știe aici a fost centrul administrativ al satelor din jur. Mă opresc aici că-mi este drag să privesc și iar să privesc această deschidere spre lume, spre urbanizare care este centrul comunei. Zone verzi, culori vii de trandafiri marchează acest spațiu ca o flacără nestinsă. Apoi, de jur împrejur blocuri pentru locuitorii comunei, pentru profesori, medici, mecanizatori, muncitori care-și desfășoară activitatea profesională în unitățile economice și sociale ale Dobrei. Și, nu trebuie să uităm că tot aici se află clădirea primăriei, a căminului cultural unde de atîtea și atîtea ori, s-a făcut auzit ecoul corului centenar binecunoscut în județ și în țară. Am parcurs fără grabă localitatea, străzile și ulițele și m-am minunat de strălucirea caselor noi, a ordinei și a lucrului făcut cu bun gust. Și aici, culorile toamnei au fost la fel de vii și de rodnice. Țarina Dobrenilor a fost cuprinsă de muncă ; s-a cules și s-a semănat, s-au făcut arături și s-a eliberat terenul pentru a i se da posibilitatea să se odihnească în voie. Noua revoluție agrară și-a făcut și aici simțită prezența. Dovada : la porumb s-au obținut peste 20 de tone știuleți la hectar, lucru nemaiîntîlnit pînă acum aici. Sigur, viitorul va înscrie noi și mărete fapte de muncă ale cooperatorilor dobreni, producții și mai mari pe măsura posibilităților agriculturii noastre socialiste. Și în acea zi cînd am fost oaspeții dobrenilor, am privit cerul de toamnă care emana peste tot un senin aparte, o vreme moloomă și primitoare. M-am despărțit fără grabă de această localitate, mereu privind în urmă. Cîneva parcă mă chema înapoi. Poate vatra aceasta de muncă și de cîntec, poate culorile toamnei. Poate rîsetele cristaline ale copiilor. Timpul crește frumos și drept, crește și se-ndreaptă către mărețul eveniment din noiembrie, către cel de-al XIV-lea Congres al partidului. Vom fi cu inima și cu gîndul acolo știind că acest act politic va însemna drumul deschis spre bine și fericire, spre comunism.

Aceste secvențe și aceste culori nu sînt altceva decît semne vii și trainice ale timpului eroic pe care-l parcurgem și care înseamnă viitor.

Miron Țic

Sens

Am venit, știu bine, dintr-un sat de cîmpie,
cu fîntîni în răspîntii, fîntîni prăbușite-n răcoare,
pămîntul cu brazdele calde și-acuma mă știe,
doar ghimpele din călciîul copilăriei nu mă mai doare.

Buzele mi-au fost arse de căutări și de sete,
tălpile au bătut drumuri întortocheate și grele,
doar salcîmii și-au scuturat prăfuitele plete
mîngîind cu degete de bătrîni visele mele.

Și-am găsit cuvîntul, cuvîntul care înseamnă adevărul,
și căldura care însemna duioșie și-așteptare,
primăvara izbucnise albă în mărul
sădit de părinții părinților mei cu sudoare.

Și-am găsit sensul arderilor fără cenușă,
și drumul ideilor străpungînd pînă și zidul
picurîndu-și lumina în praguri simple de ușă.
Atunci și-o coborît în mine cuvîntul Partidul !

Sub tîmpla țării

Sub tîmpla țării mi-am găsit odihnă
la ceas tăcut de vise și de liniști
cînd galopează caii către nimeni
și vara mea fierbinte plînge-n miriști,
cînd trec cocorii-cearcăne de lună
vîslind prin amintiri și albe ploi,
visînd de-acum la primăvara țării
cînd umbra ler e vor găsi în noi.

Partidului

Ești fluviul necuprins purtînd în unde
speranța și iubirea celor mulți
lumina la în orice colț pătrunde
și știi pe fiecare să-l asculți.

În nopți de veghe aspră înfruntînd
neliniște și ură și furtună
tu ai știut acrotitor și blînd
s-aduni atîtea vise în cunună.

Nicicînd un drum n-a fost așa de drept
urcînd pe trepte albe spre sublim,
cu gîndul tinerese și înțelept
ne-ai învățat cu sete să iubim

curajul, demnitatea și tăria
să ne clădim destinul cum ni-l vrerea,
copiii noștri azi în România
nu vor mai ști să spună ce-i durerea.

Este fericirea-n fiecare casă
și floarea rară strălucind cuminte,
ești pîinea caldă aburind pe masă
și mersul nostru sigur înainte.

Ion Mustață

ORAȘE NOI, DESTINE NOI

Sînt momente ale zilei cînd orașul e cuprins de un freamăt aparte. Pe tot cuprinsul său, cartierele întîmpină dimineața ca o imensă flotă gata să străbată oceanul. Se petrece atunci, indiferent de anotimp, o reală, profundă împrimăvărare a așezării. Sînt clipele cînd începe să pulseze, tumultuos, viața marilor platforme industriale. Clipa cînd oamenii se simt, mai presus de orice, întemeietori. Sentiment care, adînc săpat în cugetul lor, le conferă puterea de-a relua, refuzînd monotonia, o nesfîrșită întrecere cu vremea și cu propria-le putere de-a făptui. Și rîurile umane se adună spre a deveni fluviu biruitor.

Puncte fierbinți ale unui efort constant, alăturînd veritabile acte de eroism și entuziaste investiții de har, platformele industriale au devenit prezențe familiare în universul nostru cotidian. Ne-am deprins a le privi și a vorbi despre ele ca despre cele mai obișnuite lucruri cu putință. Doar cîteodată, atunci cînd prind a se lega firele unor aduceri aminte nelipsite de nostalgie, revin în memorie și începuturile : salopetele și căștile constructorilor, primul țăruș, prima capacitate dată în folosință, întîiele produse, apoi alte și alte hale, instalații, alți constructori, alți muncitori — totul într-un ritm sfidînd rigida compartimentare a timpului. Și asta pentru că, peste timpul măsurat cu indiferență de ceasornice, s-a suprapus un altul, infinit mai năvalnic și mai dens în evenimente : timpul industrial. Timp aspru și romantic deopotrivă. Timp în care fiecare izbîndă se înalță din trudă, din sudoare și inteligență, refuzînd cu orgoliul unui alergător ce nu-și permite să piardă vreo cursă, depănarea, la nesfîrșit, a rememorărilor. Un timp apăsînd decis pe pedala prezentului și scrutînd, într-o lucidă visare, viitorul.

Ce se ascunde, de fapt, în spatele unor formule devenite curente în vorbirea noastră de fiecare zi — innoirea producției, atingerea unor cît mai înalți parametri tehnici, lupta pentru o calitate superioară, bătălia pentru nou ? Nimic altceva decît viețile oamenilor, viețile noastre, existențele, pătimaș asumate, ale celor pe care-i vedem, în fiecare dimineață pornind spre platforma industrială a orașului nostru. Acest veritabil miracol al muncii creatoare de personalități puternice și de caractere exemplare se vădește mai cu seamă în condițiile de mare complexitate ale industriei moderne, de vîrf. Acolo unde secundele condensează ceasuri de meditație, tomuri citite, experiențe mereu și mereu reluate. Acolo unde competența reprezintă unica legitimație ce-ți dă dreptul de-a pătrunde cu fruntea sus în viața unei colectivități care mizează totul pe hărnicia și priceperea celor care-o alcătuiesc. Acolo unde nimeni nu datorează nimic hazardului ; unde milimetrul este un traseu enorm ; unde fiecare cifră așternută pe hîrtie se convertește curînd în imense valori materiale.

Viața și munca pe o platformă industrială își află cel mai de seamă reazem într-o responsabilitate asumată cu deplină maturitate, indiferent de vîrsta fizică a celor ce participă la ele, iar ideea autoconducerii muncitorești, investirea fiecăruia dintre noi cu onoranta calitate de producători, proprietari și beneficiari tocmai pe această responsabilitate mizează.

Viața densă în fapte și probleme a oricărei platforme industriale oferă acelora care-o traversează un climat de competiție în afara căruia nici n-ar putea fi concepută performanța. Tineri și vîrstnici, maiștri cu ani mulți de muncă în spate, proaspeți absolvenți de școli profesionale, licee sau facultăți, ingineri cu invenții brevetate, cu titluri științifice și cu lucrări de specialitate publicate sînt alături în tentativa — atît a fiecăruia în parte, cît și a tuturor laolaltă — de autodepășire. De aceea, doar la o primă și superficială privire, zilele seamănă între ele acolo, în miezul faptei. În realitate, puține din produsele care se realizau cu doi-trei ani în urmă mai iau azi calea beneficiarilor. Pretențiile cresc, autoexigența sporește, iar caratele brățărilor de aur ale muncitorilor tînd să spulbere standardul știut și acceptat. Știința devenită forță de producție a încetat să mai fie o deviză mobilizatoare, transformată fiind în realitate curentă. Cine nu știe carte multă nu poate să știe meserie. Ea, meseria, nu se mai deprinde trăgînd cu coada ochiului la specialiștii din dreapta și din stînga. Propriul efort, propria putere de creație sînt stimulate de cunoașterea metodică, aprofundată. Ideea de rebut a rămas undeva, în urmă, în arhivele gazetelor de perete de acum cîteva decenii. Dar gîndul că un produs ar putea fi necompetitiv, că el e îmbătrînit moral este mai acut decît amintirea unei inutile grămezi de șpan. Timpul industrial românesc a fost și încă mai este unul de recuperare a distanței ce ne despărțea de elita producătorilor mondiali. Sfîrșitul de mileniu ne găsește, însă, în multe domenii, printre protagoniști. Și trebuie spus că este infinit mai greu să întemeiezi o tradiție decît să o porți prin vreme. De aceea sentimentul de a te considera și a fi privit drept întemeietor înnobilează calitatea de muncitor al României de azi.

Aceasta este, în adevărata sa lumină, răspunderea ce apasă, în fiecare dimineață, umerii celor ce pornesc la lucru înspre platforma industrială care nu este altceva decît sufletul orașului în care trăiesc. O răspundere, pe drept cuvînt, națională. Iar înțelegerea faptului că de truda fiecăruia depinde, în ultimă instanță, bucuria tuturor reprezintă de fapt esența unui mod revoluționar, comunist de a ne înțelege menirea. Pentru a-ți face datoria, pentru a te întoarce cu sufletul împăcat, după o zi de muncă, acasă, pentru a putea zîmbi cu adevărat destins copiilor și pentru a-ți putea permite depănarea unor amintiri cu prietenii (cu toate că și ele tot de muncă se leagă, cel mai adesea) trebuie să pornești mereu de la aceste imperative ale calității tale de om și de muncitor. În ultimă instanță, acesta este unicul secret al „miracolului românesc" al industrializării : forța unui popor de-a privi cu realism răspunderea istorică pe care și-a asumat-o și de-a o îndeplini în chip strălucit. Dezvoltarea armonioasă a patriei, egalizarea șanselor de realizare umană și profesională a tuturor fiilor săi numai astfel puteau fi împlinite — prin industrializare. Sute de platforme industriale (și mai ales oamenii lor) pot depune oricînd mărturie în acest sens. Poate tocmai de aceea ni se par atît de frumoase diminețile orașului nostru, poate de aici și sentimentul acut de împrimăvărare pe care ni-l picură în suflete fiecare astfel de dimineață — pentru că ideea de a munci într-un loc unde-ți sînt solicitate la maximum inventivitatea, spiritul creator și competența profesională este una tonică. Poate că din toate aceste motive n-am specificat încă despre ce oraș anume au vorbit rîndurile de pînă aici. Despre Roman, Zalău sau Reșița ? Despre Rădăuți, Alexandria sau Făgăraș ? Despre fiecare dintre ele și despre toate deopotrivă. Pretutindeni, șirurile de oameni care se apropie de porțile uzinelor fabricilor, combinatelor au în ele ceva năvalnic, de fluviu stăpîn pe puterea sa, conștient de durabilitatea operei sale sortite să străbată timpurile.

Da, sînt momente ale zilei cînd orașele cunosc un freamăt aparte. Momente în care fiecare dintre noi își caută, în drum spre locul său de muncă, alte răspunsuri unor mereu alte întrebări, ținînd de ziua de mîine, de împlinirile noastre, de puterea noastră de-a învinge.

Dan Mucenic

eugen evu

Primăvară la Ulpia

Suportabile înfloriri. Cred că vei veni
Cu-adevărat, anotimp al copiilor.
Undeva e un oraș cu inscripții latine pe spate
Așteptînd ediția specială a primăverii.
Privighetoarea nu-și uită cîntecul
Liliacul ipostazele albe și mov
Cred că ne dai tîrcoale fiară cosmică Bendis
dulce zeiță a Limbii Române
Chiar Șarpele trufiei viețuitorul prin marmoră
timid se arată prin crăpăturile decapitatelor statui
În acest muzeu căutîndu-și marginile
pe conturul munților Retezat...
Norul desenează un zeu prin cireșii în floare
progadia s-a oprit lîngă șoseaua lucioasă
și otava grăbită e-un triumf străvechiu...
Țăranul uriaș ce ieșise la coasă
A mai dezvelit un leu funerar
din piatră de rîu...

Poetul Mire

Pe-aceste culmi sînt bradul consacrat
Sînt bradul mire zvelt peste oriunde
Biografia mea-i a unui sat
Din Transilvania de pretutindeni

N-aduceți veacuri, limpedea răsină
E fulgerul captiv ce întreține
A vieții vîlvătaie de lumină
Măreț și tragic, cum vi se cuvine

Poetul nu vi-i prieten nici vrăjmaș
Nu știe nimeni ce-i poetu-n lume
Urlet sau cîntec, calm ori pătimaș,
Pecetluindu-și taina cu [illegible]...

Fără cenușă arde, dă lumină
Ca bradul tînăr consacrat pe-un [illegible]...
Toată pădurea lumii e de vină
Cît luminează frumusețea lui!

Și totuși, vina lumii n-a condamnat
Surpat în sine, sieși vinovat —
Doar el cunoaște arderea ce [illegible]
Poetul Mire, Bradul consacrat...

În calea ierbii

Fiara de iarbă-adulmecă felină
Și-mbrățișat de vegetale harpe
Întrezării prin cruda ei lumină
Surîsul tău, ca schița unui șarpe

Prin marmora trufiei, sfărîmată,
Triumful tragic ne-a durat [illegible]
Doare doar iarba. Fiara [illegible]
De-un zeu orbecăind și [illegible]

Cîndva iubeam dar nu știam ce [illegible]
Să-l dăm melodioase [illegible]...
Acum cu sîngele trimis [illegible]
Mă vînd cîntînd pe trecerei de [illegible]

Mai șlefuind cu sînge diamante
În calea ierbii îți [illegible]
Din întreita operă-a lui Dante
Cumpăr lumină cultivîndu-mi Rana.

Auzi, în pietre, mierla

Auzi în pietre mierla cum se zbate
Din ziduri umbra jertfei se desprinde
Și arborii cu zările-aplecate
Sînt ipostaza ce ne recuprinde

Peste orașul zgîlțîit de muguri
Ca de-un cutremur verde senzațional
Deschide-n flori cireșii, albe ruguri:
Lumini desculțe-aude visătorul!

Lemn înjunghiat de triluri în sărut
E-o lebădă Magnolia-n tangajul
Vîntoasei care despletește-un cnut
Spre ziuă pregătindu-și vernisajul

Ne îmblînzi prin lume înflorirea...
Tu mă mai știi, tu, mierla mea de [illegible]!
Vin nunțile, nasc păsări cu privirea —
Cîntecul lor se face-n mine drum.

Lancrăm

În progadia cu scumple
amiroase-a veșnicie.
Capul Său pe umăr
e din cosm un număr.
Pe steiul de-afară
vierele-ntr-o ulcea
le-a pus îngerul, să bea.
Picură în pir țintaur
strate mari, de aur.
Lucian-luminul
scrie-n flori, cu spinul.
Tace dealul frunțile
curg prin sate nunțile
sus de Lancrăm, la izvor,
tace taina tuturor.

Lumina vie a dimineții

...Împătimitul proiectului, Dan Ion Vasilescu, cel puțin momentan e dispus să creadă că planul său n-are fisuri. Nu mai departe de zilele trecute, mai mult afabil decît protocolar, directorul Centralei l-a felicitat pentru activitatea profesională și, în puține cuvinte, i-a dat de înțeles ce așteaptă de la un asemenea simpozion. I-a mai sugerat că locul întîlnirii nu-i obligatoriu să fie Capitala și nici un alt mare oraș. Așadar, a înțeles inginerul Vasilescu, mînă liberă și rezultate pe măsura așteptărilor. Independența energetică a țării nu-i un simplu deziderat, nici numai un proiect, ci o lege, și încă una vitală — fostul său decan, în picioare și ușor încruntat, ridicase și lăsase să cadă dosarele de pe uriașul birou cu incrustații cînd a pronunțat vitală. Imediat zîmbise, parcă însuși uimit de gestul său nervos, iar Vasilescu a priceput că întrevederea luase sfîrșit. „Acum, la atac! Planul de bătaie, planul cu care..." murmura el pe holurile Centralei. Desigur, multă vreme nu mai avea. Asta nu însemna însă că din grabă sau superficialitate, va tolera să nu prevadă totul, punct cu punct. Secretara Voicu va alcătui invitațiile, în timp ce el personal o să... Nu, secretara să-i caute urgent pe cutare și cutare și cutare, căci adresele o să le poată întocmi și dactilografa. Așa. Complet mobilizat, a coborît să ia metroul spre casă. Ceasul electronic din stație, prin afișajul său luminos, l-a lămurit că mai avea cîteva ore bune de program la institut... Parcă rușinat de această inadvertență, s-a închis în birou, lăsînd vorbă că nu-i pentru nimeni acolo. Pe colțul mesei, albe, veline și cu antet, colile îl îmbiau. Planul. Cîți vor participa. Cine vor fi aceștia. Chestiunea cazării, deconturile. Să fie xerografiată dispoziția ministerului. Atîtea amănunte... Și orele s-au consumat, tăcute și egale. Vasilescu lucrînd ca de obicei: concentrat, dăruit cu totul, uitînd să mănînce, uitînd să se ridice de pe scaun, febril fără s-o arate, asiduu, fără poticneli jenante. De ani și ani, acesta era ritmul său obișnuit de lucru indiferent de natura obiectivului, indiferent dacă a fost vorba de unul aprobat sau îndepărtat în timp. După atîtea luni, iată, ideea lui începea să rodească. Și era atîta liniște, că ar fi putut auzi tic-tacul leneș al calculatoarelor... Cînd secretara Voicu Ana îi aduse dosarul, nu-l zări la birou, aplecat peste hîrtii și calcule, ca de obicei. Aproape să-i scape din mînă dosarul: Dan Ion Vasilescu, în picioare și cu mîinile la spate, privește [illegible] pufoasă, destinată !... În timpul programului!... „Ce-o fi găsind de [illegible]?" se întrebă ea, apoi, corectîndu-se urgent: „Cred că din copilărie băiatul ăsta n-a mai privit cum ninge..." [illegible] secvența o interpretează toate secretarele planetei, — după care, [illegible] [illegible] „Avem noi și lista invitaților, spor că Magda s-a grăbit transcrierea [illegible]".

[illegible]

Cea mai departe: Mihai Popescu... [illegible]

[illegible] și carecum hirsut cînd nu-i vorba de o problemă de știință, în sfîrșit, pentru mulți celibatar convins — iată portretul pe care i l-ar face un prieten inginerului Vasilescu. Însăși Zina (de fapt: Zenovia Cărtărescu, „tovarășa mea de duminică și alte sărbători legale", cum îi place s-o supranumească), ce-ar mai putea adăuga eventualului portret? Că are o privire impresionantă — ochii lui verzi, mari, părînd două lacuri montane așa cum sînt înconjurați de obrazul măsliniu șlefuit, atrag și magnetizează... Poate și alte amănunte, de pildă că e cam tiranic, aidoma specialiștilor dintr-un domeniu sau altul și dăruie numai cadouri care lui, înainte de orice, trebuie să-i facă plăcere sau că pretinde unei persoane atașate de el să-i pregătească numai acele feluri cu care, becher cum se știe, s-a obișnuit „de-o viață" să și le procure de la Gospodina?... Bagatele sau nu, prea multe completări nu s-ar găsi.

Mai departe: Mihai Popescu, conferențiar la Institutul Politehnic din Brașov. Sînt de-aceeași vîrstă. Fumează în draci și e posesorul unei mustăți complet albe, permanent zburlite. Se îmbracă pedant. Dacă-și amintește bine, Popescu predă tehnologia construcțiilor de mașini. Comenzile executate de el împreună cu studenții l-au convins că-i un om pe care se poate conta. Apoi: Matei Ghergu, din Constanța, tînăr economist specializat în energetică. Aproape 30 de ani. Bun, i-a fost recomandat. O să vadă cum stau lucrurile. Și Filip Aluniș, dar, bărbatul acela scund, voinic, atît de stingherit în hainele lui protocolare, atunci cînd a venit cu delegația... Inginer de mine și deputat. Absolut de încredere, experiența omului practic, sursele clasice de energie, da, mai departe: Liana Postelnicu, meteorolog la Băneasa. I-a fost recomandată. E drept, mai sînt doi meteo, Gena Honoriu și Ion Livescu, va vedea ce și cum... La cine să renunțe? Deocamdată, nu renunță, nu știi niciodată de unde sare iepurele. Urmează Mircea Hulea, specialist în prospecții geologice și conferențiar la IPGG. Dacă nu-l întîlnea pe-acesta, poate că nici ideea simpozionului nu i-ar fi venit. De sigur, a fost doar un pretext discuția cu Hulea, nu cauza ca atare... Oricum, și cu el știe cu certitudine că se va înțelege și va colabora perfect. Vasile Popa, geolog din Iași. I-a fost recomandat. Plus lista lucrărilor personale. Le va cere de la bibliotecă, totul e să găsească timp. Tot din Iași e și Ana Tăutu, fizician, și ea recomandată. Licența în fizica solidelor. Pînă acum, realizarea ei cea mai importantă: obținerea extrem de economicoasă a safirului industrial. De la Timișoara o să vină Mihaela Ionescu, biochimist. Împreună cu meteorologii, plănuiește Vasilescu, va elucida sectorul de proiect privind înscrierea între parametrii ecologici legali. Energetica modernă nu poate neglija ecologia. Bun, mai departe, a, un singur nume a mai rămas. Mura Vasiliu, tot biochimist. Asistentă universitară, doctorandă. Lucrează și locuiește la Cluj. Foarte bine, își spuse, deși ea chiar n-a mai auzit. Și-apoi, nu cumva sînt prea multe femei propuse?... Numără și bifează, în urmă se declară mulțumit și, cufundat în moliciunea elegantului fotoliu, e imitație de mobilier rococo-renascentist și Regence realizată [illegible], rămîne un moment cu stiloul în aer. După care, cu totul dintr-o visare nepermisă în timpul serviciului, smulge și examinează stiloul și extrage o carafă din paharul îmbrăcat în piele și trasează cîteva linii pe-o coală, cercuri și cîrlige: aici e hotelul, dincolo București, Constanța, Brașovul, Iași, Timișoara și Petroșani... A, a cerut Clujul, dar, în sfîrșit, mai sînt și asemenea, costă dar face, punctualitatea este... „Ce s-a-ntîmplat?..."

În ușă, pe jumătate intrată în birou — e secretara lui Voicu, de fiecare dată cînd dorește să-i comunice ceva personal sau, în tot cazul, ceva ce nu-i decurge de-a dreptul din atribuțiile de serviciu și, procedînd astfel, firește că n-ar face totul [illegible] — secretara [illegible] ocazional: „V-am făcut legătura. E tovarășa cu blană de husar?" Vasilescu zîmbi mental multumit, din reflexele politeții sale rectilinii, căci altminteri, acum e furios că i-a fost întrerupt șirul gîndurilor; dar și, nu mai puțin, pentru că Voicu se preface a nu știu cîta oară că în viața ei n-a auzit de numele Zenoviei Cărtărescu, preferind s-o prezinte ca pe-o actriță de varieteu!... Ridică receptorul. Nimic. Aha, celălalt telefon. Trebuia să-și închipuie!... Da, a fost tot timpul prins. Nu, n-are nimic, nu-i bolnav. Doar atît, extrem de prins. Cum la cinci?! A, ora cinci. Bine, va fi acolo. Nu în restaurant direct, ci la stîlpul cu panouri din hol, a înțeles, ce-i mare filosofie?! Va telefona, sigur, o să rețină locurile. Sos de ciuperci? De ce neapărat sos de, mă rog, mă rog, o să vadă. Dacă ei îi face plăcere, da, da, sigur, la cinci, negreșit, la revedere. Punct. Clinchetul de rigoare. Și încă un receptor așezat cu grijă în furcă, dincolo, în anticameră. Micile bizarerii cotidiene, pare să nici nu le mai observe. Niciodată nu le-a dat vreo importanță. S-a obișnuit într-atîta cu ele încît dacă azi, acum de pildă, Ana Voicu n-ar fi ascultat convorbirea, el s-ar fi simțit pur și simplu jenat, dacă nu chiar de-a dreptul frustrat. (Că Ana l-ar putea îndrăgi, sau doar simpatiza sau, în fine, că-i predispusă, maternal, să se îngrijească de tot ceea ce-l privește — Dan Ion Vasilescu e mult prea departe de-a bănui).

Minat de-un impuls incontrolabil, începu să deseneze un avion. Îl înscrise într-un vector larg, ca o săgeată indicatoare. Deasupra notă: Cluj—București. „Auzi, sos de ciuperci!" morm|ăie, nu atît nemulțumit cît intrigat. Mai citește o dată lista participanților. Însă, contrar habitudinilor sale, constată că unele nume trebuie să le silabisească, sau să le parcurgă de cîteva ori, de parcă ar fi transcrise în chirilice. Pentru ce nu-și poate controla șirul gîndurile? Tocmai el!... O femeie de aproape 40 de ani, Zina, îl întrerupe din lucru ca să-i amintească — ce? Că e ziua lor. La urma urmelor, nu cumva ea nici nu dorește să priceapă cît e el de ocupat? Că-l preocupă atîtea, acum, azi...? Asta e în fond problema. Nu și-o pune prima oară. Totuși, niciodată n-a ridicat-o, franc, bărbătește, în fața ei. I s-a părut de fiecare dată că asta ar fi echivalat cu a apare aici, la institut, dezbrăcat într-o bună dimineață. Nu s-a ferit să iasă cu ea, dimpotrivă, însă nici nu a ținut cu tot dinadinsul s-o prezinte în stînga și în dreapta. Oare asta să explice faptul că unii îl invidiază, în timp ce alții îl tachinează? N-are replică. Poate că nici nu ține să aibă. Zina e pictoriță. Șefa serviciului de creație de la Tricodava. Modele de rochii, bluze, taioare, expoziții și parade ale modei, planul la export continuu depășit. Foarte bine, o înțelege, însă cît îl înțelege și ea pe el?... Uneori simțea că-l ia cu frig în preajma ei. Nu cînd s-a nimerit s-o asiste pictînd sau desenînd acasă, în garsoniera ei care miroase de la o poștă a uleiuri, nu, ci la el, în apartamentul lui, sau, de ce n-ar recunoaște-o, chiar și prin sălile de teatru sau restaurante. Și, de fiecare dată la fel, a simțit imperios nevoia să se arunce într-o cadă cu apă fierbinte, ca și cum, cu o clipă înainte, ar fi fost zgîlțîit de un tremur puternic, irepresibil, ca al unor gripați. De unde pînă unde un asemenea frison?... Adevărul e că ea întruchipează acel gen de femeie după care, vrei, nu vrei, admiți, nu admiți, bărbații întorc capetele. Vasilescu nu reușește să discearnă cît din farmecul ei e datorat chipului, machiajului savant, și cît gustului cu care își alege și poartă veșmintele. Pentru el, Zina reprezintă un întreg, o prezență căreia nu are sens să-i disociezi un fragment sau altul, o nuanță sau alta. Poate că n-a fost niciodată, nici nu va fi capabil să o observe „pe părți". Ce ruj folosește și la ce ocazie, ce rochie poartă ori cît de felină e linia piciorului ei, oh, nu, n-a putut și nu va ști vreodată să afirme, mai mult: nici nu pare conștient că ar exista pe lume bărbați care să remarce asemenea nimicuri. Cineva străin, grăbit cu aprecierile, ar declara că inginerul, dacă nu-i apt să distingă calitățile prietenei sale, nu-i va putea remarca nici cusururile. Cu puțin efort, același comentator ar înceta, în cazul acesta, să-l mai invidieze, considerîndu-l dacă nu inapt pentru iubire, oricum, un bărbat menit să nu-și întîlnească marea iubire... Atîta numai că tipul respectiv de comentator e perfect absent din preajma lui Dan Ion Vasilescu.

★

Tăios, soarele pișcă geamurile hotelului. Undeva, sus, luna mai pîlpîie, afielnică și palidă; norii din dreptul ei, ca niște scobitori din vată cenușie, o transformă într-o banală pălărie de moar... Specificul montan al hotelului e inconfundabil: pod înalt, ascuțit, foarte înclinat, postament ridicat, din pietre uriașe, de rîu, exterioare din bîrne smolite, cîteva ferestre cu balcoane mici ținînd balustrade din lemn traforat artistic. Lateral, există și un helterasă, unde se intră direct din podul înlăuntrul căruia s-au amenajat, înaintea sosirii lor, un fel de laboratoare. De fapt, găsiră în acele încăperi: variate aparate de măsură și control, planșete, rafturi burdușite cu cărți și reviste de știință, cîteva machete vechi, rotoare și palete de mici dimensiuni, o giruetă, hărți stratigrafice. Pe un pervaz, într-o ulcică smălțuită, un buchet de flori de munte; proaspăt e numai pămîntul din respectivul vas. Pe niște console: truse pentru desen, teuri, echere, rigle de calcul, vopsele tempera, creioane colorate, tușuri, carioca. Iar în holul destinat recepției, o mică expoziție speologică (vor afla că e vorba de inițiativa comitetului local de cultură): fotografii artistice ale unor peșteri, amurguri și răsărituri de soare, stalagmite ală-

mircea constantinescu

Tablouri de Tiberiu Fazakas

iuliana paloda-popescu

Luminiș de mesteacăn

Sabie rezemată de capacul tînăr
cine știe ce-mi spui
cine știe ce-ți spun
păsările, frunzele
foșnitoare în luminiș
umbra mea (ca un iepure) —
foșnitoare în luminiș
pădurea se rotește
de-aș întinde spre tine brațul
ți-ar părea că sîntem aievea
ramură — din mesteacănul tînăr.

Dor de cîmpie

Să mă-ntorc în acel început, întru care,
cu voință nestinsă exist — și cu toți oamenii
lumii mă voi numi I...
Acolo e eternitatea. Este liber cuvîntul. Este liberă
aripa. Este liberă ființa de rouă, de iarbă,
de vis...
este liberă ființa care se numește.

Acolo vine ploaia cu lumina fără de sfîrșit, —
cum noaptea o lumină e — și pretutindeni
frumoase sînt viața.
Numele tău este viața. Singura lege a firii
e viața.

Acolo aș vrea să mă-ntorc, — în acel început,
pentru că numele meu de acolo începe, —
și cu el,
renăscînd, toate tainele lumii!

Mărul

Toamnă, tîrziu, în livadă
ca într-o pîndă pașii ni se opresc.
Ascultăm liniștea. Ascultăm liniștea
și dintr-odată, un foșnet nou
cuprinde merii — tresărim!
Ca într-un Paradis pustiu, din el,
un șarpe ne aruncă mere. Prin iarbă
fructul rumen licăre ascuns — a roză
îl mîngîie, mă îmbie să-l ating
și-o clipă — cît o veșnicie — uit
că este fruct oprit.

Măceșii roșii

Toamna-nspinată-n aur este
cum un jertfelnic de lumină către soare.
Gust din măceșii-aprinși boabele roșii —
ochiul meu le străvede prin timp
într-o trenă de floare mișcată de fluturi
cum pînza de păianjen mișcă stelele
în roua tăinuită-n dreptul inimii —
suavă, mătăsoasă, foșnitoare.

Toamnă marină

Pașii de taină ni se sting sub valuri
cochilii sidefii trosnesc sub tălpi
zvîrlite dinspre larg spre maluri
și malurile sîntem noi
aleși anume
spre-a surprinde zborul pescărușilor
și-al rîndunicilor de mare
cu țipetele stranii săgetîndu-ne.
Plaja e pustie, arici de mare
se rostogolesc purtați de briza rece,
proaspătă, sărată — prin pîlcurile
vegetale-n care vîntul tremură
sălbatic, prin noi —
ca o clepsidră
în care viața ni se cerne
cum un spin de aur între cer și mare,
uimiți
Cît de frumoasă este marea,
toamna!

---

teatru

t

«Al patrulea anotimp»

● Smulgîndu-le de pe chip masca principialității, dramaturgul Horia Lovinescu își denudează personajele de învelișul lor protector — impostura la rang de virtute — lăsîndu-le să se manifeste în deplina lor instabilitate.

Evoluția unui delicat proces de conștiință și destrămarea imposturii sînt pentru autor prilejul construirii unor confruntări ideatice la nivelul unor personaje mai mult categoriale; pentru Dan Micu ele devin punctul de plecare în realizarea unui spectacol incitant, de netă implicare și mobilizare a auditoriului. Cele patru „anotimpuri" simbolice devin în transfigurarea scenică pilonii celor patru tablouri reprezentative: trădarea la ora cînd denunțul „îmbogățește" jocul de societate (noaptea de 23 August '44); ascensiunea primei generații de profitori ai revoluției și pericolul puterii iresponsabile; căderea și eliminarea din joc a purtătorilor de cuvînt ai imposturii agresive: Nina pierde slujba privilegiilor depline. Paul paralizează; judecata copiilor și lovitura de teatru a noilor purtători de opinii...

Cu discreție, Dan Micu subliniază spațiul convenției: privirea în oglindă a dirijorului Mihai Roiban (Dragoș Pâslaru) invită la luciditate și autocunoaștere, în timp ce demachierea Ninei (Ioana Crăciunescu) în fața oglinzii și mînjirea cu cremă a lui Paul (Alexandru Repan) vizează neîntîrziatul moment al demascării. Grafia gesturilor îmbogățește limbajul vizual al primei părți. Frenezia mișcărilor lui Mihai Roiban dirijînd în ritmul acaparant al unei muzici tumultuoase se stinge în gestul mototolirii unei hîrtii. Urmînd aceeași tehnică a topirii unui sens în altul, regizorul este atent și în alcătuirea semnificațiilor sonore ale reprezentației.

Cochetăria Ameliei Pușcașu — mama Ninei — e impregnată de delicatețea rece a Luciei Mureșan: irascibilă și mușcătoare, tigroaica stînd la pîndă să simtă pericolul își asmute puii. Eleganța cu picioare de gazelă, scoțînd fulgere pe ochi la tinerețe, va fi mai tîrziu, bătrînica învinsă de vremuri. Ca o ultimă rezistență la ceea ce nu poate adera, glasul de soprană cîntînd în nemțește, într-un final de an, este ultima zvîcnire a conștiinței ei, este sfichiul trecutului la adresa prezentului. Ioana Crăciunescu materializează transformările succesive ale Ninei de la lașitate la agresivitate, de la lascivitate la ipocrizie, de la dragoste la ură, de la indiferență la dispreț. Noul candidat la mîna ei, după eliminarea soțului, este pictorul de duzină Paul Cristodoru. Alexandru Repan îi comunică o întreagă stare de decrepitudine, modificîndu-și atitudinea corporală, expresia feței, pentru a-l arăta laș, dezgustător, pendulînd în viață așa cum, adecvat, pendulează în scaun. Un joc rațional, controlat, ferește personajul de orice îngroșare. Ființe opuse, în ciuda asemănării lor fizice, tată și fiu sînt întruchipați de Cristian Șofron: primul grav, demn în momentul îngenuncherii lui, cel de-al doilea, un circar intempestiv, lipsit de scrupule; mimînd sinuciderea ca pe un act de bravură, Andrei teatralizează, ridicîndu-se (din căderea simulată) în hohote de rîs, batjocorind și demitizînd dramatizarea exagerată. Prin contrast cu fratele repudiat, Iulia Taniel Filip este idealista excesivă, crezînd cu convingere în puterea justițiară a adevărului. În dorința de restabilire a datelor trecutului, metodele alese imprimă personajului un aspect maladiv (din concepția autorului, nu din cauza interpretei). Tipul parvenitului cu bătaie lungă, realist, șantajist, e creionat de Dragoș Pâslaru. Marioara Doinei Sin are umorul de calitate al omului simplu, numai din reacțiile de uimire și teamă în raport cu distanța pe care i-o impune falsa autoritate și principialitate a „tovarășei" Nina.

Schimbul de priviri dintre ea, Nina, acuzatul „fost", Niculescu (Dorin Moga) și electricianul care trage cu urechea, mutînd de colo-colo o lampă, este sugestiv pentru îndoielnica stabilitate a unei atitudini.

Nicoleta Gherghel

---

film

f

SCRIITORII ȘI FILMUL

Creangă (II)

● Poezia și atmosfera basmului, tîlcurile și rosturile avatarurilor eroului, sentimentul miraculos al spațiului, traiectoria inexorabilă a acțiunii și a consecințelor ei capătă în film valori predominant plastice susținute cu o inventivitate ce generează reflecția și conturează prelungiri inedite temei originare. Compoziția geometrică a decorurilor, grafia dezolantă a înghețului absolut, transparentele amăgitoare ale performanțelor lui Setilă, fascinația stranie a ospățului (avertisment și parabolă a lumii sub amenințarea ireparabilului) conferă densitate unui fantastic orientat spre rezonanțele unei sensibilități contemporane. Dacă filmului realizat de Gopo i s-a reproșat, nu fără dreptate, incapacitatea de omogenizare a trimiterilor culturale, a citatelor și aluziilor sincronice, nu este mai puțin adevărat că în acest film se cristalizează legitimitatea plasticii ca factor stilistic al operei (cu toate că și decorul a avut parte de acuza unei „convenționalități revuistice"), picturalitatea imaginii nefiind una a cadrului, ci a mișcării și înlănțuirilor, deci strict filmică.

Dacă filmul nu ajunge întotdeauna la densitatea filosofică spirituală și, mai ales, la acea inefabilă încărcătură poetică a basmului, opera lui Gopo rămîne o dată de referință în istoria ecranizărilor inspirate de marele humuleștean, următoarele tentative în care cineastul a abordat **Povestea porcului**, **Fata babei și fata moșneagului** sau **Punguța cu doi bani** nefiind decît reîntoarcerea la uneltele primei lecturi filmice din **Creangă**, cu adaosuri nesemnificative, cu formule la hotarul originalității.

Cheia modernă a restituirii fabulosului de sorginte populară, performanțele obținute în domeniul efectelor speciale, jocul în oglindă al convențiilor, formula inedită a intrării eroului în schema epică, asigură filmului o autonomie artistică incontestabilă, nu doar prin libertățile asumate față de original, dar și prin specificul esențial al parametrilor imaginii (funcție vitală a artei a 7-a). Autorul primei ecranizări inspirate din opera lui **Creangă** mărturisea încă din timpul realizării filmului: „nu e o ecranizare, nici un film propriu, în plus nu este vorba de oglindirea stilului unui scriitor, ci de răsfrîngerea a ceea ce constituie miracolul literaturii noastre folclorice. Conceput astfel, **Harap Alb** e aproape un film documentar: el trebuie să-și asigure riscul investigării temerare a preistoriei noastre spirituale el vorbește despre pămîntul românesc, despre profilul sufletesc al omului din vechime, despre ceea ce temperamental, s-a păstrat, din generație în generație și a ajuns pînă la noi. **Harap Alb** e operă de arheolog. **Harap Alb** e operă de scafandru".

Riscurile comparațiilor revin spectatorilor. În **De-aș fi... Harap Alb** au jucat, printre alții, **Florin Piersic**, **Irina Petrescu**, **Eugenia Popovici**, **Fory Etterle**, **Emil Botta**, **Puiu Călinescu**, **Florin Vasiliu**, **Constantin Codrescu**, imaginea a fost semnată de **Grigore Ionescu** iar muzica a fost compusă de **Dumitru Capoianu**. Filmul lui **Gopo** a fost distins cu numeroase premii, fiind, de asemenea, prezent la festivalurile internaționale al filmului de la Bordighera, Montreal, Brisbane, Salonic etc.

Deschizînd în filmul de ficțiune seria operelor inspirate de literatura lui Ion Creangă, **De-aș fi... Harap Alb** (premiera bucureșteană a **Amintirilor din copilărie** [regia: **Elisabeta Bostan**] va fi în luna decembrie, același an) rămîne important nu doar prin meritele incontestabile ale universului plastic, ci și prin inovațiile de limbaj filmic aduse în perimetrul cinematografiei noastre. Procedeele scriiturii filmice vor rămîne în originalitatea lor o invitație deschisă la inovație, invitație referențial onorată peste ani (cam mulți), de un recent film — **Secretul armei secrete**, semnat de **Alexandru Tatos**, care reia, îmbogățind, prelungind și aprofundînd, idei și sugestii din filmul lui **Gopo**. O impunere a unui limbaj artistic suplu, conotativ, insubordonat artei inspiratoare, un limbaj specific cinematografic.

Călin Stănculescu

turi de bocanci, felinare, lanterne plus citeva minerale, sub sticlă, asemănătoare unor țurțuri, ba și citeva piese albe, de cremene, încrețite adinc, ca obrazul unor moșnegi...

Cind intră cei doi dați lipsă — Vasilescu a fost cu ideea căutării acestora, după urmele din zăpadă, care, in realitate, aparțin unui tandem de Saint-Bernard, — se produce rumoare. Unii se privesc intrigați, alții fixează lucarnele — scaunele și masa fiind joase nu permit să se vadă direct afară, înspre platoul îmbrăcat într-un omăt adinc și aproape înghețat. O pasăre, țipind din culorile bogate ale penajului, zburdă ciocănind cu piciorușele in pervaz, ca și cum ar căuta muște... George Vlad își mîngîie nervos barba nerasă, bate cu stiloul, răsucit, in tăblia mesei (nu ca să se facă ascultat, gestul său are ceva dintr-un tic) : „Deci stimați colegi, avem o misiune de mare încredere. Ni s-a încredințat sarcina de-a pune bazele aici a unei stațiuni-pilot. Setul de probleme la care s-a referit tov Vasilescu, adineauri, nu constituie un obiectiv lesnicios. Pe scurt, noi trebuie ca într-un timp record să găsim cei mai profitabili algoritmi, cele mai eficiente mijloace nu numai pentru economisirea energiei, ci mai cu seamă pentru producerea ei. Așa se pune problema. Acum, in altă ordine de idei, poate ați înțeles că tovarășul Vasilescu, antevorbitorul meu — la aceste cuvinte, se înclină ca înaintea unei altețe ecleziastice ; efectul e parodic, deși evident că involuntar, — dînsul va fi pentru mai bine de-o săptămînă, conducătorul lucrărilor, pastorul celor mai bune gînduri și ipoteze avansate..." Ioana Rucăreanu, de la capătul opus al mesei, spuse însoțindu-și cuvintele cu un gest șăgalnic, pe care demult nu l-a mai executat dinaintea unei oglinzi : își saltă părul de pe umeri și de după urechi într-un soi de coc japonez : „Tov Vlad, poate mai doresc și alții să zică ceva, munca în colectiv presupune, după cum bine știi..."

Vasilescu se ridică brusc, poate și întrucît simte că discuția poate aluneca pe-un făgaș stînjenitor. Privește pe toți, roată, parcă inventariindu-i, doar o clipă-n plus zăbovește (fără să-și dea seama) asupra Murei Vasiliu, apoi se reașează, mulțumit de inspecție. „Dragii mei, nu e vorba că eu aș fi nu știu ce șef. Doar, ca să zic așa, voi coordona... mi s-a dat sarcina să vă convoc și v-am ales pe cei prezenți aici, asta-i tot. Cred că-i clar. Sint la dispoziția dumneavoastră. Considerați că asta a vrut să spună și George Vlad. Pentru cei care încă nu știu, precizez că dînsul a realizat ceva foarte important la ICPE-Vitan, o microcentrală în premieră... in sfirșit nu doresc figuri încruntate, dar nici n-aș vrea, ca să zic așa, să bagatelizăm vreun moment... măcar întrucît timpul ne zorește și, la scadență, știți cum e !" Se opri, obosit, nu datorită efortului de-a vorbi degajat dar și punctind esențialul, ci mai cu seamă pentru că in tot acest răstimp s-a ferit să mai privească, fie și fugitiv, in direcția tinerei Vasiliu, al cărui chip, al cărei aer amintește pregnant ceva, ceva dureros, astupat în grotele trecutului său nu atit de îndepărtat dar pe care și l-a pecetluit cu refuzul de a-l mai revizui și evalua. Si, de aseară, cind intîmplător a privit-o mai atent, ca unui schior rătăcit, a început să-i amorțească buricele degetelor : ba și să-i bată inima într-alt fel, modificîndu-i respirația. Această tînără seamănă izbitor cu... Citeva minute rămîne singur — ceilalți au părăsit încăperea „preț de-o țigară" — și se trezi desenind pe-o filă de calendar, cu carioca negru, bustul acelei femei... Pe culoarul transformat in fumoar, Mihaela Ionescu se apropie de inginerul Vlad : „Vă felicit, n-am mai văzut așa ceva... și să știți că puține lucruri mă mai impresionează pe mine !" Intrigat, bucureșteanul ridică din umeri : „Dar la ce anume vă referiți ?" „Pe parbrizul autoturismului dumitale stă scris DRUM BUN, TĂTICULE ! Emoționant, cel puțin eu, credeți-mă..." Ultimele cuvinte le-a rostit accentuat, tandru, ca și cum simultan ar fi mîngîiat fruntea și părul bărbatului iubit. „Oh, nu, cred că-i o confuzie... Noi, eu n-am copii, l-am vrut tocmai cind noi, eu... Nu-i vorba de mașina mea !" „Pardon și scuzați", intervine Matei Ghergu, „numai tov Alunișu posedă un Renault vechi și ancestral pe care o mînă dibace a zugrăvit exact cuvintele astea minunate. Veniți să vă prezint acestui tată de familie. Merita, vă asigur. Tată și miner. Inginerii de mină sînt cei mai îngineri, nu mă credeți ?..." Unii îl privesc neîncrezător, aerul lui vag persiflant avînd darul să-i enerveze. Ceilalți privesc în jos, spre mocheta de nuanța muștarului, încercînd să descopere acolo niscaiva taine importante. „Haidem atunci, mor de curiozitate", se preface, calin, Mihaela Ionescu a nu-l fi cunoscut deja (încă de-aseară, în camera lui Rucăreanu) pe inginerul Alunișu. Îl apucă de braț pe Ghergu și-i șoptește, tonul conspirativ : „Lupți pe două fronturi, bătrîne condotier. Sînt curioasă cît te vor ține puterile". „Puterile m-au ținut mereu, n-avea grijă !". „Mersi, dar nu-ți șade bine cind plîngi". La taie drumul Vasilescu, figura lui preocupată, nostalgică, în lumina slabă a culoarului trece drept alarmată : „Ce-i ? S-a întîmplat ceva ?" Vocea inginerului Vlad, parcă placidă, apasă : „O mică confuzie, nimic important". „Ba-i foarte important", îl contrazice Rucăreanu și, oprită piept în piept cu Dan Ion : „Va zic eu, pe parbrizul mașinii unui coleg de-al nostru stă scris DRUM BUN, TĂTICULE !". „Hm, așa deci", face Vasilescu, înlăturînd un roi de albine, inexistent, din fața ochilor. „Foarte bine. Înseamnă că cineva îl așteaptă la-ntoarcere, ca să zic așa". O caută pe Mura Vasiliu din priviri, furișat pe cît de insistent, dar n-o găsește. Își aduse mîinile la spate din nou abătut. Dacă nu i-ar mai amorți vîrful degetelor...

★

...Între timp, inginerul Vlad scoate din mapă cîteva coli impregnate cu schițe, formule, calcule. Le dispune cu grijă, alăturate, ca la o pasiență. Meteorologii îl înconjoară. Vlad întreabă, fără să ridice capul : „Într-o zi perfect însorită, cum e azi, vîntul poate atinge 50—60 metri pe secundă ?" Cu brațele la spate, palmele una peste alta plesnite ritmic. Liveanu spuse : „Dacă privim orice hartă, care-n ochi cît de capricioasă e intensitatea vînturilor. Există anumite regiuni privilegiate, desigur. Ați văzut, cind am sosit aici, de exemplu, vîntul se deplasa cu peste 50 m/secundă, însă acum, dacă..." „Pe mine mă interesează să obțin o anumită frecvență constantă. Sub media de 50 m/secundă sînt obligat să sporesc numărul rotoarelor de la 5 la 7 sau chiar 9, ca să obținem barem 33—40 mii kilowați". Mihai Popescu, cu o țigară neaprinsă între buze intervine și el : „Rotoare clasice sau de ultimă oră ? Contează enorm, și nu numai datorită cheltuielilor. În primul rînd, unde le executăm ? Cine le produce ?" Vlad, categoric, tot fără să-și ridice fruntea și să-și privească interlocutorii : „Moderne, evident ! Dar vreau să țineți cont că, în paralel, trebuie să producem și hidrogen, ca atunci cind vîntul e staționar, energia să fie obținută cu ajutorul hidrogenului. Tovarășa Vasiliu !" „Aici. Spuneți". „Puteți să ne schițați în cîteva cuvinte caracteristicile hidrogenului în situația de combustibil înlocuitor al petrolului sau metanului ?"

După o scurtă pauză, timp în care și-a ridicat bretonul de pe ochi, și-a scuturat părul, întreg bustul zvîcnindu-i repetat, ca unei vidre ieșind din valuri, Mura Vasiliu vorbi în sfîrșit : „După cîte cunosc, prin arderea lui se degajă mai multe calorii decît arzînd o cantitate identică de gaz metan sau petrol. Hidrogenul nu poluează, poate fi transportat cu ușurință în butelii sau depozitat în rezervoare, asemenea oricărui gaz lichefiat. Am citit undeva că..." Fără să se controleze, Vlad o întrerupe : „Să lăsăm lecturile particulare !" Apoi, concesiv, îndreptîndu-se în scaun și catadicsind să-și privească interlocutoarea : „Vreți probabil să vă referiți la executarea acelor oglinzi parabolice bidimensionale". „Chiar așa, se poate scoate și oxigen și hidrogen lichefiat..." „Da, se scoate, dar v-ați întrebat care-s costurile ?" Desenează ceva pe coala din fața lui. „Priviți, oglinzile-astea trebuie să aibă cel puțin 50 metri lungime și 100 lățime, iar pentru a obține o mie de megawați sînt necesare două duzini de oglinzi ! Nu ne putem permite deocamdată. Important e însă să utilizăm principiul. Într-o stațiune-pilot, oricare procedeu își are justificarea lui". „Eu cred că printr-o piroliză rapidă a cărbunelui, ieșim mai avantajați, și cărbune e destul", intervine Alunișu. După un moment de gîndire, acum mult mai destins, Vlad insistă să-și dezvăluie intențiile : „Problema e să punem la punct proiectul unei centrale complexe. Sigur că vom utiliza și cărbunele, o facem și la ora actuală. Pe mine mă preocupă acum exclusiv realizarea acestei centrale. În cadrul ei, simultan și alternativ — subliniez asta — ar fi folosite și energia solară, și cea eoliană și, asta-i clenciul, de-aceea vă consult : ideea ar fi să nu mai depindem exclusiv de sursele clasice, adică de zonele carbonifere și de marile rîuri. Să implantezi acolo centrale, nu e greu, dar nu-i destul ! Asta trebuie..." Mircea Hulea spune, în barbă, parcă cineva i-ar pretinde să se dezvinovățească urgent : „Am conturat amănunțit un plan de prospecțiuni cu studenții mei din practică". Vasilescu, prefăcîndu-se ca n-a remarcat întreruperea lui Hulea, se ridică puțin în scaun și anunță ca pe-o victorie proprie : „Un proiect demn de toată atenția ne-a prezentat și colega noastră, chimista... Vreau să spun că obținerea energiei din piatră, de am auzit bine ?... iată, reprezintă o contribuție pentru care domnișoara Vasiliu Mura merită întreaga stimă... Deocamdată instalațiile respective ar costa enorm. Merită însă văzut dacă pe de-o parte, am putea simplifica procedeele și pe de altă parte, am putea reduce cheltuielile propriu-zise. Eu am luat notă. Dînsa mi-a prezentat prospectul, de fapt rezumatul tezei de doctorat". De la celălalt capăt al mesei, inginerul Vlad propune : „Aș zice s-o luăm ordonat... o stație experimentală, cum propunem noi acum, va folosi, indiferent de locul amplasării, simultan și consecutiv, funcție de toți factorii de climă, și soarele, și apa, și energia eoliană. Datele coroborate indică dificultatea, ce-i drept, e una de premieră europeană... să amplasăm subansambluri atît de diferite structural. Au rămas momentan descoperite doar propunerile privind utilizarea supliment... unei centrale atomo-nucleare. Subiectul am să-l dezvolt personal la București, poate să va ajuta și tovarășa Rucăreanu..." La invitația lui Dan Ion Vasilescu, toți se grupează și privesc machetele unei stații-pilot, executate jos, la atelier. Iși dau explicații reciproc, sînt febrili și zgomotoși, ca la o festivitate de premiere. Apare și salvamontistul care, tocmai cu toată statura sa impresionantă, merită deoparte. Cind e în fine zărit de cineva, îndrăznește : „Zicează că azi, barem acum să vă mișcați oleacă. Nu strică să vedeți muntele... e-o vreme minunată, zău așa". Vasilescu, venind în dreptul lui : „Dragă tovarășe, îți înțeleg nerăbdarea... mai devreme ți-am aprobat propunerea, fiindcă și eu cred că-i binevenită o mică excursie... Numai înainte de-a ne termina aici treaba, ca să zic așa, peste mai puțin de-o oră sîntem gata de-orice". Salvamontistul își mîngîie barba stufoasă, vag înțepenită. Joacă de pe un picior pe altul : „Mă gîndeam să prindem lumina puternică. Nu știi niciodată cind se-ascunde soarele iar Dv... pe-cîțumerie, nu știeți" — își îndulcește glasul — „prea obscuriți".

Între timp, s-a produs totuși o destindere pentru că au pătruns cei doi Saint-Bernard care, acum, se cocoțează de picioarele tuturor, adulmecă, cu lenevă dignitate, pe fiecare-o parte, își freacă spinările de masă și scaune, ba se și ridică cu labele pe bordura mesei, ca și cum ar vrea să distingă mai de-aproape planșele și machetele. „Atunci... ca să zic așa, program de voie", glăsuie Vasilescu în murmurul și forfota generale. A încercat să glumească, timbrul vocii lui avu ceva atît de sărbătoresc, încît colegii își spun din priviri : „Ce-o fi cu Dan Ion ? A primit vreo moștenire ?..."

(Fragment din romanul „Sfîrșit de mileniu în București").

Alexandru Ciucurencu: „Flori"

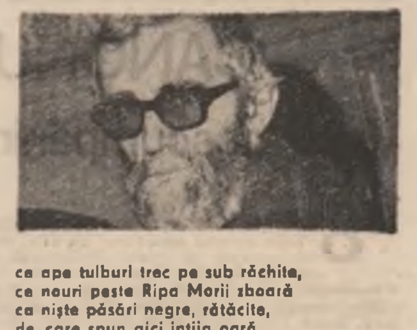

Poeme de ion horea

EPIFANII

* * *

voi spune-aceleași vorbe pin-la moarte
chemind pe oarecine, ca un cuc,
cit drumurile țării-or să mă poarte
și spre Ardeal e fi să mă mai duc.
din casa mea n-a mai rămas nici urmă,
ograda ei — [illegible]
și totuși, totuși, gindurile-n turmă
pe-acolo mă duc, spre tot ce-a fost și nu-i.
ca un blestem în carnea mea tot scurmă,
să spui de tot, cit mai ești viu să spui !

* * *

luminoase — înainte drumul țării
prins în rafuri,
sărurile să-mi apese lui uscate vrafuri,
vrafuri,
fie-mi cumpăna fintinii de mirare și izbindă
pină-n marginea ogrăzii steie-mi sufletul
la pîndă
nici o umbră să nu treacă fără vama lui
știută
cu foșnirile din brusturi și otrava din cucută.
nu-i drept să se plece gardul și-i păcat
să taie prunii
cineva întors cu vremea de la marginea
comunii.
vai, din iarbă se ridică zidul casei alb
ca varul,
vatra casei nu poate ține sub cenușă jarul !
luminoasă — drumul țării, să mai spun
adu-mi aminte
umbră tu, neodihnită, a pămînturilor sfinte !

* * *

pe cei ce nu se-arată la cină, gindul lese-i,
poate sînt duși la tîrguri, poate au rind
la moară.
tot mă mai văd în casă cu-ai mei în jurul
mesei
și parcă nimănuia nu-i era dat să moară.
cind o lăsa din oală în abur să sfințească
pe cărpător, ca-n cina de taină, și tăiată
cu ața, mămăliga-n lumina ei cerească
ce binecuvîntare ne aducea de-odată !
mai poți vedea o clipă măcar acea icoană,
cind vorba spusă parcă se-amesteca în blide
și nu știam cum viața pe-afară trece-n goană
și timpul ca un taur răstoarnă și ucide.
de hotărîri, nici vorbă ! și cui ar fi
să-i pese ?
răzbunătoare, iarba își ia din tot uiumul.
să lași povestea celor de mult neînțelese ?
neputincioase vorbe și gînduri cu duiumul !
pămînturile-s pline de grîne și ovese,
acăți, tot pe-acolo, alăturea cu drumul.

* * *

dar trebuie să mai ajung odată,
să fluier dinspre Ogra, să mă treacă.
luntrașul mai întîrzie oleacă
și-i prinsă-n lanțuri luntrea lui ciudată.
tot o să-ajung, încolo, spre ojînă !
numai de-ar fi să văd pe oarecine
măcar cu umbra sălciilor vecină
cum înainte-n drumul țării vine.

ce ape tulburi trec pe sub răchite,
ce nouri peste Ripa Morii zboară
ca niște păsări negre, rătăcite,
de care spun aici întiia oară.
ce locuri mă așteaptă, izbăvite
de cit a fost să rabde și să doară !

* * *

cită-ndoială, cită teamă de un cuvînt
ce nu se-arată
să fie neamul meu într-însul cu fața
lui adevărată
să fie drumul țării-n praful stîrnit al zilelor
de vară
să fie dealurile duse în nelumeasca lor
povară
pîrîul ce-mi arată puntea de multă vreme
nevăzută
și gardul meu din amintire care se lasă
și se mută
să fie sufletul ogrăzii de dimineață
pînă-n seară
stupina-n scîndură sfințită cu duh de miere
și de ceară
și cumpăna fîntînii prinsă între pămînt
și cer să fie
și băștinarul cîte-odată trecînd încolo
pe cîmpie
să le mai văd măcar o dată, să le mai știu
măcar din urmă
cirezile pe continuturi, pe coasta Pojoriții
turma,
și ploile în puhoiere și nopțile cu lună plină
și prunii grei cînd peste garduri pe ulițí
crengile-și înclină,
dar cîte-ar fi să se arete-n cuvîntul care
nu mai vine,
și-o teamă de sfîrșitul lumii se prăbușește
peste mine.

vasile zamfir

Grîne coapte

Prin grîul copt și mirosind a pîine
Plutește aburul statorniciei
Lumină limpede, purtînd spre mîine
Strălucitoare roșele cîmpiei.

Tîrziu, cînd seara lung sună din greieri,
Sub licărul luceafărului stins,
Îmi vin ceas de amintire vin să-i baleri
Și să le scuturi spicele pe rînd.

Azi

Din fiu pînă-n părinte
și mult mai înapoi,
Un lanț de foc și-aprinde
inelele în noi.

Iubita, suie drumul
potecilor subțiri.
La geamuri arde fumul
bătut de amintiri.

Cu fluturi albi să scrie
azi soarele-n zăvoi
senina bucurie
a proaspetelor foi.

Slăvită țară

Cîntarea-i nesfîrșită, ca o mare.
Desfac cu fruntea dulcea ei cărare
ca s-o-nțeleg întreagă, pentru cînd
voi fi pămîntul înflorind în gînd

Nu teamă mi-e că vreodată
nu aș putea să fiu gravată luminoasă
de-nțelepciunea dorului nespus,
mi-e teamă cînd văd soarele-n apus

că-n zorii zilei nu i-aș putea ține
mantia grea, bătută din rubine.
Cînt pentru el și pentru toți cei care
se încălzesc sub raza lui cea mare.

Cîntarea [illegible] mi-e lumină
trecîndu-mă-n a patriei grădină
cu pasul demn și inima curată.
Slăvită fie țara minunată.

Sfîrșit de toamnă

Trecută-i toamna. Se aud în cer
[illegible] sunîndu-și dorul lin.
Sînt drumurile flacără de fier
topite-n horie și în vin.

Cu stele plouă și cu lună
pe dealuri rădăcite de prigoană.
Pe vatră curge candelă străbună
și inima pe sîngele viorii.

Cu aripi plouă, cu pămînt
din care-au răsărit mereu mi[illegible]
să cînte lumea vieții întinzînd
lumină, pîine, frăgede cununi.

rodian drăgoi

Greutatea luminii

Ninsoarea de afară poate are dreptate
peste umeri ne picură sîngele vîntului
și tu ești urmarea de daruri uriașe
gura ți-e arsă de răsuflarea cuvîntului

sfiala te dă buzna în casă
tu ești iubita mai vie decît viața
la rădăcina arborii își anunță înmugurirea
sub greutatea luminii aud cum crapă gheața

razele lunii mișcă perdeaua
somnul meu se agită pe-afară
tu îți dezbraci melancolia ca pe o rochie
și cîntecul crește ca o iarbă amară

Pămînturi

Eu eram mai tînăr
tu erai mai ceață
fulgii de zăpadă
chiuiau prin viață

eu îmbătrîneam
tu nu mai erai
și pe sub pămînturi
nechezat de cai

Umblu după mine

Drumul își cere dreptul de-a fi drum
turmele sînt păscute de o iarbă flămîndă
în fiecare clipă mă despart de ceva
în degetele tatei amurgul stă la pîndă

lacrimile noastre încă se joacă împreună
zăpada acoperă păsările întrerupte de vînt
cuvintele mamei au respirația caldă
eu umblu după mine doar pe unde nu sînt

Cîntecul ca o iarbă

Vîntul se rupe ca o cămașă
pe amîndoi iubite ne respiră aceeași lumină
cuvintele tale se lipesc de cuvintele mele
în casă e parcă o zăpadă străină

Aerul lovit

Printre lacrimi înalte te găsesc rătăcită
ochii trecătorilor îmi sfîșie perdelele
drumurile sînt luminate de o veste grăbită
iarba stă de vorbă cu stelele

stau în fața ta și nu poți să mă vezi
și aerul lovit se-nvinețește
miresmele își fac de cap prin livezi
pe cîmp se aude lumina cum crește

Vară grăbită

Între palmele mamei e atîta căldură
în ușă lumina cu pumnii tot bate
tu mereu ești ca o vară grăbită
plouă peste umbrele noastre secate

cîntecul greierilor licărește prin iarbă
tăcerea ta îmi mai scrie o scrisoare
cineva ca pe o eșarfă își flutură gîndul
afară dimineața e mai încăpătoare

plastică

p

Un pictor solar

● Sensibil la spectaculoasa metamorfoză a realului, surprinzîndu-i cu subtilitate geometriile viguroase ce animă actualitatea noastră imediată, dar și atmosfera încărcată de o lumină a candorii nostalgice, Romeo Cosmovici, creator afirmat în cadrul generos al Festivalului național „Cîntarea României", și-a făcut din cercetarea realității românești contemporane, și a celei bucureștene, îndeosebi, o adevărată profesiune de credință.

Ceea ce întreprinde azi pictorul în cimpul artei vizuale îndrituiește spusa unui comentator, care vedea în asemenea exercițiu al ingenuității artistice suprema consacrare a aspirației umane spre armonie și elevație. Omul tinde să stabilească, în acest fel, un raport direct cu misterul creației, pe care îl personifică într-un model estetic sau numai artizanal. Cosmovici este posesorul unei bune școli de desen și frecventatorul, în timpuri revolute, al atelierelor unor reputați meșteri ai penelului, între care Băncilă, Ghiață, Ciucurencu sînt cei mai cunoscuți. În unele dintre lucrările sale, cum ar fi, în expoziția recentă de la Galeriile de artă ale Municipiului, „Peisajul din Gorj", evocă atmosfera și paleta lui Adam Bălțatu. Sigur că acest gen de pictură, cind gestul creator emană dinlăuntrul ființei dăruite mai mult spontan decît metodic, și cind pasiunea impune rațiunii, astfel de „consonanțe" stilistice sînt de domeniul firescului.

Romeo Cosmovici consacră laboratorului său de creație nu atît timp, cît migală. Ceea ce reține în momentele, numeroase se pare, ale impresiunii optice directe, este plăcerea jocului liber în lumină și culoare. Structural și prin consecvența cu care recurge la arsenalul de teme și mijloace specifice, pictorul poartă pecetea exprimărilor postimpresioniste. De aceea, el se și afirmă cu predilecție în peisaj, desele incursiuni plein-air-iste făcînd parte din „cura" obișnuită de revigorare a picturalității sale. Fiind, cum am mai spus, un bun desenator, notează cu un acut simț al detaliului, tot ceea ce intră în cîmpul observației sale artistice. Ar putea deveni stingheritoare o asemenea înclinație către aglomerarea de elemente descriptive dacă, în cazul său, nu ar funcționa foarte bine un simț plastic echilibrat, un ochi antrenat și selectiv ce abstrage din noianul de „oferte" ale realului, acel cadru în care fiecare componentă asigură, prin propria ei identitate formală, rezoluția plastică optimă. Este vorba aici nu numai de exersarea unui instinct plastic sigur, ci și de materializarea unor ecouri culturale rafinat decantate.

Fiecare lucrare expusă întrunește, în grade diferite de dozare a uneia sau alteia dintre elementele constitutive, această rară disponibilitate a artistului pentru cromatica solară. Adînci transparențe prin care culoarea se filtrează în valori delicate și armonice („Între ape" ; „Rustică" ; „După ploaie" ; „Ceață în port"), studiul atent al cerului, pe care pictorul nu-l mai reține doar ca element neutru, de fundal ci îl integrează activ în problemele perspectivei. În alte cazuri, nurtat de pasionanta șlefuire (în atelier) a detaliilor — pietrele drumului, linia șerpuită a unei cărări pînă în vîrf de munte, mulura dezghiocată și patinată a unei case bătrînești, profilurile ciotoase și contorsionate ale unor arbori „plantați" în prim-planul compoziției — afectează prin accente manieriste plasticitatea ansamblului. Aceasta, pentru că și astăzi Romeo Cosmovici pendulează între rigoarea scientistă a desenatorului și sensibilul poet al culorilor ce este. Poate că genul în care experimentatul expozant de azi se exprimă ideal, împerechind ambele virtuți ale personalității lui artistice, este natura statică. „Anemonele", „Florile de toamnă", „Porțelan", „Flori galbene și albastre" sînt argumentele unei împliniri artistice de netăgăduit. S-a spus de multe ori că exercitîndu-și vocația (nu profesia), pictorul se ilustrează pe sine.

Un portret sui-generis asadar, declinat la nesfîrșit în peisaj, în statică, în compoziție de gen... Romeo Cosmovici aparține, credem, unui asemenea model artistic.

Corneliu Antim

muzică

m

Poema română

● În concertul popoarelor lumii, glasul României se face auzit, în ultima vreme, cu tot mai multă pregnanță, afirmînd și susținînd ideile generoase ale unui umanism pornit din însăși natura sufletului românesc, doritor de pace și înțelegere, de egalitate și colaborare între toți locuitorii planetei Pămînt. Ziua Națiunilor Unite a prilejuit reafirmarea acestor nobile idealuri prin manifestări semnificative, muzica — limbaj universal adresîndu-se sufletului și spiritului deopotrivă — devenind mesager al gîndurilor și aspirațiilor noastre, consonante tuturor iubitorilor de mai bine, de soare și senin, într-un program ce a alăturat, inspirat, lucrări aparținînd unor mari umaniști, spirite înalte călăuzite de o nestinsă flacără interioară, de o nesecată dragoste de oameni — Beethoven și Enescu.

Poate niciodată nu a răsunat mai frumos, mai expresiv și mai definitoriu primul opus enescian — „Poema Română" —, redată, în acea seară, sub bagheta dirijorului Horia Andreescu, la dimensiunile capodoperei, impregnată de sensuri, de trăiri emoționale ardente, determinînd tensiuni paroxistice sau momente confesive, evocatoare, de mare sensibilitate și profunzime ; o infinitate de nuanțe a dat culoare imaginilor conturate în linii ample, lumini și umbre, reliefînd paginile de mare lirism și sinceritate scrise de tînărul Enescu, prefigurînd traiectoria unei creații pe care „Poema" o deschidea cu strălucire.

Două lucrări de anvergură din literatura beethoveniană au urmat „Poemei" enesciene — Concertul pentru pian și orchestră în Mi bemol major nr. 5 „Imperialul" și Simfonia a V-a în do minor — încadrîndu-se pe aceleași coordonate ale meditației și dramatismului, străbătute de fiorul poeziei și luminii solare. La pupitrul orchestrei Radioteleviziunii Române, dirijorul Horia Andreescu a realizat momente de culme interpretativă, dovedind, încă o dată, multiplele valențe ale talentului său artistic, dar și capacitatea de a mobiliza un colectiv nu o dată dificil de convins în a se investi afectiv și efectiv în actul interpretativ.

În Concertul nr. 5, pianistul Dan Grigore a realizat construcții monumentale, uneori cu durități granitice, îmbinate cu suprafețe diafane, de mare finețe expresivă : în evoluția sa, orchestra a susținut cu discreție secvențele solistice, devenind incisivă și strălucitoare în amplele „prim-planuri".

Impregnată de un romantism ardent, cenzurat însă de rigoarea clasică pe care Horia Andreescu a știut să le contopească într-o construcție unitară, amplă și spectaculoasă în derularea către apoteoza finală, Simfonia a V-a, „A destinului", a cucerit tocmai prin maniera în care dirijorul a reușit să realizeze edificii sonore de o eleganță statuară, dăltuite în forme de dimensiunile unui colos egal cu sine în majestuosul calm olimpian, în izbucnirile dezlănțuite, dar și în momentele de acumulări tensionate culminînd în terifiante fortissime. Jocul de culori, evidențierea sugestivă a temelor, infinitatea nuanțelor, au susținut întreaga desfășurare simfonică, constituind, de altfel, elementele fundamentale în concepția interpretativă a celor trei opusuri, contrastele, numeroasele alternări forte-piano, crescendo-descrescendourile impresionante marcînd expresivitatea conținutului ideatic pe care Horia Andreescu și orchestra Radioteleviziunii le-au conturat cu forța și sensibilitatea proprie adevăraților artiști.

Sonurile luminoase ale muzicii lui Beethoven, alături de întîiul opus enescian, s-au înălțat într-un imn închinat omului, demnității sale ca ființă superioară, guvernînd prin spirit însăși natura, chemare la iubire și caldă înțelegere între semeni adresată lumii, simbolic, din inima României, de Ziua Națiunilor Unite.

Anca Florea

CENTENAR CREANGĂ

CANONUL NELINIȘTII

(sau descumpănirea lui Ion Creangă)

II

O anumită structurare a narațiunii dezvăluie această aspirație, cu atît mai mult, cu cît ea poate fi întîlnită pe fiecare pagină, fie din povestiri, fie din **Amintiri.** Un exemplu, din zecile care s-ar putea excerpta: „Și cînd colo, doftorii satului, moș Vasile Țandură și un altul, nu-mi aduc aminte, erau la noi acasă și prăjeau pe foc într-un ceaun mare niște hoștină cu său; și după ce mi-au tras o frecătură bună cu oțet de leuștean, mi-aduc aminte ca acum, au întins hoștinile fierbincioare pe o pînzătură și m-au înfășat cu ele peste tot, ca pe un copil: și nu pot ști cît a fi trecut la mijloc, pînă ce am adormit mort, și de-abia a doua zi pe la toacă m-am trezit, sănătos ca toți sănătoșii; Dumnezeu să-i odihnească pe moș Țandură și pe tovarășul său! Și, vorba ceea: «Lucrul rău nu piere cu una cu două». Pînă-n sară am și colindat mai tot satul, ba și pe la scăldat am tras o raită". Etc.

În cazul de față, proverbul este incrustat între două enunțuri epice; alteori precede enunțul, însă cel mai frecvent îl închide. Oricum, parimia nu este tratată cu indiferență și nici nu constituie o pletoră. Ea se situează la nivelul idealului și mărturisește, din nou, asupra tensiunilor profunde ale povestitorului. În toate circumstanțele, precum în exemplul invocat mai sus, partea întîi a enunțului epic se referă la prezentul povestirii (tratamentul la care este supus copilul bolnav). Momentele de acest tip cunosc totdeauna o amploare deosebită, ele reprezentînd firul epic propriu-zis, succesiunea necesară de evenimente, prezentată totdeauna în actualitate.

Este însă demn de subliniat că această actualitate se află, și ea, într-un registru al irealității, fiind, de fapt, o proiecție. Este totdeauna, fie fantastică (în cazul poveștilor și povestirilor), fie aparține rememorării (în cazul **Amintirilor**). Ne aflăm în fața termenului prim al unei comparații amplificate, lucru subliniat imediat prin apariția celui de-al doilea termen sub chipul proverbului. Din această perspectivă, parimiile din opera lui Creangă înfățișează, fără îndoială, spațiul rîvnit, ținta care ar trebui atinsă, deși, subliniem din nou, această țintă se înscrie în teritoriul limbajului, nu al alitologiei.

Dezamăgit de oferta citadină, mult prea meschină, chiar cinică, scriitorul se adăpostește într-o fortăreață cu ziduri duble: imaginarul și idealul. Aici el pare a se simți în siguranță, deoarece ambele paveze protejează un teritoriu în

care se pun de acord individul și etnia. Deprins, în lumea Humuleștilor, de a trăi prin „noi", scriitorul a fost tentat să prelungească integrarea și între zidurile Iașului, [illegible]. Răsucirea va fi [illegible]rea, [illegible] între zidurile unui „bojdeuci" [illegible]. „Eu" se va putea [illegible] în voie cu „noi" numai sub zodia [illegible].

Mai presus [illegible]. Ca atare, în cazul lui Creangă, epicul simbolizează discursul despre respingerea de către urbe și totodată despre integrarea către legea [illegible] în și prin grup. Aș zice că nici sub acest aspect lucrurile nu erau totuși foarte limpezi. Am în vedere structurarea povestirii, precum în exemplul citat, caracteristic pentru întreaga operă.

Să detaliem. Proverbul reprezintă prin sine însuși o istorie concentrată. „Lucrul rău nu piere cu una, cu două" are aspectul unui rezumat narativ, particularitate ce transpare fără echivoc în alte locuri („toată pasărea pe limba ei piere", „pielea rea și răpănoasă ori o bate, ori o lasă" ș.a.m.d.). Cele două elemente ale comparației (scena epică propriu-zisă și rezumatul conținut de proverb) sînt puse în legătură, obișnuit, prin modalizatorul „vorba ceea", care, în sintaxa povestirii, are rolul prezumtivelor „ca și cum", „de parcă". Între istoria „eului" și istoria, concentrată, a mitologiei etnice, contopirea nu este deplină, ci așezată sub semnul dubiului. Aglutinarea nu a fost posibilă, impactul cu orașul și-a imprimat adînc în spiritualitatea lui Creangă, producînd o fisură care nu s-a putut reface vreodată. Reconstituirea imaginarului și a idealului are loc în umbra tristeții de a nu se realiza în întregime, chiar de a nu se fi realizat decît sub semnul probabilității: („de parcă era toată lumea a mea", „parcă-mi saltă și acum inima de bucurie"). Un scepticism discret se anunță prin construcția ipotetică, scepticism gata oricînd să invadeze ansamblul.

Ion Creangă nu este însă dispus să accepte prea repede declinul și se oprește la o atitudine stoică, la o înțelepciune izvorîtă din fondul ancestral al etniei. Mijlocul prin care se înfăptuiește metamorfoza este umorul. S-a discutat mult despre sursa acestuia, despre chipurile sub care el se prezintă. Ipoteza noastră despre aspectul defensiv al umorului lui Creangă, față cu agresivitatea sentimentelor de înstrăinare de „noi", ce anonimia protectoare a acestuia, pleacă de la constatarea că ipoteticul din construcția epică semnalată mai sus se axează în a doua lui parte pe proverbe. Iar acestea, pe lîngă faptul că sînt oglinda lui „noi", primesc în mod frecvent conotații hazlii. În exemplul citat mai sus lucrul apare cu claritate. Proverbul nu numai că oferă garanții în ce privește rostul insului, existența lui printre ceilalți, dar și previne totodată, prin umor, asupra unei prea mari încrederi în funcționarea deplină. Cel puțin sub acest aspect, individualismul citadin intră din nou în discuție, spre a submina uriașa seducție pe care o exercită universul rural. Geniul îl oprește și aici pe Creangă de a fi univoc.

Pe de altă parte, formule înghețate fiind, parimiile dau garanția reușitei prin categorial — unul din aspectele cele mai șocante din opera [illegible] asimilare de tipare ale limbajului. Scriitorul preferă expresia pietrificată, instituționalizată, deoarece află mai lesne prin ea o modalitate de înfăptuire a simetriei, aceasta constituind un alt țel urmărit neîndoielnic.

Dindărătul acestor caracteristici, se prezintă un Creangă mult mai puțin pitoresc și hîtru decît în genere a fost descris, dar mult mai omenește neliniștit. El este un complicat, ascuns sub haina indiferentismului naratorial pe care îl presupune vitalitatea actului de a povesti.

Dan Mănucă

GÎNDUL LOR

M-am minunat adesea în adolescența școlară — or mai fi făcut-o poate și alții, căci naivitatea dimpreună cu buna ei soră, neștiința, [illegible] în abur care abia atunci luptă să se ridice de pe ochii sufletului — de ce George Călinescu, pentru noi netăgăduitul maestru de ceremonii în cartea literelor române, statutase Pantheonul clasicismului literar național sub forma triadei de aur: Eminescu—Creangă—Caragiale. Zeități primordiale independente și — cine ar cuteza clasamente la un asemenea nivel? — fundamentale egale.

Personal citam însă pe atunci la lumina rece a unui singur astru. De abia mai tîrziu, ascuțindu-mi ochiul să vadă și urechea să audă, am distins alături de melodia dureroasă eminesciană, încă o notă neliniștitoare, constantă la rîndu-i, a modului nostru de simțire: drama absurdă, doar aparent carnavalescă și frivolă, [illegible] a tot și a toate caragialiană. Același sentiment copleșitor de descoperire a geniului. Aceeași senzație voluptoasă și cumva iritantă a perfecțiunii. Pendularea între sublim și ridicol, între viziunea înaltului și derizoriul ilariant al existenței domestice, componentele Eminescu și Caragiale din sufletul fiecăruia dintre noi, de-a pururea îngemănate, îmi apăreau în sfîrșit cheia perfectă de descifrare a specificului acestui loc.

Dar Creangă? Alături de dînșii? Cum? De ce? De ce ar fi pînă la urmă el... mare?

Pot invoca acum, păstrînd rezerva unei reveniri necesare, un argument — unul singur, simplu și suficient — cîștigat cu scurgerea anilor. Citindu-l pe domnia sa. Citindu-i pe cei mari în general. Comparîndu-i. Re și recitindu-l. Încercînd prin analogii să explic, spre propria limpezire, savoarea paginilor sale. În sfîrșit revelată. Fascinația. Dincolo de frumusețea recunoscută a limbii, cu meșteșugite mlădieri de frază, sau de măiestria tehnicii narative, pentru care ar face bine să-l invidieze recenții săi tovarăși de condei, inovatori în arta prozei. Iată o temă care ar merita ea singură o dezbatere separată.

Revenind, există oare vreo grilă care suprapusă operei literare a unui autor, indiferent de mărimea ei centimetrică în bibliotecă, să decidă dacă ea este genială? Audiența largă — primul criteriu ce îți răsare în minte — în toate straturile masei de cititori, de la vlădică la opincă în materie de gust și educație estetică, reflectă, în majoritatea situațiilor, mai degrabă un efect, decît o cauză. Orice încercare însă de sistematizare a caracteristicilor operelor de excepție, în momentul în care se obligă să devină riguroasă — deci cu adevărat lucrativă — nu reușește decît să creeze o listă de excepții de la normele impuse. Pentru a micșora numărul lor — operație de corecție în mers — sînt slăbite restricțiile, pînă cînd, în cele din urmă, criteriile devin laxe, pulverizîndu-se. Rămîn însă cîteva observații de bun simț; condiții necesare, nu și suficiente. Printre acestea, primus inter pares, faptul că fiecare operă de geniu aduce cu sine, dezvelind, o lume aparte. Proprie. Uneori depărtată de cea reală. Ține de măiestria artistului ca deosebirile să nu fie șocante, iar mimesis-ul aparent să ne adoarmă vigilența. Nu o lume artificială, modelată cerebral, ci una dăruită prin nesfîrșite chinuri, din propriul înăuntru. O lume asemeni sinelui. Mulți purtăm, conștient sau nu, povara unui univers lăuntric. Cîți n-am tresărit, ascuțindu-ne auzul, la zvonul de luptă, perceput din propriile depărtări? Este însă numai menirea artistului să se scufunde și, prin eforturi titanice, întîi să închege, apoi să exprime ceea ce zărește cu ochi întors. O astfel de izbîndă — iată argumentul promis — a repurtat Ion Creangă.

Aparent, lumea propusă de humuleșteanul prezintă o ruptură: de o parte poveștile, de cealaltă „Amintirile...". Cu o dihotomie implicită, ca de la fantastic la real, „Amintirile..." constituind, după unii, o etnografie — ce-i drept, literaturizată — a satului moldovenesc, la mijlocul secolului al XIX-lea. Călinescu remarca însă că Ion Creangă este, paradoxal pentru gradul său de instrucție, un scriitor livresc. Adică, încerc să rafinez, autenticitatea și pitorescul spumos constituie doar primul strat, fermecător, dar superficial al scrierilor sale. Livrescul denunțat de către divinul critic decurge însă nu din vehicularea unor motive cărturărești, ca la alții, ci — caut să-mi explic — din senzația de lume făcută, nu copiată. Creangă nu pare, nici măcar în „Amintiri...", un descriptor, ci un demiurg. Va fi existat, desigur, în real, odată un Nică al lui Ștefan a' Petrii, s-or fi petrecut și felurite întîmplări ale acestuia într-un Humulești istoric, ceea ce ne aduce însă în fața ochilor marele povestitor este un univers sublimant, scăldat în lumină magică. Se întrezărește, de aici încolo, o difuziune subtilă, între cele două tărîmuri, presupus distincte, inventate — sau poate mai bine descoperite și explorate? — de Ion Creangă. Un univers unitar, o lume anistorică, stagnantă, un sat ancestral, cu personaje bizare și poznașe, în care mătușa aspră din „Amintiri..." este vecina soacrei cu trei nurori și unde Nică îi joacă feste — să zicem — [illegible] Stan Pățitul. O felie de cosmos încremenită, olecuță, de la începutul timpurilor. Elementele anacronice, strecurate abil, par doar fragmente menite să confere unitate arhetipală, [illegible] la clase sau grupare, credibilitate, nu să determine. O comuniune socială în care împăratul însuși — judecat după [illegible] cu care este abordat — se înfățișează doar ca un țăran mai înstărit. Fără morgă sau atitudini stînjenitoare.

Fenomen interesant, propriu și el marilor artiști, este însă osmoza neașteptată între operă și autor, prin care nu mai reușești să discerni cine pe cine zămislește. O lume, iată, plăsmuită, care prin contorsiuni misterioase își naște la rîndu-i propriul creator! Nu cred să fie o speculație gratuită, dar la fel ca Dostoievschi în subterană, precum, mai aproape de noi, Caragiale, om sucit, între amici la berărie, la fel deci Creangă este deplin asimilabil lumii scrierilor sale, cetățean de onoare al universului personal de fantasme. Ghinionist ca Dănilă Prepeleac, petrecăreț și hîrșit în cele lumești ca Ivan Turbincă, persuasiv, abil — coțcar într-un cuvînt! — ca Moș Nichifor, însetat și înfometat agișderea cu Setilă și Flămînzilă la un loc, sărac... precum el însuși, nu-l putem închipui pe Ion Creangă decît dizolvat în opera sa, al cărui personaj principal a fost să devină. Trăgînd în ciorile de pe turlele Goliei, difuzînd erezia antiunionistă, sau într-o bojdeucă mitică, gigant, printre hîrdaie, ulcele, pisici, punînd țara la cale cu fratele Mihai, el reușește și în viață să creeze iluzia unui alt fel de tîrg, suprapus orașului real, un Iași feeric, miraculos, capitala noastră eternă de visare, un Iași pe care, deși nu sînt moldovean, personal îl iubesc cu disperare. I-am străbătut adesea ulițele, am coborît pe înserat în Sărărie, apoi spre Ticău, sondînd avid două umbre uriașe... E un tărîm fragil, unde trebuie să pășești cu grijă și sfială, prudent, precum pe pămîntul vechii Elade, acolo unde legenda era la ea acasă și nu cutezai, îmi închipui, să batjocorești un biet cerșetor, căci, de sub umbra glugii lui, riscai să te întîmpine ochii goi ai lui Homer sau licărirea vicleană a lui Ulise...

Putea fi Ion Creangă, personajul fabulos, acest năzdrăvan rabelaisian, cuprins în tiparele lumii reale? La adevăratele sale dimensiuni? Înghesuit în vreo funcție oficială, înregimentat cu adevărat într-o doctrină sau superstiție — el, răspopitul! — îmburghezit, scrobit, serios, tronînd la reuniuni politice sau culturale, el, turbulentul? Iată un veșmînt ce nu-l încăpea și în care nici noi nu vrem să-l imaginăm. Îl preferăm — îl adorăm! — pe acela hărăzit de soarta însăși și pe care, oricît i-ar fi fost de greu, l-a îmbogățit cu bonomie de țărănoi, de necioplit, bufon de geniu, la sindrofiile domnești. Uriașa, colosala vocație histrionică a marilor artiști...

Întreba Gheorghe Panu pe Eminescu, mirîndu-se, ce vorbește el tot timpul cu Creangă în lungile peregrinări prin Galata, prin Păcurari, prin Copou, în hanuri și circiumi? Ar fi putut însă pricepe? Cum pun ei foc la marile cazane, cum pășesc alături prin aburii altor lumi? Cum trosnește verbul și se nasc în alchimii vedeniile de fum? Cum lumea se îndoaie și crapă, spre a se revărsa într-o realitate mai înaltă? Eminescu zîmbea sobrului memoralist și răspundea — notează acesta — evaziv: vorbim și noi ce ne trece prin minte! Ceea ce nu a văzut Gheorghe Panu, sau n-a consemnat nepricepînd tîlcul, este că fratelui Mihai îi înflorise în colțul gurii un zîmbet subțire. Asta pentru că răspunsul fusese doar în aparență umil sau echivoc. Ei doi, chiar așa, vorbeau doar ce le trecea prin minte. Numai că, vezi, de aici și prin aceasta începe cu adevărat minunea: Gîndul lor! Iar eu mă întorc și zic să ne îndepărtăm pe vîrfuri, să nu-i deranjăm cu întrebări nătînge — că, adică, ce vorbesc ei atîta, că dacă și de ce sînt mari — să-i lăsăm așa, pe vecie, umăr lîngă umăr, să-și depene unul altuia, nimic mai mult decît ceea ce le trece prin minte...

Septimiu Stoica

VITALITATEA PROZEI

Urmare din pag. a 2-a

apă din bodincă": „Adîncul cu pereții vîscoși și stîlpii de întuneric lărmuie, scapără, clinchetul trece din armătură în armătură, se sparge în belți, apoi în imense cortegii".

Cum se vede, impresia de densitate a verbelor, pe un anume spațiu dat, dacă se poate spune astfel, nu este obținută exclusiv prin verbe; **toate** luminile de reflector aruncate aparent capricios de prozator din varii unghiuri, în diverse colțuri etc., etc. dau în mod practic o impresie de continuă mișcare, de continuă zbatere dinamica aiurit-aiuritoare-neostenită.

Nu mai puțin, se sesizează că, în atîtea contexte neistovit-zbuciumate — în cuprinsul cărora adjective circumscrise unor tonalități fumegoase și sumbre se alătură verbului aflat sub cupola unei acustici sparte, de o stridență fericit insinuantă esteticește la lectură — peisajul fiind conturat din detalii circumscrise unor indicibile nuanțe ale hăulitorului, ale hohotitorului, acestea din urmă sînt adunate apoi cu decizie într-o pînză concepută în maniera unor Breugel cel Bătrîn ori Goya, mereu trimițîndu-se gîndul (în actul contemplării) la un țipăt reținut, cu dificultate supremă, în gît. Toate se petrec parcă într-o stare de somnolență terifiantă în care cufundarea în neant nici măcar nu mai poate fi percepută ca atare, datul solemn amestecîndu-se cu cel viscos, grandiosul cu grotescul ca-ntr-un adevărat sfîrșit de lume: **„Liniștea părea a se țăndări odată cu pleznetul sec al parbrizului, cu avalanșa de trăznituri, valere ascuțite și prelungi, bufnituri seci, peste care se năpustesc vijelios, un copac negru, scorburos, unul singur, retezat ca de fulger. Copacul se pierdu în beznă, și în urmă, ca trăznetul dezlănțuit din senin, prin golul parbrizului, se răstirară crengile cioturoase, umede și amenințătoare. Îi curgea sudoarea șiroaie pe corp, pe sprîncene, iar pe gît simțea o usturime insuportabilă (...) Orb, surd, amorțit, plutea într-un ghem piclos, suspendat între somn și trezie".**

Este limpede că într-un atare univers de o duhnitoare apăsare umanul este copleșit, ca în sculptura asiatică, de nesfîrșite, halucinante proiecții grotesco-teatrologice. Iar pentru a li se opune, umanul însuși trebuie să capete o aiură fizică de un epopeic compact, plămădit fiind dintr-o materie pietroasă, de o soliditate nefărîmițabilă în vreun chip. Este materia din care este plămădit fizicește Dumitru Dem. Ionașcu însuși — omul. Dar nu doar pentru a crea o necesară galerie de alter-ego-uri (cu atît mai acuzate a fi ca atare, cu cît nu o dată personajele în cauză aparțin unor structuri care, iarăși ca scriitorul însuși ca om, se îndreaptă cu solemnitate spre bătrînețe), găsim cu apăsată frecvență astfel de indivizi în literatura autorului, ci și fiindcă, conform unei necesități artistice adînci, deja menționate, bazalticelor alcătuiri ale unui anorganic ori vegetal, aflat într-o revărsare spumegîndă, se cuvine să li se opună digul unei entități omenești fizicește de neclintit, astfel putîndu-se evita o revărsare de diluviu — fie că „materia" acestuia din urmă va să fie cărbunele, apa, ceața, noaptea. Acest erou va fi fie un „presupus bărbat din est — statură înaltă de atlet, cu capul mare și greu, sever cu sine", fie un alt bărbat care a împlinit deja 80 de ani, „statură voinică, de uriaș, grumaz gros, fața rasă proaspăt, rămasă tînără și mîini zdravene". La treapta de sus eroul va uni atributul forței osaturii cu a forței adusă de vîrstă și gîndire. Mă refer la portretul acelui tînăr director Titus, implacabil, chiar și față de propriul său tată, în ducerea la bun sfîrșit a unor decizii salutare, om ce respinge ferm sentimentalismul superfluu — perceput a fi în ultimă instanță un obstacol ca acele decizii însesi să fie adoptate — un bărbat cu fața aspră, cu ochii duri. Dintr-o plasmă asemănătoare este alcătuit și acel Sărindar, la care totul sugerează o forță zgrumțuroasă, opusă prin toate datele ei categoriei grațiosului, și, tocmai de aceea, de neclintit: **„Era chel, avea ochii îndepărtați, ca la cîini, o bărbie îngustă și nări largi".**

Forței răvășitor-simfonice a beznei i se opune, în cele mai bune pagini ale acestui prozator, o vitalitate granitică a umanului.

NUME ROMÂNEȘTI

„Culorile" oamenilor (I)

La români, ca de altfel și la alte popoare, numele de familie, așa cum le înțelegem astăzi, au apărut tîrziu. Ele au fost precedate de supranume sau de porecle acordate după anumite proprietăți fizice sau morale remarcate de comunitatea în mijlocul căreia respectivii denumiți își duceau viața. Nimic, deci, mai normal decît ca unui om mai scund să i se spună bunăoară **Scurtu.**

Practic, e vorba de un proces mental simplu, de asocierea unei caracteristici fizice a unui om cu o caracteristică evidentă a universului real înconjurător.

În aceste condiții, legătura dintre persoane și culori apare ca foarte normală. Vechimea ei este atestată de creația folclorică și este suficient să ne amintim de **Împăratul Roș** ori de **Împăratul Verde** preluați și de Ion Creangă în binecunoscuta poveste a lui Harap-Alb (iată o altă culoare a unui om!), pentru a ne da seama că această relație este una dintre cele mai vechi în procesul de acordare a supranumelor. **Roș** sugerează fie un om cu părul roșu (prezent și cu anumite trăsături negative în folclorul multor popoare), fie un tip coleric, roșu în obraji, în timp ce **Verde** trimite la un ins clorotic, poate suferind de bilă, și, eventual, mai slab de caracter. În cazul basmului este evident vorba de conotații acordate numelui și culorii, în viața socială ele nu sînt neapărat obligatorii, deși la primul denumit va fi existat poate o motivație.

O privire în trecutul poporului român ne arată că asocierea oamenilor cu culorile este foarte veche, continuînd de altfel o tradiție latină, și a fost probabil unul dintre primele procedee de acordare a supranumelor.

Un boier **Albu** apare în documentele Țării Românești la 1415, iar un alt **Albu**, precursor al familiei **Albotă**, poate fi găsit în Moldova, la 1443 (**Cf. N. Stoicescu, Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova**, București, 1971). Derivatele de la **alb** sînt astăzi multiple în onomastica românească și se supun toate sistemului autohton de derivare a numelor: **Albescu, Alboiu, Albiei** etc. sînt nume cu mare răspîndire pe toate teritoriile românești.

Cît de direct era legat numele de caracteristicile persoanei denumite, în mintea oamenilor, ne-o demonstrează o neașteptată formă feminină dintr-un zapis de vînzare, scris la Bacău, în 1581: „Am vîndut nepotu-mieu, Ignat Dobos și surorii sale **Albei** preuteasii..." (**Documente și însemnări românești din secolul al XVI-lea**, București, 1979, p. 155). Desigur, nu trebuie să credem că această persoană este neapărat... albă (blondă, căruntă sau palidă), dar, fiind vorba de o femeie, oamenii au fost tentați să vorbească despre o **Alba**, soția lui **Albu**, nedespărțind abstractul de concret și menținînd acordul adjectivului cu genul natural.

De la trăsături asemănătoare cu cele ale omului „alb" trebuie să fi plecat și individualizarea celor care au în nume mult discutata rădăcină **băl-** asupra căreia a atras atenția încă B.P. Hasdeu. Examinînd toate aprecierile făcute pînă în prezent, Gr. Brâncuș, în **Vocabularul autohton al limbii române** (București, 1983), consideră că este vorba despre un probabil cuvînt autohton, cu sensul de „blond, alb", derivatele fiind **bălai, bălan, bălaș**, în care recunoaștem deja multe nume proprii, la care se adaugă **Bălăiță, Bălăieș, Bălănescu, Bălănică, Bălășoiu, Băleanu** etc., întîlnite numai ca nume proprii. Desigur, mulți cititori pot adăuga la această serie de derivate altele pornind de la **băl-**, nedemonstrînd altceva decît că ne aflăm în fața unei rădăcini și, respectiv, a unei teme, foarte productive, tocmai pentru că reflectă o caracteristică atribuită unei persoane fizice pe baza unei trăsături proprii.

Autohtonă sigură sau numai presupusă ca atare, rădăcina **băl-** cu semnificațiile „blond", „alb", „(animal) cu pată albă în frunte", rămîne o temă deosebit de productivă în alcătuirea numelor proprii românești și pune sub semnul întrebării unele etimologii date de I. Iordan în DNF, de tipul: „**Balaș**: variantă a lui Balázs (vezi **Balaj**) sau bg. **Balaș**"; „**Bălaj**: ung. Balázs „Blasius", cf. **Blaj**", etimologii care, pe lîngă faptul că nu explică nimic, intră și în contradicție cu etimologia dată în același dicționar lui **Blaj**: „sl. **Blaz**; cf. n. top. **Blaj(ul)**". E mult mai simplu și mai aproape de sistemul românesc de formare a cuvintelor să considerăm că atît **Bălaș**, cît și **Bălaj** derivă din vechiul **băl-** răspîndit pe întregul teritoriu românesc.

Desigur, o caracteristică la fel de evidentă ca „alb" nu poate fi pentru un om decît... „negru"! Sau, dacă interpretăm, „brunet", smead". Dar, despre **Negru** vom vorbi data următoare.

Cezar Tabarcea

Țara în lumina reportajului

Urmare din pag. 1

de mulajele de hîrtie și intra în spațiul realității, începînd să funcționeze, prototipul primei rame de metrou. A pornit de prima dată. Și de pe fețele participanților umbra îndoielii a fost ștearsă de lumina unei satisfacții unice. Dar și a unei mari emoții. Cît din nervul cuvintelor mai poate exprima azi acea unică vibrație?" (...) „În măruntaiele subpămîntene ale bătrînului București bătea încă pulsul activităților de șantier. Cu toate acestea, la 5 septembrie 1978, președintele țării, împreună cu membrii guvernului a efectuat prima călătorie cu metroul. Inginerul era și atunci prezent. Ca și la **19 decembrie 1979** (s.n.) cînd s-a inaugurat oficial primul tronson de metrou. În peisajul atîtor premiere tehnice, științifice, arhitectonice, feroviare, miniere, arheologice, edilitare, inginerul **Caius Miculescu** a mai adăugat una (...) Este primul om care a condus pentru prima oară acest vehicul subteran, la noi". „Iată cît de repede a trecut un deceniu de cînd metroul a devenit o realitate cotidiană a capitalei noastre. Pagini exemplare sînt și cele care dau titlul cărții „**Ștafeta continuă**", în care vedem cum un om de excepție, vechiul director al Combinatului de utilaj greu Craiova, Gheorghe Gheban, transmite ștafeta celui mai tînăr director din ramura constructoare de utilaj greu, Constantin Popescu, 30 ani, în 1984." Iată cuvinte ce definesc experiența de o viață a unui om și totodată pulsul unei epoci unice în istoria României." De aceea cred că după «A fi» pentru personalitatea unui tînăr, pentru formarea lui, verbul cu cea mai gravă rezonanță este «A învăța». Amîndouă definesc aici, azi, o stare de spirit. (...) Performanța a devenit posibilă. Accesibilă. Culoarul pe care se aleargă spre ea, e luminat de experiența generațiilor. Ștafeta continuă..." Aceeași ștafetă continuă există în paginile cărții lui Marian Constantinescu și atunci cînd asistăm la un alt eveniment de excepție al acestor ani; „Otopeni, 23 martie 1983. Primul Rombac 1 — 11 (One Eleven) a decolat în zbor inaugural pe linia care unește capitalele României și Marii Britanii". Făcînd o enumerare succintă a priorităților românești în acest domeniu, autorul se întreabă pe bună dreptate: „De ce sîntem noi românii o nație fascinată de zbor? De ce nu ne-am dat în vînt după mari călătorii navale? Doar Marea Neagră, Dunărea, rîurile interioare ne erau mai apropiate, mai accesibile". Iată și posibilul răspuns oferit de autor. „Poate că zborul la români exprimă mai întîi drumul spre o năzuință. Poate că datorită îndelungatelor potrivnicii istorice, de la vînturile spulberate ale popoarelor migratoare pînă la dorința unirii istorice, veșnice, noi românii ne-am îmbrăcat copiii în hainele statorniciei și ale visurilor înalte. Poate că primul dintre acestea s-a născut odată cu **săgeata slobozită din coarda arcului**. Poate!"

A doua carte, subintitulată **„reportaj"**, este **„Trestia de oțel"** de Nicolae Stelea (Ed. Cartea Românească, Buc. 1989). Și în paginile cărții sale se simte bătînd pulsul creativității românești. Viața de zi cu zi a reporterului în galaxia platformei industriale a Uzinei Republica îl face să noteze: „Viteza de implantare din mers a noutăților tehnice, neobișnuită pentru noi, este foarte greu de prins în cronica scrisă. S-ar alcătui tomuri uriașe despre fiecare oră, s-ar clădi, pentru a le adăposti, alte edificii, similare ca mărime cu cele despre care se scrie". În alt loc citim lucruri scrise cu neascunsă mîndrie: „Există un senzor puternic în această întreprindere și în altele la fel de mari, întreprinderi cu tradiție, generatoare de profunde schimbări în întreaga evoluție a societății românești. Atenția generală se îndreaptă spre platforma industrială ce cuprinde și uzina de țevi, o armată de reporteri sînt în preajma realizărilor de aici, pentru că de aici se dă tonul în multe din inițiativele ce generează înfăptuirea împlinirilor așteptate".

Această carte e un reportaj complex, structurat în 47 secvențe ce surprind, ca un film de lung metraj, viața unei uzine în diversele ei ipostaze. Într-o secvență numită **„Pledoarie pentru gînditor"**, aflăm aceste lucruri delicate și instructive. „Sîntem din ce în ce mai conștienți că în locul «inimoșilor» de ocazie, or să apară, dacă nu au apărut încă, cercetătorii, oameni cu experiență în susținerea celor mai bune soluții ce trebuie adoptate, căutătorii de formule în care experiența creatoare să capete maximum de eficiență. Apare evident în această variantă saltul pe care îl face grupul ce-l include printre membrii săi pe cercetător, sau trecerea de la munca de rutină la cea de concepție, la îndemîna oricui dorește să o facă. În 1972, la Uzinele Republica s-a constituit un colectiv de cercetători și proiectanți. Majoritatea proveneau din producție. Pe lîngă aceștia, au mai venit tineri absolvenți ai Politehnicii **(printre care și autorul acestor rînduri, dornici să prezinte în formula nouă noțiunea de gînditor)**". (s.n.). Cartea lui Nicolae Stelea este cu atît mai prețioasă, deoarece ea vine din

Desene de Raluca Grigorcea

partea unui om ce acționează în interiorul fenomenului uzinal, un gînditor ce participă direct la scrierea romanului revoluției tehnico-științifice într-o mare uzină a țării. Subtitlul **„reportaj"** de pe coperta cărții nu e de fapt decît o convenție ca multe altele, autorul de față oferindu-ne această primă formă reporterească a romanului unei mari uzine românești.

A treia carte la care ne referim este **„Lumini hunedorene"** de Miron Țic (Ed. Facla, Timișoara, 1989). Pașii reporterului se îndreaptă de această dată spre punctele cheie ale unui întreg județ — Hunedoara. Cartea se înfățișează ca „o călătorie în peisajul generos al vetrei natale". Se începe cu „Valea Jiului, adevărată planetă a cărbunelui, Termocentrala Mintia-Deva, Hidrocentrala de pe Rîu Mare Retezat, vetrele de foc al Hunedoarei, iată doar cele mai importante semne-simbol pe care acest perimetru dacic le-a instelat pe cerul țării. Ele, în primul rînd, sînt semnele marilor izvodiri și împliniri realizate în județul Hunedoara, precum în întreaga țară, după cel de-al IX-lea Congres al partidului, în epoca de aur, cu mîndrie patriotică denumită **Epoca Nicolae Ceaușescu**". Cartea lui Miron Țic, scrisă fluent, cu mînă sigură, oferă lectorului memorabile incursiuni; prin muzeul mineritului, prin „Lupeniul marilor și vechilor iubiri de reporter...", prin satul natal de lîngă Mureș, prin orașul „aproape cu totul și cu totul nou" — DEVA — „oraș în plină mișcare, tînăr, invadat de verdeață, de viață și de freamătul nestins al muncii, al gîndirii, al crezului întipărit pe chipurile cunoscute și necunoscute", și prin multe alte „locuri privite cu dragoste" în care dragostea de viață și omenia specifică omului acestor meleaguri sînt predominante. În finalul cărții lui Miron Țic răzbate triumfător acest crez. **„Nu peste multă vreme**, despre așezarea Ilia, cineva ne va zice: Vă mai aduceți aminte de comuna de ieri care astăzi este oraș? Așezată pe malul drept al rîului Mureș, «tăiată» de șoseaua națională, Arad, Deva, Ilia, chiar la această oră senină și prosperă, cu dangăt de vară, localitatea respiră aerul de orășel. Viața este prezentă aici de mai bine de 700 de ani și va fi prezentă pentru totdeauna, cu înnoirile și marile perspective ce i se deschid. Fiecare palmă de pămînt mustește de istorie și de adevăr. Fiecare palmă de pămînt a vetrei e un cîntec veșnic, viu, răspîndind o nestăvilită poftă de viață. Documentele vremii, adevărați ochi ai istoriei, spun că oamenii de aici, ca de pe atîtea și atîtea locuri ale patriei, nu și-au pierdut cumpătul, nu s-au lăsat pradă necazurilor, sărăciei și mizeriei, ci s-au făcut părtași la frămîntările din acele timpuri, mulți dintre ei jertfindu-și viața pentru cauza nobilă a independenței și a libertății." Acest capitol al cărții are ca titlu „Măsura timpului". Într-adevăr, omul nostru, socialist, este măsura timpului.

POŞTA REDACŢIEI

Se pare că tot mai frumoasă începe să devină această toamnă divină şi plină de promisiuni vinicole. Corespondentul nostru de la *Huşi* zice : „Vă rog să încetaţi cu fresco-ritornela şi să vă gîndiţi că există şi fresco-vinorela". Nu cunoşteam, încă, această formă fixă de poezie...

La *Arad* fiind, acasă, vecinul meu Soare, ins priceput în tainele naturii, mi-a zis în timp ce privea melancolic zarea-zărilor : „Mirciulică, vezi tu păienjenii aceia?" (Vroia să zică funigei). Am zis că-i văd şi el a continuat : „Cînd zboară mătasa păianjenului în aer înseamnă c-om avé toamnă lungăăă, lungă".

Mama, frumoasa de dînsa, stă sub gutuiul bătrîn şi aşteaptă să-i cadă ultima fructă, galbenă, asimetrică şi mirosind a ambră.

Cu această introducere de gust literar îndoielnic, anunţ pe toţi cei disperaţi şi nefericiţi şi neîmpliniţi că, începînd de azi, nu le voi pretinde să-şi exerseze mîna chinuindu-se să desfacă „corsetul" poemelor supuse „formelor fixe". Aşa că, liber şi... cu talent, înainte !

★

Sînt posesorul, aş zice fericit, al unui „duel epigramatic" între doi inşi prinşi în plasele „poantei", (duelul cuprinde un caiet de aproape una sută file), şi ne-a fost trimis cu dovadă de primire şi semnătură personală de către harnicul *Vasile Coban* din Ploieşti. Mă declar mulţumit şi sînt obligat să reproduc o epigramă care sună cam aşa : „M-am certat cu soaţa mea. / Comică a fost pricina : / Am crezut sforăia, / Însă sforăia vecina". Epigrama aparţine lui *Sorin Beiu*. Dînsul, odihnească-se-n pace, înseamnă că ştia ce ştia despre izolarea fonică a apartamentelor.

Şi, fiindcă tot vrem să zîmbim puţin, vom cita încă una : „Le prinde foarte bine / Anunţul ce-l citim : / Rugăm a nu ne ţine / De vorbă cînd... vorbim".

★

Vrînd-nevrînd, deschizînd primul plic expediat de *Ion Dămian*, din Bucureşti, după ce am citit versurile şi scrisoarea, reproduc tot o... epigramă adresată criticului literar şi „tizului" meu, *Dumitru Micu* : „— Acuş, acuş, e-n pragul bătrîneţii / Şi el tot Micu-i / Oare va mai creşte ? / Speranţe nu-s, că prea sînt slabi poeţii / Cu care se hrăneşte". E adevărat ! A scris şi despre subsemnatul...

Am primit scrisoarea, versurile şi fotografia, stimate şi talentatule poet *Spiridon Popescu*. Versurile sînt pe linie. Poza îmi aminteşte ceva din atitudinea inşilor care, vrînd să pară gînditori, îşi sprijină mîna sub bărbie. Nu mai e la modă. Te vom chema la Cenaclul revistei şi atunci sperăm să te şi... radiografiem. „Îmi privesc sîngele într-o oglindă de frizerie / Şi strig : Nu se poate, nu-mi aparţine — / Pe cîmpul de luptă parcă avea altă culoare". Mă rog, totul e să mergeţi la frizerie nu cu poeme ci cu lame. Glumim şi vă aşteptăm.

Descifrînd cu oarecare greutate manuscrisul şi scrisoarea semnată *G. B. Zimbrul*, speriaţi, ca să zicem aşa, de pseudonim, îl asigurăm că ştim cine este şi-l respectăm şi-i dorim sănătate multă şi fericire multă, şi o maşină de scris nouă. Ne-au parvenit poemele „tăind orizontul diametral" şi-l rugăm să revină după sărbătorile Anului nou cînd vom fi mai odihniţi şi lipsiţi de poluarea şoferilor neglijenţi care nu respectă amestecul de benzină cu ulei. Ne-am văzut la Mărţişor şi ne vom revedea, sper, dumneavoastră cu pseudonimul *Zimbrul*, eu cu... *Mincu*.

Iată un fel de sonet care, dincolo de sfielile inerente, ne-a plăcut.

Semnatara versurilor se numeşte *Stela Filip Jurcă* şi este din Arad şi noi, fără nici un fel de „patriotism local", îl reproducem integral : „Scrîşneşte pămîntul de-atîtea poveri / Adîncului smulse de secolul nou / Atomul minuscul e astăzi erou / Dar este şi mîine ce-l fură pe ieri. / Se-aude un geamăt, un plîns de copil / Cînd rampele grele apasă pe el / Spre soare ţintind cu săgeţi de oţel / Infernul lui Dante făcîndu-l azil. / Cu trudă-n milenii, natura în joc / Culorile toate pe cer le-a aprins / Să ardă în magica stea de soroc. / Scrîşneşte pămîntul în cercul înscris / Pe discul galactic cu arme de foc. / Treziţi-vă ! Cercul lăsaţi-l deschis". În treacăt fie zis, să ştiţi că ştim ce înseamnă în limbajul arădenilor : „la muşuroi". Aşteptăm noi veşti.

Mulţumim lui *Ioan Veza* din Sibiu pentru măgulitoarele cuvinte adresate întregului colectiv redacţional al revistei. Cel puţin două din poeziile pe care ni le-aţi trimis merită să le prezentaţi revistei „Transilvania". Poetul *Ion Mircea* vă va înţelege, desigur. În lipsa dînsului încredinţaţi-le poetului Mircea Ivănescu. Noi aşteptăm răspuns la cele sugerate. Lipsa de spaţiu ne împiedică să vă reproducem cîte ceva.

Lelia Decuseară ne întreabă şi ne roagă să-i explicăm semantica cuvîntului *ţimiraş*. Păi, de unde să ştim noi ? Întrebaţi-l pe confratele *Iulian Neacşu*, căci dînsul... confabulează.

Vrem să-l informăm pe *Bogdan Cetăţuie* din Tîrgovişte că obligaţia protocolară zice că atunci cînd te adresezi unei persoane (unui destinatar) îţi poţi permite să-l umileşti măcar cu trei rînduri. Deci...

Trei plicuri consecutive ne trimite *Monica Damian* din Bucureşti.

Ne trimite, vorba vine, fiindcă ele sînt adresate poetei *Gabriela Negreanu* care a renunţat la funcţia de poştaş în favoarea noastră. Ultimul plic poartă caligrafiat numele subsemnatului. L-am deschis. Nimic nou, deşi aveţi „abia 18 ani"...

Carmen (de la Ronda ?) sau pur şi simplu *Carmen*, din Bucureşti, bănuieşte că am face parte din tagma naivilor aflaţi sub influenţa schimbărilor atmosferice. Sigur că sîntem naivi. Dar naivitatea noastră seamănă cu starea de alb a pisicii care toarce fără să aleagă urechile stăpînului.

Trimiteţi versurile colegului de la „Atelierul literar" care e mult mai mustăcios decît noi şi nu are nici un fel de invidii.

Iată o scrisoare frumoasă : *Scrisoare deschisă înspre Nichita*, „Sărut mîna Neică ! A venit toamna şi noi, ca frunzele, învăţăm pierderea în ierbar. — Du-mă dom'le înspre fermecatul cal să văd pe unde a păscut din minuni, du-mă dom'le la îngeri. Vezi, neică, eu îmi ţin zilele reparînd orologii, încercînd să urnesc Timpul, cînd domnia sa se poticneşte în ciudatele maşinării ale oamenilor"... Mulţumim. Am primit interviul cu poetul *Mihai Moşandrei* şi fotografiile. Aveţi răbdare. Şi vă semnez să ştie lumea că sînteţi reparator de ceasuri „nichitiene" : *Florian Stoian Silişteanu*.

Calm şi imperturbabil, *Ion Zavera* din Bucureşti, zice printre altele : „Despre mine nu vă pot spune mai mult decît că sînt poet. Restul nu contează". Ba contează, vorba lui *Caragiale*. Dacă sînteţi poet, ce mai doriţi de la noi ?

Îl asigurăm pe *Alexandru Filipescu* din Pleşcoi (nu e satul unde s-a născut Ion Băieşu ?), că nu-l cunoaştem „personal" nici pe *Ion Zimbru*, nici pe *Spiridon Popescu*, nici pe *Oana Kadar*, nici pe *Paul Gon*, nici pe *Alexandru Brosman* pe care, pretinde dînsul, i-am fi ridicat la nivelul *Periscopului* fiindcă au... farmec personal. Chiar aşa ? Păi, atunci, trimiteţi-ne fotografia.

Poezii de-o sensibilitate florală, frumoase ca nişte fluturi adormiţi de polen, ne trimite *C. Trandafir* din Lipova. Dacă nu vreţi să glumiţi în continuare vă rugăm să semnaţi cu numele întreg. Dacă nu vreţi să vă declinaţi numele adevărat atunci, semnaţi pur şi simplu C.T. (Control de calitate adică)

După ce ne-am lămurit ce şi cum, stimate *Ion Dan Pintilie* vă aşezăm la probă şi vă dorim vînt bun ! Ce mai e nou la Galaţi ?

Este adevărat, dragă O.M.T., prozator şi împătimit librar şi om de suflet că am dăruit ceasul primit de la Nichita unui fost prieten din Arad. Din fericire pentru mine, familia suspectîndu-mă de „lăudăroşenie" l-a convins pe amicul în chestiune să-mi returneze ceasul. Le mulţumesc.

Vreau doar să-ţi comunic fără a încerca să mă joc cu cuvintele, fără a apela la influenţe magnetice supranaturale : ceasul cu cadran albastru, după ce l-am vîrît la buzunarul de lîngă inimă, refuză să-mi mai secondeze pulsul. Sînt răbdător şi-l aştept să pornească.

Mircea Micu

P.S. Peste douăzeci de corespondenţi reclamă faptul că în provincie revista *Luceafărul* este difuzată într-un număr mic de exemplare şi cu întîrziere. Rog Direcţia de difuzare a presei să ţină cont de faptul că subsemnatul a colaborat cu dînşii vreme de peste un deceniu şi cunoaşte *mecanismul* de difuzare în detalii. Ar fi păcat să mă obligaţi să destăinui cîte ceva din „tainele" acestui mod de a difuza judicios şi la timp, în special, revistele literare.

PERISCOP

ceartă cu mine

m-am tot certat cu mine într-o seară
şi nici măcar nu ştiu din ce motiv —
probabil a fost unul relativ
pe care îl iubeam odinioară

m-a dat în judecată efectiv
o situaţie cu totul ordinară
că m-am certat cu mine într-o seară
şi nici măcar nu ştiu din ce motiv

clădeam cu vorbe pietrele de moară —
poate am fost cam dur şi ofensiv —
să fie oare-acesta un motiv
ca nişte strune rupte la vioară

de m-am certat cu mine într-o seară

faţa de masă

zburau peste faţa de masă libelulele...
erau flori pe faţa de masă
bucate destule —
suprapuse
tablouri cu diverse picturi
într-un copac uscat
codobaturi
un don juan
o cosînzeană
un turcaleţ
o piaţă largă
un ascet —
un tip indescriptibil ce-o să fie
omologat şi disputat postum
în colţul stîng de sus
o cununie
cu tancuri
avioane
praf
şi fum

vulturul

un vultur singuratec se opreşte
în aerul zburat de aripi lungi
nişte mioare plîng pe româneşte
stăpînul lor plecat pînă atunci

nepieptănat cu boabele de ploaie
stă răstignit lîngă asfalturi griul
lui ciprian arcuşul se îndoaie
pe trotuare mişună tîrziul

nu mai ajung nici florile de vişin
tîrîi de-un vis în ziua de crăciun
un vultur singuratec cere sprijin
poemului pe care nu-l mai spun

obol

dante călătorea spre infern
pe un fir de cucută domnească
cerberul pitagora n-a vrut să-l treacă
pînă cînd nu i-a dat rădăcina pătrată a
stixului

Ion Dan Pintilie

Fascinaţia realităţii

Urmare din pag. 1

rile lor. Lumea eroilor reportajelor este o lume reală, o lume aflată în neconteniт zbucium transformator, şi ea trebuie să fie regăsită, ca atare, în lumea reportajelor. Nu poate fi creat un empireu al realităţii de dragul imaginii literare în sine, după cum nu pot fi create nici două lumi paralele. Menirea reporterului, cît ar fi el de stăpînit de fascinaţia literaturizării, este de a privi cu ochii larg deschişi lumea în care trăieşte, de a simţi şi gîndi alături de oamenii despre care scrie.

Reporterul practică o artă combativă, implicată în realitate, contribuind din plin la făurirea omului nou — o artă şi o literatură care, cum spunea tovarăşul Nicolae Ceauşescu la recenta Plenară lărgită a C.C. al P.C.R. : „îşi va îndeplini misiunea istorică şi, fără nici o îndoială că — la fel ca şi pînă acum — dar mai ferm şi în condiţii mai bune, arta noastră îşi va îndeplini misiunea în construcţia socialismului şi comunismului, împreună cu întregul popor".

Şi realitatea timpului nostru socialist, realitatea glorioşilor ani de după Congresul al IX-lea al partidului oferă reporterului angajat, reporterului patriot o inepuizabilă sursă de inspiraţie.

CONCURS

● **S-a derulat cea de a opta ediţie — 1989 a Concursului de proză scurtă, reportaj şi fotoreportaj „Alexandru Sahia" organizat de Comitetul judeţean de cultură şi educaţie socialistă Călăraşi, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor. Un juriu format din scriitorii Pop Simion — preşedinte, Mircea Nedelciu, Cristian Teodorescu, Hanibal Stănciulescu şi Valerian Sava, membri, au decernat următoarele premii :**

PROZĂ SCURTĂ : Premiul II : Cristina Bucoveanu şi Cătălin Dinulescu (elev, 16 ani) amîndoi din Slobozia. Premiul III : Cezarina Adamescu (Galaţi) şi prof. Ion Teodorescu (Slobozia).

REPORTAJ : Premiul II : Costel Bunoaica (Slobozia). Premiul III : Marin Giurcă (Călăraşi) şi Valeriu Gligan (muncitor, Baia de Arieş, Alba).

FOTOREPORTAJ : Premiul I : Ion Mărculescu (Tîrgovişte) ; Premiul II : Ioan Sima (Tîrgovişte).

Decernarea premiilor a avut loc în comuna Mănăstirea, locul de baştină al scriitorului Alexandru Sahia.

CENACLUL „VASILE VOICULESCU"

● **Marţi, 31 octombrie, a avut loc o şedinţă a Cenaclului „Vasile Voiculescu" din Buzău, la care a participat, ca invitat, Iulian Neacşu. Au citit Alice Popescu şi Nicolae Tăicuţu (poezie) şi Nicolae Gâlmeanu (proză). Şedinţa a fost condusă de istoricul literar Alexandru Oprocescu, directorul Bibliotecii judeţene.**

POETUL

Împlineşte în această toamnă cincizeci de ani poetul Dumitru Matcovschi care, alături de Grigore Vieru, Leonida Lari, Nicolae Dabija, Ion Hadîrcă, Ion Vatamanu, Gheorghe Vodă împreună cu ei şi atîţia alţii pînă la generaţia mai tînără a lui Valeriu Matei, Valeria Grosu şi ceilalţi alcătuiesc o şcoală poetică intrată în conştiinţa a sute şi sute de mii de cititori, iubită, ascultată, sprijinită cu inima şi sufletul cum nu sînt multe în Europa acestui sfîrşit de mileniu.

Îl am înaintea ochilor într-o sală arhiplină la Chişinău, în picioare, către miezul nopţii, rostindu-şi versurile parcă sculptat în piatră ca trunchiul unui brad drept, cu ochii scăpărători dar liniştiţi şi blînzi, cu faţa prelungă şi fruntea stinsă, gălbuie, cum vede Eminescu fruntea despătimită a minţii atotcuprinzătoare a poeţilor.

În fruntea revistei „Nistru", de cîţiva ani, cu priceperea şi hărnicia ce-i caracterizează fiinţa, se bucură de aprecierea cititorilor ce o cumpără pînă la ultimul exemplar.

Fie-ne îngăduit acest gînd sărbătoresc trimis poetului casei Dumnisale, soţiei poetului, Alexandrina, savant, filolog, celor doi copii cărora le şoptesc de departe acum aşa cum am făcut-o şi cu prilejul vizitei acolo în blocul de la marginea oraşului aproape cu zăpadă la fereastră şi scoarţă moldovenească pe perete, versurile tatălui lor, Dumitru, pe care le recit cu bucurie ori de cîte ori am prilejul : „Întoarce-te poete la neam şi la durere / La limba sa cea dulce ca fagurul de miere / Fii Sancho, Don Quijote, fii veşnic luptătorul / Cine îşi vinde harul, îşi vinde şi poporul / Tu fii mereu oşteanul ce are moartea-n faţă / Învaţă de la dînsul murind ce-nseamnă viaţă / Şi nu uita că noaptea oricît ar sta la pîndă / Tot soarele cel mare răsare cu izbîndă".

Ioan Alexandru

● **„VIOLENŢA PE TOATE PROGRAMELE"** astfel îşi intitulează revista „Der Spiegel" unul din articolele consacrate unei priviri de ansamblu asupra emisiunilor cu care cele 30 de canale ale televiziunii vest-germane bombardează zilnic milioane şi milioane de spectatori, în special tineri. În cadrul articolului o serie de specialişti avertizează asupra pericolului pe care îl reprezintă emisiunile televiziunii din R.F.G. asupra creşterii şi educării tinerei generaţii.

„Lupta pentru cîştigarea copiilor ca telespectatori începe la prînz cînd copiii vin de la şcoală şi de la grădiniţe, se menţionează în articol. Cu seriale în care se ucide, se asasinează, se sugrumă şi se violează se remarcă în primul rînd staţiile particulare tv. SAT 1 şi RTL Plus, dar nici staţiile de stat ARD şi ZDF nu rămîn mai prejos. Seara ofertele acestui gen setos de sînge continuă şi culminează în timpul weekendurilor cînd violenţa este urmărită de cca. 650 000 de copii pînă la vîrsta de treisprezece ani.

La fel de puţin indicate pentru copii — continuă articolul — sînt şi programele pe care le oferă seară de seară tehnica video. Numeroase anchete şi studii efectuate în şcoli demonstrează că la orgiile la care curge sînge copiii asistă de cele mai multe ori în compania părinţilor. Situaţia din Republica Federală începe să semene tot mai mult cu cea din Statele Unite, unde copiii de la doi la cinci ani îşi petrec zilnic cca. patru ore în faţa ecranelor televizoarelor, care rămîn deschise în medie cîte şapte ore pe zi. Potrivit unor aprecieri moderate, un copil american vede pînă la vîrsta de doisprezece ani pînă la 80 000 de acte de violenţă cu peste 14 000 de morţi..."

● **O CULEGERE DE „SCRIERI ŞI CUVÎNTĂRI" ALE LUI MARTIN LUTHER KING** în 11 volume este în curs de pregătire la editura Universităţii California. Culegerea va cuprinde pe lîngă scrierile şi cuvîntările fostului lider al populaţiei de culoare, asasinat la Memphis, şi o parte importantă din corespondenţa încă nepublicată a pastorului Martin Luther King. Întregul proiect se bazează pe documentele existente la Centrul pentru schimbări sociale pe cale nonviolentă din Atlanta, statul Georgia, pe care îl conduce Coreta Scott King, văduva lui Martin Luther King.

CONFABULE

Vîrsta de 50 de ani este o vîrstă importantă, cel puţin la fel de importantă ca şi aceea de 18 ani. Pentru cei de 100 de ani este chiar o vîrstă tînără, dar pentru elevi ea înseamnă o jumătate de secol. Sînt însă şi excepţii, cînd vîrsta nu mai înseamnă mare lucru. De pildă, în cazul lui Nicolae Cristache, cei 50 de ani pe care îi are nu înseamnă nimic, n-a fost, nu este şi nu va fi niciodată bătrîn de o jumătate de secol. De cînd îl ştiu, el este la fel, înalt, smead, inteligent şi ironic. Dincolo de poleiala de gheaţă cu care o înconjoară din prudenţă bate inima lui fierbinte de justiţiar profund moral, care nu suferă injustiţia faţă de cei slabi şi nevoiaşi. De literatură s-a apucat pe cînd alerga vrăbiile pe cerul Brăiliţei, fiica mică şi nebună a Brăilei, în care fiecare îşi dă bunăziua cînd se vede în oglindă. Cînd a fost să fie, i-au stat alături, recomandîndu-l elogios cititorilor, Nichita Stănescu şi Fănuş Neagu, doi avuţi neguţători de cuvinte. Or, asta înseamnă ceva, nu ? Are însă un mare defect ca scriitor : scrie cărţi care dispar repede din librării. (Şi apare şi rar). În această zi aniversară îi dorim să şi-l înlăture. Nu să scrie prost, doamne fereşte !

Iulian Neacşu

CUMPĂNA

Stîlp XX

Plouă din pămînt
spre cer,
plouă altfel —
plouă ieri
şi aleargă
picătura
ca argintul viu
de-a dura,
se opreşte
banditeşte
drept în Vîrful
Veacului,
unde-i restul
leacului,
vremea
berbeleacului
şi dansează
îndrăcit
sus pe
Muntele-Ascuţit.
Cînd i-e dor
de două valuri,
face cumpăna
pe dealuri :
cînd i-e dor
de două frunţi,
amintiri
de la părinţi,
face cumpăna
pe munţi.
Obosită
de dreptate,
se împarte-n
jumătate :
jumătatea
de acu
plouă-n veacul
ce trecu.
Ce înaltă
picătură
dacă-ajunge
pîn-la gură,
că te-neci
şi te dezneci
într-un secol
douăzeci.
Hai, mileniu,
haide, treci !

George Alboiu

POEŢI ŞI CENACLURI

rodica vătămanu subţirelu

Măiastra

Omul,
piatră de zid,
încremenită în acelaşi tipar
cap — picior — mînă — trup
se doreşte Pasăre.

Am scuturat de pe mine zăpada
şi-am simţit cum degetele încep
să înfrunzească !

Zbor

Îmi place să mă îmbrac în haina albastră
a cerului,
Să-mi înfrăţesc gîndurile cu şoaptele zărilor,
Să-mi colorez obrajii cu roşul soarelui,
Să mă prefac — uneori —
În curcubeu aşezat între cer şi pămînt.

Mi-e drag zborul înalt al păsărilor albe,
Cu nostalgia dragostei de zbor.
Mi-e dragă aripa întinsă,
Ocrotitoare peste noi.
Dar cel mai mult,
Iubesc casa noastră cu spice de grîu
la poartă,
Cu vîntul doinind la ferestrele dorului,
Cu oamenii ce ne aşteaptă.
Înalt e zborul păsărilor albe !

rafael alberti

memorii

XII

În zilele cele mai aspre şi mai memorabile ale luptei noastre, Yvonnne şi Christian Zervos sosiră în Spania. Maria Tereza şi eu îi întovărăşeam prin străzile şi cartierele mărginaşe ale oraşului şi mai apropiate de front. Ne-am urcat la Palatul Telefoanelor atunci unul din cele mai înalte edificii din Madrid. De acolo au văzut distrugerile bombardamentelor, rănile sîngerînde ale oraşului. Capitala fusese deja evacuată, fuseseră evacuate femeile şi copiii, cît şi cea mai mare parte a intelectualităţii de care Guvernul avea nevoie alături, la Valencia. Acum Madridul era un oraş format din soldaţi şi oameni necesari pentru apărarea lui. Trebuia să fie salvat, şi odată cu el şi tezaurele culturii. Trei sute de opere măiastre ale muzeului Prado luară drumul timp de mai multe nopţi spre oraşul de la Mediterana.

Yvonne, la Madrid, se interesa de toate, informîndu-se de mersul salvării colecţiilor particulare care erau în locuri nesigure, urmărind munca Juntei pentru Salvarea Tezaurului Artistic. În acest timp, Christian Zervos trăia pasiunea pentru El Greco, marele său compatriot. Observa şi studia pînzele pictorului, multe dintre ele recent descoperite şi salvate de prin biserici distruse din vecinătatea frontului, şi îşi pregătea opera sa monumentală despre fantasticul oaspete al Toledo-ului, creaţie tipărită cîteva luni după terminarea războiului civil. Păstrez încă exemplarul pe care ni l-a dat, cu această dedicaţie emoţionantă : «Lui Maria Tereza Leon şi lui Rafael Alberti. În amintirea clipelor trăite împreună la Madrid. Cu prietenie.»

Din acel an 1939 nu am mai reuşit să-l văd pe Zervos decît după treizeci de ani mai tîrziu, la Notre Dame de Vie, în casa lui Picasso de pe colina Mougins. Zervos întovărăşit de Yvonne, continua catalogarea operei artistului. Pregătea volumul numărul... nu mi amintesc care. Picasso, Jacqueline, Yvonne, Maria Tereza, Aitana, eu, şi Roberto Otero am asistat la parada a sute de tablouri, fotografiate unul cîte unul. Fascinaţia şi tăcerea noastră erau mari, şi întrerupte adesea de glumele lui Picasso sau de intrările şi ieşirile Jacquelinei, aducătoare de whisky, ceai, coca-cola şi acea regină a păşunilor, o infuzie ce o lua pe vremea aceea pictorul într-o ceaşcă mare, din indicaţia medicului. Împreună cu Yvonne ne aminteam de extraordinarele zile ale Madridului şi acea uimitoare şi minunată cină pe care i-o oferise Maria Tereza, la Alianţa noastră, cînd la Madrid era greu de găsit chiar un colţ de pîine. Şi ne-a vorbit tot emoţionată, de munca ei cu catalanii care se ocupau cu readucerea în Muzeul de Arte al Cataloniei obiectele găsite în bisericile din preajma Barcelonei, la fel ca şi cele găsite la Gerona, Lérida, Tarragona şi în alte oraşe şi localităţi importante ale ţării. Mult mai tîrziu, la o a doua vizită, Picasso ne-a arătat în atelierul său o parte din opera sa în lucru, lucrări în ulei şi schiţe care în anul următor, şi din iniţiativa lui Yvonne, urmau să fie expuse, în număr impresionant, la Castelul din Avignon al Papilor.

Însă Yvonne n-a mai văzut expoziţia.

Murea trei luni înainte de inaugurarea celei mai extraordinare expoziţii pe care o imaginase, aşa cum şi Picasso va muri fără a fi prezent la a doua sa expoziţie din Avignon, si vernisată la 1 mai 1973.

Capitolul acesta din **Memorii despre Picasso** l-am scris după ce am vizitat alaltăieri ostracizatul şi denunţătorul său **Guernica**.

Şi iată-mă din nou în cartierul în care am mai locuit. Peisajul din ungherul meu — străzile Garibaldi şi Lungara — din Trastevere continuă să fie acelaşi, adică mai desperat ca niciodată. Motocicletele sînt parcate aproape printre mesele barului **Settimiano**. Automobilele, mai numeroase şi mai dezordonate decît în orice alt oraş din lume, par să urce, unele peste altele pînă la primul etaj al clădirilor. Mă aflu la Roma, şi o călătorie pentru pietoni este mai periculoasă ca oricînd. Se vorbeşte ţipîndu-se, ca întotdeauna, acolo, în ungherul meu. Deasupra lui traversează o voce care strigă tărăgănind : «Mariooo !» Este un nume repetat la nebunie, în întreaga Italie.

Acum aici, în Trastevere, clădirile sînt acoperite pînă sus de cele mai intens verzi şi mai luxuriante plante agăţătoare, care se cristalizează într-o nesfîrşire de lagune şi plaje de culoare între ocru ars roman şi smarald, creînd în felul acesta o viziune pulsatorie şi contrastantă aplicată pe zidurile trasteverine de-a lungul întregii străzi Garibaldi. Între timp au crescut pe aici arbori sălbateci, unii prea înalţi, iar în timpul zilei, la bordura trotuarelor şi dinaintea unor prăvălii, se văd zorele roşii, care se vor deschide noaptea, invadînd strada cu parfumul lor suav.

Mă întreb mereu, însă acum şi cu titlu definitiv :

Cînd voi pleca de la tine,
Cine îşi va aminti de mine ?

Sînt sigur totuşi că mulţi îşi vor aminti. Eu ştiu foarte bine că nu sînt nici Goethe nici Stendhal, ci poetul andaluz care a ştiut să pătrundă în glasul romantic al marelui Gioachino Belli şi să-l prelungească prin sufletul străzilor, al uliţioarelor şi al piaţetelor nemuritorului Trastevere.

Iată că acum trece o **carrozella**, cu bineîngrijitul său căluţ ce dă din cap, în drum spre grajdul său din Vicolo del Mattonato. Mă ridic. Vreau să mă situez din nou în mijlocul acestei flăcări sufocante ce urcă de la asfalt şi-ţi apasă respiraţia, şi să fac o plimbare printre **oleandres**, la umbra deasă a arborilor **lungotevere** şi la negrul dens al pinilor.

Roma ! Roma !

Tăcută şi fascinantă ca un corp care, deşi provocator de tangibil, şi care poate fi, în aceeaşi măsură, posedat şi respins — deoarece există de asemenea şi o anume morbiditate în el. Roma este un oraş minunat şi decorat cu lumini nocturne aproape agonizante ca pîlpîirea unor lămpi cu ulei. Multe baruri populare aici în Tarstevere se închid la ora douăsprezece şi jumătate noaptea, sau mai devreme, iar vechea veselie a scandalagiilor şi agitaţia aproape napolitană a străzilor, cu oameni într-un autentic **far niente** şi sorbindu-şi băutura răcoritoare în faţa porţilor, se cufundă într-o semiobscuritate evocatoare a unei alte epoci, în care inexistenţa iluminatului public era cît se poate de propice pentru orice fel de furturi şi de crime.

Se observă, şi se aduc dovezi cu multă tristeţe, că există tot mai puţine pisici ca altădată. Aceste stranii şi misterioase zeităţi ale Romei sînt exterminate, iar şobolanii au mai multă libertate de a ieşi din ascunzişurile lor şi a-şi lua cina în străvechii munţi de gunoaie din toate colţurile.

Roma ! Roma !

Trebuie să te duci să te consolezi pe balustradele podurilor peste Tibru, şi să priveşti fluviul plin de reflexe, imobil, la această oră în care bărcile şi acele **peniches** alunecă pline de viaţă fluvială pe Sena.

Epoca mea de aur din Trastevere a fost aceea cînd Vittorio Bodini, mare poet, hispanist şi extraordinarul meu traducător, mă invita să vizitez vechile taverne de noapte pentru a-i explica cheia adevărată a fiecărui poem din cartea mea **Sobre los angeles** relevîndu-i sensul ascuns, direct, din ceţurile ce le ermetizau. Îi răspundeam totdeauna şi cu multă speciozitate, promiţîndu-i vag să-i explic altădată realitatea ce zăcea încastrată în vibraţia fiecărui poem. Însă n-am făcut-o niciodată. Doar într-o singură seară i-am explicat istoria tragică ce exista în vitraliile poemului **Los angeles crueles**. Bodini rămase gînditor şi tulburat cînd i-am povestit că în adolescenţă mergeam împreună cu fratele meu, în zori de zi, la Puerto de Santa Maria, la vînat de păsări cu năvodul, lucru interzis cu desăvîrşire ; şi cum era imposibil de a intra în Puerto cu atîtea păsări vii, eu eram cel pus să le omoare, şi le omoram una cîte una, apăsînd cu degetele în capetele zburătoarelor cu care, ascunse sub bluza mea largă de marinar, ne întorceam apoi în oraş. În poemul acesta este exprimată groaza remuşcărilor pe care acel moment din biografia mea mi le-a lăsat pentru toată viaţa. Vittorio Bodini a murit la Roma, nu cu mult înainte de a fi împlinit 50 de ani ; şi a murit departe, foarte departe de «pămîntul său amar din Sud», acel depărtat Sud care se afla în centrul frumoasei şi rarei sale poezii.

Însă iată că îl văd venind pe Carlo Quattrucci, adică, mi se pare, deoarece el nu mai există de două sau trei primăveri. În Trastevere există o stradă lungă şi strîmtă, numită Via dei Riari, şi în fundul ei, peste un garaj cu terase mari ce se deschid spre arborii Grădinii Botanice ; aici există o sumedenie de ateliere ale pictorilor. Acolo aveam şi eu unul foarte mic despărţit de cel al lui Carlo Quattrucci doar de un zid.

Carlo era un pictor bun, şi noi am publicat împreună diferite poeme ale mele antifranchiste, ilustrate cu gravuri de-ale sale. Carlo avea succes. Făcea expoziţii mari împreună cu un organizator care îi cumpăra pînă şi creaţiile care erau pe cale de a fi terminate.

Însă Carlo, pe zi ce trecea, devenea, din motive familiare, mai deprimat.

Bea mult, foarte mult.

Îl întîlneam mereu la barul **Settimiano** în faţa unui pahar de whisky. Îl vedeam din ce în ce mai abătut şi mai ruinat. Într-o zi îşi tăiase barba. Într-alta am simţit că îmi pierdusem viziunea pe care o aveam despre el cînd l-am văzut coborînd din fundul străzii Via dei Riari şi îndreptîndu-se spre bar, cu vesta sa roşie. În altă zi am aflat, aşa deodată, că telefonase surorii lui spunîndu-i că se va sinucide şi că putea auzi pînă şi împuşcătura. În chiar aceeaşi zi, chemă mai mulţi ziarişti la studioul său pentru ora trei după amiază, deoarece dorea să le arate tablourile apropiatei sale expoziţii. Cînd ziariştii sosiră la ora fixată de Quattrucci, Carlo zăcea pe o sofa din studioul său, împuşcat în frunte şi cu pistolul încă în mînă. Cei care am aflat neaşteptata ştire am fugit într-acolo. Eu nu am vrut să urc şi să-l văd. Cum nici nu am avut curajul sa rostesc cîteva cuvinte la cimitir, am refuzat să merg. Carlo Quattrucci lăsase un tablou ce reprezenta propria lui sinucidere. Se vede că avea această obsesie. Era un prieten bun şi straniu. Şi alături de o tematică aproape întotdeauna tragică, picta din cînd în cînd flori şi peisaje imaginare.

O pisică ieşită nu se ştie de unde, traversează printre automobile Via Garibaldi, pierzîndu-se prin **La Scala**. Este prima felină pe care o văd în cartier, căci nici noaptea ele nu-şi făcură pînă acum apariţia printre resturile alimentare aruncate de **trattorii** şi de restaurante. Repet, şi mă conving de dispariţia alarmantă a pisicilor la Roma. Cu mai mult timp în urmă, sub fereastra mea de la bucătărie, de unde se poate privi tălăzuirea ritmică şi pe diferite planuri, a unor acoperişuri palide şi încîntătoare, dădeam de mîncare, în fiecare zi, la mai mult de douăzeci de pisici de toate vîrstele şi de toate categoriile. Tandrele, şi uneori ferocele porumbiţe, coborau de pe acoperişurile înalte şi de pe coşuri pentru a se amesteca printre neastîmpăratele pisici şi pentru a profita de mîncare. Am observat mereu că pisicile erau tentate de a prinde o porumbiţă. Însă păsările le speriau, scuturîndu-şi aripile, şi pisicile se resemnau cu surprinderea. Pe Baudelaire l-ar fi entuziasmat această scenă. Ceva mai mult l-ar fi distrat, poate, văzînd o haită de cîini cu ochii scoşi de ghiarele pisicilor. Însă pe acoperişurile mele nu mai există nici una. Nu mai ascult, din camera mea, dezmăţatul şi coşmarul auditor al tînguirilor durerosului lor amor, plin de mieunate şi de tăceri impresionante. Erau bătălii nocturne, crispate de gelozii şi de îndîrjite persecuţii, uneori totul prezidat de o palidă lună sacralizată, în timp ce milioanele de şobolani romani îşi îndîrjeau teroarea în conductele oraşului sau în gurile tăcute ale canalelor. Acum îi văd pe şobolani ieşind din ele traversînd liniştiţi, şi precedînd strada, într-o pauză impusă de vreun semafor electric şi, porniţi în căutarea a ceva ce îi interesează desigur la bordura trotuarului din faţă, ca apoi, în grabă, să revină la gura de unde se iviseră.

În româneşte de
Esdra Alhasid

Cultura românească în lume

ADAM PUSLOJIĆ : UN CICLU POETIC ROMÂNESC

● Cîteva splendide poeme recente pe teme românești, inedite, publică în revista „Lumina" (Vrsac), nr. 6.1989 eminentul poet iugoslav Adam Puslojić, cunoscător profund al literaturii și culturii române căruia, de fapt, i-a asigurat o bună și stăruitoare propagare în mediile din țara vecină. Noul ciclu românesc stă sub semnul cîtorva personalități-simbol ale literaturii române ce sînt invocate de poet cu o putere de penetrație ce trebuie reținută. Întîi de toate, umbra lui Eminescu acoperă această poezie ce reia, astăzi și acum, grandioasa imagine din „Memento mori", dar cu o rămîcire de perspectivă poetică întru-totul modernă, precum în aceste versuri : „Părinte, de-aș privi cu ochii tăi / aș vedea marea-n cerurile / în care nu-s nici mare și nici cer". Acest tip de lirism, ce se purifică în formulări de aspect sentențios care amintesc cîteodată și de Lucian Blaga, se exprimă în chip nimerit mai cu seamă atunci cînd se evocă, într-o admirabilă poemă, moștenirea culturală a lui Brâncuși : „Ea nu zboară ea e zborul însuși și nu ea în zbor / Ea e oul păsării Phoenix / Ea e cenușa lui / verde și de aur / Cîntare împietrită, eu nu te pot cînta / Țipătul din gura mea e întreg cerul". Încercarea de a comunica, într-un spirit ce pornește de la simboliști însă se definește mai degrabă în modernitatea exemplificată — de pildă — de un Paul Valéry, totalitatea parafrazelor posibile pentru un obiect impresionează aici, în aceste versuri ce au mai păstrat, parcă, și ceva din elegiile lui Nichita Stănescu în latura sentențiosului baroc. De altminteri, lui Nichita Stănescu i se dedică aici cîteva excepționale poeme, Adam Puslojić fiind unul dintre apropiații europeni ai autorului „Necuvintelor", socotit — ca să exemplificăm — „fratele nostru Nichita" și invocat ori de cîte ori se consideră că este necesar, aproape ca o divinitate tutelară. Dimensiunea mitică se evidențiază adeseori, chiar și într-o fragmentară evocare de lume românească în aspectul ei de Vlâsie, de Vlahie a Sacului, precum aici, în această mică parafrază la „Elegia a X-a, Getică" ; „Un popor întreg. Un zeu. / Tigrul meu balcanic în Carpați / Iată cum crește locul nostru / precum Potopul. Și eu visez / febril / și eu îți sînt prieten Vlâsie / a noastră / și a mea, care vă / iubește, să nu moară". În același stil, de mari emoții reprimate ce încordează firul imaginii poetice, se desfășoară o excepțională evocare a lui Vasile Pârvan, model de lirism al istoriei ce reverberează în noi, cu o reînnoită putere : „Zeii au trecut orașul în rîndul morților / apoi l-au părăsit / 12 veacuri pas de om n-a călcat pe aici / Cine a putut trece prin orașul fără nume ? / Oare mai văzut-a cineva orașul după plecarea zeilor ? / Atunci Vasile Pârvan opritu-și-a umbra / asupra orașului nevăzut și nu s-a mișcat de aici pînă nu l-a văzut scăldat în lumini / A readus orașului tot ceea ce pămîntul / i-a luat la porunca zeilor / Nu și fața". Ceva de sonorități ample și armonioase, oraculare, răzbate nu doar în această biografie modernă a Histriei ci în acest întreg ciclu românesc ce confirmă, poate, o ipoteză călinesciană rămasă nedezvoltată, aceea a apropierii noastre spirituale de Elada. Această dimensiune elină se profilează în chip [illegible] în poeme pe teme românești a lui Adam Puslojić.

A. Silvestri

DISCURS DESPRE „FOTOPORTRET"

● Sărbătorită anul acesta pe mapamond la împlinirea unui secol și jumătate de existență, fotografia de toate genurile își caută perspectivele teoretice clarificatoare privind menirea ei spirituală și impactul emoțional asupra ființei umane. Memorie afectivă, document, instrument tehnico-științific, iar după unii exegeți — artă de o factură nouă, fotografia începe să pătrundă — pe lîngă literatura ce i-a fost consacrată — și în zona meditațiilor filosofice. Un rol stimulator l-a avut în această direcție și primul concurs internațional de eseuri organizat de Federația Internațională de Artă Fotografică cu sediul la Bruxelles. Pentru a evita abordările prea largi s-a ales o temă relativ limitată : fotoportretul. Prin regulamentul concursului, competitorii au fost îndemnați să încerce a da o definiție a portretului fotografic, corelativ cu alte lucrări ale spiritului uman în domeniul portretizării, precum și unele referințe la creația națională din țara de origine a autorului. Au participat eseiști din Argentina, Austria, Bangladesh, Danemarca, R.F. Germania, Grecia, Luxemburg, India, Marea Britanie, Panama, Polonia, România, Noua Zeelandă etc.

Juriul format din Odette Bretscher (Elveția), președinta de onoare a F.I.A.P. și alți cinci prestigioși specialiști din Belgia, Spania, Grecia, Polonia și Luxemburg a acordat medalia de aur a F.I.A.P. (singura decernată) eseistului român Victor Botez, doctor în filosofie, pentru lucrarea intitulată „Arta de a-l vedea pe om". Succesul românesc la primul concurs internațional de eseuri asupra fotografiei confirmă valoarea cercetărilor întreprinse în acest domeniu de mai multă vreme în cărțile și studiile publicate de cîștigătorul înaltei distincții a F.I.A.P.

„RĂSĂRIT DEASUPRA VALURILOR"

● Sub titlul „Răsărit deasupra valurilor" sînt prezentate cititorului sovietic (de către editura Voinnoe Izdatelstvo, Moscova 1989) două romane românești ce au fost bine primite la vremea lor și de cititorii din țara noastră : „Strada Ancorei" de Ion Aramă și „S.O.S. în golful furtunilor" de Mihai Rășică. Personajele acestor interesante narațiuni, a căror alăturare este îngăduită și de mediul marinăresc, ce le este comun, sînt bărbați căliți la școala aspră a mării, punînd, în toate [illegible], mai presus de orice, dragostea față de [illegible] : sînt, astfel, evidențiate [illegible] morală, oameni curajoși ce-și fac datoria cu abnegație față de patria lor.

IANNIS RITSOS la 80 de ani

Poetul pe care îl omagiem în acest an pentru [illegible] a [illegible] de viață și o [illegible] activitate literară s-a născut în luna mai 1909, în Peloponez, la Monemvasia.

După ce și-a încheiat studiile liceale la Gytheion, se mută la Atena, unde, la început, o duce foarte greu.

Se înscrie la Școala de drept [illegible], renunță, acaparat de preocupările legate de scris. Se face repede cunoscut, publicînd în diverse reviste ale vremii, iar în 1934 debutează editorial cu volumul „Tractor", care a impresionat în special pe intelectualii cu vederi de stînga. Critica i-a [illegible] elogios debutul.

Poezia sa a avut, încă de atunci, un timbru de netăgăduită personalitate și [illegible] nic, îndeosebi prin caracterul ei [illegible] social. De altfel, Iannis Ritsos [illegible] în rîndurile mișcării [illegible] de-a lungul întregii sale [illegible] luptă [illegible]. [illegible] surprinsă [illegible] gonit și închis de mai multe ori în [illegible] și lagăre de concentrare.

Din 1936, Ritsos își schimbă [illegible] de exprimare lirică, devenind [illegible] moderne, conferind, totodată, versurilor sale un plus de adîncime filosofică, eliminînd un anume retorism și cîștigînd în simplitate, ceea ce i-a lărgit și mai mult cercul cititorilor și admiratorilor.

După apariția poemului intitulat „Cîntecul sorei mele" (1937), bardul național grec Costis Palamas nota, entuziasmat : „Literatura noastră are, pentru întîia oară, un act de [illegible] exponent. Ritsos dovedește, în [illegible], o nemaiîntîlnită virtuozitate poetică".

Deținător al Marelui Premiu Național „Grec" pentru poezie, precum și al unor importante distincții internaționale, tradus în peste 40 de țări, bucurîndu-se de aprecierea superlativă a unor scriitori de talia lui Louis Aragon, Iannis Ritsos este unul dintre cei mai prolifici poeți eleni contemporani și de o largă popularitate pretutindeni în lume. Înzestrat cu o capacitate creatoare uluitoare, profund original în substanța liricii sale meditative, Ritsos a publicat, pînă în prezent, peste 80 de volume.

Din vasta sa operă, cititorul român a luat cunoștință cu mai multe poeme în tălmăcirea unor [illegible] ar fi [illegible], Mihai [illegible] s.a.

În mai multe rînduri oaspete al României, Ritsos a dedicat acestei țări un întreg volum de versuri, intitulat „Arhitectura copacilor", realizînd, de asemenea, o valoroasă antologie din lirica românească contemporană, antologie ce i-a [illegible] de un mare succes la data apariției în Grecia.

În persoana lui Iannis Ritsos, Grecia are unul dintre marii ei mesageri în nivelul creației lirice universale, iar România și scriitorii ei un sincer și devotat prieten.

RÎNDURI DESPRE POEZIA ROMÂNĂ

Prefațînd antologia la care ne-am referit, Iannis Ritsos scria, printre altele :

Contactul meu mai apropiat cu literatura română a început de abia cîțiva ani. Pînă atunci aveam o idee destul de vagă despre valorile ei.

Numele care se impunea cel mai des atenției noastre era al lui Eminescu. (...)

Puțin cîte puțin, după o familiarizare aproape imperceptibilă, a urmat o adîncire a esențelor a indeosebi a lor într-o acceptare firească de versuri și nume, receptate în timp.

A fost, poate, o întîmplare, dar nu chiar o simplă întîmplare, ci concretizarea unei cunoașteri, a unei confirmări. Într-adevăr, asa a fost.

. . . .

Cum să pătrunzi în viața unui popor, în sufletul lui, cu mijloacele unei alte limbi ?

M-aș fi oprit, deci, în fața barajului unor dificultăți reale și al proprilor sovăiri, justificate. Dar poezia lucrează aproape singură, cu asentimentul nostru, însă și dincolo de acest consimțămînt al nostru, prezîlind punți secrete de trecere, în fața cărora vechile opreliști dispar sau măcar se micșorează.

Simți astfel, încă o dată, importanța poeziei, ajungi să înțelegi și mai bine ce negrețuli alnlor constituie aria pentru apropierea diverselor comunități umane. Descoperind și evidențiind similitudini esențiale, dînd la o parte diferențele exterioare.

. . . .

Cînd am tradus poezii populare românești, am folosit în locul ritmului lor obișnuit, trohaic, pe cel iambic, schimbare operată dintr-un impuls interior, dictat de necesitatea sugerării sentimentului grecesc. Dimpotrivă, scriind în România două dintre poeziile mele : „Sîrbă" și „Cinci variațiuni la o doină", am folosit trohaul, care corespunde, mai bine, cu o notă specifică, sensibilității românești.

Nu mă pot pronunța în privința justeții unei asemenea modificări, pot să certific, în schimb, necesitatea ei, resimțită de mine ca atare, avînd un temei adînc, de fond.

Amintind considerentele care l-au condus în selecția antologiei sale, care, ne fiind pestemate ale creației folclorice românești, a înșumai poeme alese din opera unor autori ca Arghezi, Bacovia, Blaga, Beniuc, Jebeleanu și alții, Iannis Ritsos a ținut să precizeze, în încheierea cuvîntului la tălmăcirile înfățișate publicului elen :

Socotesc această încercare drept o modestă dovadă de dragoste pentru poeții români și pentru țara lor, prietenă a țării mele. Desigur îmi dau seama că ceea ce am realizat nu e de-ajuns. Dragostea poate fi nemăsurată, o virtute, dar nu ne e îngăduit s-o folosim pentru a scuza imperfecțiunile muncii noastre.

Poezia românească merită o prezentare de primă mînă și mai cuprinzătoare decît o infuzie să însemne antologia de față.

Atena, ianuarie 1981

Prezentare și traducere de Lambros Zogas și Corneliu Șerban

REVISTA STRĂINĂ

● DISTRIBUIREA ÎN LUNA IUNIE A PRINCIPALELOR PREMII LITERARE ITALIENE — Campiello, Viareggio și Struga — a determinat apariția în presa italiană, și nu numai în cea literară, a unor articole, discuții și aprecieri asupra literaturii italiene contemporane, în special asupra romanului. Cum a fost deci proza italiană a primului semestru al anului 1989 ? Iată părerea lui Gianandrea Piccoli, director-editor la cunoscuta editură „Rizzoli" : „Sezonul literar actual a adus un singur semnal precis iar acesta se referă la scriitorii tineri, care au sub treizeci și cinci de ani. Difuzarea lucrărilor lor necesită o grijă dublă. Noi, editorii, facem bine atunci cînd sîntem mai puțin pretențioși cu autorii nou apăruți. Pe de altă parte acești tineri scriitori trebuie să se mobilizeze dacă vor să crească, să se maturizeze, să se mobilizeze pentru a putea publica opere finite. Unul din pericolele cele mai mari care îi pîndește pe acești tineri autori se ascunde în manierismul lor sub masca dezrădăcinării, dar un pericol și mai mare îl reprezintă înclinația lor către populismul pseudoevanghelic, care, uneori, poartă cu sine riscul poeticii legilor de Crăciun și al betleemurilor."

Și iată și părerea lui Luigi Brioschi de la editurile „Guanda" și „Longanesi" : „Chiar dacă trebuie să recunosc că în proza italiană se manifestă o oarecare oboseală, eu nu i-aș învinui pentru aceasta pe noii scriitori. Dacă vom ști să alegem dintre ei, potrivit unor criterii adecvate, ajungem la concluzia că există o serie de personalități interesante chiar dacă încă nu pe deplin maturizate..."

● BENNO PLUDRA ESTE UNUL DINTRE CEI MAI CUNOSCUȚI SCRIITORI EUROPENI DE LITERATURĂ PENTRU COPII. Lucrările lui sînt traduse în mai multe țări. Între acestea figurează : „Aventura micului naufragiat", o interesantă povestire despre faptele unui băiat care își salvează prietenul (un cățel) dintre sloiurile de gheață ; „Tambari", o poveste cu o ambarcațiune veche descoperită de un grup de copii care trăiesc, cu ajutorul ei, multe aventuri ; „Școica albă", o carte poetică despre dorințele și visele fetiței Lutta ; „Insula lebedelor", o carte aducînd în prim plan un copil dintr-un cartier al Berlinului, care se mută la țară, dar care nu se poate acomoda cu noul său mediu de viață. Ultima carte a acestui cunoscut scriitor din R.D. Germană se numește „Inimă de pirat".

În acest din urmă volum, Benno Pludra abordează o temă nouă pentru autor : confruntarea copiilor cu adulții. „Copiii visează la fericirea personală dar și la fericirea tuturor oamenilor și visurilor, spunea autorul. Le doresc să alunge din viață tot ce este rău. Realitatea s-a schimbat, acum este foarte interesant de cîntat și de găsit pumerul, momentul în care visele copiilor se întîlnesc cu realitatea... Eu cred că copiii vor să semene cu fiecare erou care este puternic, frumos, isteț și ferm, dar pentru că ei știu foarte bine că așa ceva este doar ideal. E tan drept al lor pe fiecare erou care reușește să se afirme prin voință, prin eforturi. De aceea pe copii nu-i mai interesează dacă eroii au părul roșcat, dacă au urechi clăpăuge ori dacă fața le este acoperită de pistrui. Peppi Ciorapi-Lungi (eroina cărților marei scriitoare Astrid Lindgren — n.n.) nu este o frumusețe, dar asta n-o împiedică să fie iubită de toți copiii. Dacă vreunul dintre eroii mei a devenit model ? Nu știu, poate Lutta Matten..."

● „NU AM CE MÎNCA, NU AM UNDE MĂ CULCA, MĂ SIMT EXCELENT. OTA". Acesta este textul scrisorii pe care Otakar Batlička, autorul volumului de povestiri „Pe valurile curajului și aventurii" o adresa tatălui său. Pe atunci avea patrusprezece ani iar scrisoarea fusese trimisă din Argentina, unde fugise pentru a scăpa de eliminarea din gimnaziu !

Așa începe aventura prin lume a lui Batlička, aventură în timpul căreia din omul care — acasă — era tot timpul spinele din ochiul cuiva, ajunge rînd pe rînd geodez, îngrijitor de animale, agricultor, muncitor, marinar, prizonier în primul război mondial, om de afaceri cu obiecte de filatelie, vatman. Dar, înainte de toate un băiat cinstit, cu simțul datoriei.

A străbătut — și cititorul merge împreună cu el — numeroase țări, a vizitat multe așezări umane. Începutul primului război mondial îl surprinde în Argentina, la Buenos Aires. O parte din război a trăit-o pe mare ca marinar pe diferite vapoare, cu care a călătorit pînă în Australia, în Labrador, India, Malaiezia, Indonezia, Japonia, Statele Unite și China. După care s-a întors acasă. A pierit într-un lagăr de concentrare nazist.

Din toate cele trăite și vizitate, dar și auzite de la alții în timpul lungilor sale peregrinări pe uscat și pe ape, Otakar Batlička a scris o carte remarcabilă, pe care acum i-a publicat-o editura cehă [illegible] prin aventurile [illegible] prezentate, prin modul inteligent de gradare a acțiunii, prin simplitatea și firescul [illegible]. În cartea lui Batlička se [illegible] binele cu răul, curajul și fermitatea cu lenevia. Constatăm la sfîrșitul cărții lui că pe vremea aceea [illegible] faptele de eroism, spiritul de solidaritate și întrajutorare umană, grija față de aproape.

● BROADWAY S-A NĂSCUT A DOUA OARĂ, este părerea unanimă a presei americane. Evenimentul este legat de punerea în scenă la Imperial Theater a muzicalului „Jerome Robbins's Broadway". Spectacolul a fost primit cu același entuziasm cu care, în urmă cu treizeci de ani, au fost întîmpinate compozițiile lui Irving Berling și Leonard Bernstein. Cel mai mare coregraf pe care l-a avut pînă acum America — l-am numit pe Jerome Robbins, revenit pe Broadway după o absență de douăzeci și cinci de ani — și-a sărbătorit cu acest spectacol, pentru care biletele sînt vîndute pînă la Anul Nou, cea de a 70-a aniversare a zilei de naștere.

Spectacolul lui Robbins demonstrează cîteva lucruri : că Broadway-ul a uitat cum arăta odinioară ; că teatrul american înseamnă în primul rînd muzicalul ; că dansul și cîntecul sînt elementele fundamentale ale unui show. În fond, Robbins reia mai multe spectacole care au ținut afișul pe Broadway între anii 1944—1964, realizînd însă un show personal prin prisma spectacolelor lui care au făcut epocă : „West Side Story", „Gypsy", „Peter Pan", „Oh, Calcutta", „Miss Liberty", „Call Me Madam" și multe altele.

„Vechiul-nou musical al lui Robbins cuprinde atîtea elemente cît nu ne amintim să mai fi avut vreun spectacol de pe Broadway, scrie «Newsweek» : motive de violență (împrumutate din «West Side Story»), fantezie debordantă («Peter Pan»), flirtul cu opereta («The King and I»), umor de cea mai bună calitate («A Fanny Thing Happened»). Pe scenă se înscriu la... dans gangsteri din vremea prohibiției, veterani de poliție care nu vor să renunțe la uniformă etc., dar în primul rînd dansatori fantastici și fanatici..."

Din lirica sovietică contemporană

VICTOR SOSNORA

Peisaj universal

În spațiul universului haotic
doar nimbul lunii strălucea hipnotic...

Acolo, în azurul ca lama unei săbii
plecară rînduri, rînduri de corăbii
și-un cor umplea cu cîntece hotarul

Părea un candelabru felinarul
și lîngă felinar, cu voie bună
mergea un tînăr cu aripi și liră
parcă purta din veșnicii cunună
că, ascultîndu-l, stelele păliră

Părea ridicol astfel, fără nume
pîndit de frică, poate de vreun vis
în mantia văzduhului, anume
necunoscut și parcă interzis....

Așa de mișcător și de real
cînta ca și un înger infernal !

O lume-ntreagă era-n el, iubire
și lacrimi avea-n glasul lui fierbinte
destin și visuri, ca un trandafir e
dar cîntecul lui nu avea cuvinte....

Suflet al meu, ai fost în viață, oare
sau umbra unei fete tremurînd
stai, pasiune, — a inimii ardoare
o liră stearpă am purtat în gînd

În suflet am troene de zăpadă
nici o mișcare nu-i, nici cer senin
nimic nu poate ochiul să mai vadă
decît destin... destin, numai destin !

VLADIMIR SOLOUHIN

Sonete

I

Contemplu fața albă a colii de hîrtie
pe ea nu văd parafa, nici linie, nici semn
nici pata de cerneală, tăcere, doar, pustie
o coală neutrală și de un alb solemn

Cît timp ea va rămîne curată, sidefie
e necesar un cuget modest viteaz și demn
inițiul pas să facă, atît, dar să se știe
și va rămîne-o urmă a castului însemn

Cedînd acelei forțe ce sapă ca sobolii
nu profana culoarea imaculată-a colii
c-un gest făcut în grabă de versuri fără artă

Că albu-acesta-i cale deschisă și e soartă
puternic cum e focul și orb ca un totem e
izvorul setei sfinte din blestemate steme !

II

Izvorul setei sfinte din blestemate steme
așa ne este viața în timpul ce ni-i dat
se-arată dulci-amare licorile-i supreme
oricît ai bea din ele ești și mai însetat

Ca vinul cel mai dulce tapeste-n cupă steme
să bem fără de grijă la rînd, neîncetat
pînă la ora plății cînd cel sărman se teme
cînd mărunțișu-n pungă de mult n-a mai sunat

Și bem pentru zăpadă și pentru ploi și frunză
și pentru cer, cunună cununilor ascunsă
și pentru ciocîrlia amiezelor de vară

Pentru grădini și pentru a spinilor fanfară
și pentru chipul tandru și ademenitor
al celei de departe înveșmîntată-n dor !

III

Femeia-înveșmîntată în mantie de dor
ea, pentru noi, e totul : cărți, lupte, năzuință
dar e de-ajuns un singur surîs amăgitor
și-atunci devii erou sau rob fără voință...

Tu ești un om de seamă, cu nimb strălucitor
poet sau comandantul scăldat în biruință
dar ea s-a dus cu altul și-mbehunit de dor
ești ca un gîsnic-n spațiu pierdut în neființă...

Noi vrem să băînim iubirea mult visată
iar dacă nu, atunci, în viața noastră toată
oriunde-am fi, doar nopți pustii ne-or aștepta

Și totuși ea e rană aprinsă de speranță
ni se arată printre nori grei ca de faianță
în nopți tîrzii, de toamnă, — o luminoasă stea !

EVGHENI EVTUȘENKO

Credo

Aș vrea să uit de tine, poezie
poetul anonim aș vrea să fiu
o parte din pădure, din cîmpie
din stradă, din oceanul străveziu...

Au încercat codoașele zadarnic
să mă atragă, mi-am rămas stăpîn
cu poezia altora sînt darnic
cu-a mea nicicînd, vreau liber să rămîn!

Nu ești poet de-ți împletești cunună
tu, singur, la ceilalți poeți rînjind
cu colți de lup, doar dacă-ntotdeauna
invidiei nu-i știi ascunsul jind.

Toți cei ce urcă tot mai sus, pe trepte
n-au forță, sînt ușori și duși de vînt
tu, printre ei să mergi pe drumuri drepte
și fericit vei fi, într-un cuvînt.

Confortul recunoașterii-i ca spuma
mărturisește-al vremii glas sonor :
— Nu sînt puternici cei cinstiți acuma
ci doar acei cinstiți și-n viitor !

SERGHEI DAVÎDOV

Taina zborului

Poemele nu le iubesc fierbinte
ci doar forforescența din cuvinte
neînchegate, parcă în derută
cum e un bulgăr de argilă brută

Poetul, doar, le rînduiește bine
și,-ngîndurat, prin spațiu le petrece
dar zborul, taina zborului, în fine
stă-n îmbarcarea-n avionul rece.

Un cîntec de seară

Cu pași de nea prin fața casei noastre
ne tulbură, trecînd, adeseori
și-atunci, talazul mărilor albastre
nu poate fi de nici un ajutor
tristeții noastre. Stele, curcubeie
leningrădeanul răsărit de zi
mai scump decît surîsul de femeie
nimic pe lume nu mai poate fi...

Spre iarnă, dar, cînd gerul mușcă tare
sîntem și noi cuprinși de-această stare
dar nu ne-nvinuiți căci n-avem vină
dacă, prin geam, privim în zări, departe
orașul cu-a lui zestre de lumină
și-i sîntem credincioși pînă la moarte
surîsului — unica bogăție
surîsului acela de soție !

VADIM SEFNER

Arheologia sufletului

În gările speranței, sub castani
și în cetăți din vis cu cer înalt
stratificate clipe, zile, ani
ca dune de nisip ne iau cu-asalt
Ce-a mai rămas ? Numai moloz mărunt
dar nu uita că-mpresurați de roci
vom fi la vîrsta părului cărunt
ai sufletului nostru arheologi.

Hîrlețul amintirii, deseori
prin vreme, cade perpendicular
poate-n adîncuri nu vor fi comori
dar viitorul ne va fi mai clar !

NIKOLAI UȘAKOV

Poezia

Cu negre forfecuțe, — o rîndunea
cînd iarba din grădină o tundea
m-a întrebat : — Numele dumitale
în care totdeauna te învălui ?
— Eu, numele, i-am spus nu ți-l dezvălui
și-am alergat apoi în jos, în sus
prin lumea-ntreagă, însă n-am ajuns
acolo unde dînsa s-a ascuns.

Dar nu-i nimic, că n-am găsit-o nu mă mir
s-a dus în zbor, departe, la Shakespeare !

Eu îi rămîn fidel
și-am s-o aștept
cu-același dor în piept
pînă se va întoarce de la el.

În românește de Dumitru Balan și Ion Potopin

SPORT

RĂSĂRIT ȘI STINGERE

trandafiri și jazz. Și dans pe struguri de Corint. Miercuri, Dinamo a intrat pe ușa primăverii '90. Viitejuri de cristal, roiuri de stele mărunte. De la o vreme, Dinamo s-a schimbat într-o uzină care produce constant lucruri mîndre și de superiori. Nimic supranatural în faptul că Dinamo a învins, miercuri, cu un scor fluviu, una din cele mai naive echipe din fotbalul european — naivă, să ne înțelegem, nu în sensul de copilărie sau preistorie a fotbalului, ci de trăire fericită a jocului, pentru că Panathinaikos Atena a evoluat, de multe ori, la mulțimea învingătorilor — și totodată simple întîmplător. Totul, în afirmarea pe plan intern și extern a echipei Dinamo, ține de muncă și de compozitori ei, de organizare, de degajarea și sieluirea talentelor și poate și de fascinația pe care-o exercită asupra jucătorilor grupul de antrenori și conducători. Dinamo este o echipă cu chenar perfect întocmit, înăuntrul căreia fiecare piesă tinde să-și împletească armonios mișcările, gîndirea, inclusiv culoarea inteligenței, cu vecinii din amîndouă flancurile. De aceea, miercuri, ea nu putea, nu avea cum să nu transeze în favoarea sa întîlnirea cu Panathinaikos. 6—1 este scorul unei furii lucide și a inteligenței prevăzătoare. Felicitînd întreaga echipă condusă de Mircea Lucescu și Florin Cheran, trebuie să atrag atenția antrenorilor naționalei asupra a doi jucători de excepție : Lupu și Timofte. Amîndoi merită azvîrliți în luptă împotriva danezilor.

Amurg de iarnă pretimpurie (și deloc violet) a coborît în Ghencea. Marea formație care cutreiera Europa în chip de legendă a zodiilor care umpla fîntînile cu lapte și vin, nu mai are azi decît patru jucători de rasă : Lung, (dar și el s-a pornit să primească goluri printre urechi), Hagi, Lăcătuș, Ungureanu. Restul, buturugi de care cu care să încălzești un ceai de mătasea broaștei. Adevărul, și cel bun și cel rău, e demn de disprețuit dacă nu-l pui în relație cu oamenii care îl suportă. Iar lucrurile stau astfel : Steaua, după dezastrul suferit la Barcelona, în fața lui A. C. Milan, e o echipă stinsă pe plan continental, și noi, cu foarte puține scrîșniri din măsele, suportăm să ni se spună la nesfîrșit că e mai argintie ca lumina lunii, dar păscută de ghinion. Miercuri seara, la Eindhoven — ce rușine ! — după ce a preluat conducerea partidei, Steaua, condusă bine de pe margini, n-ar fi putut rata calificarea în semifinale. În minutul 17, orice antrenor cu doxă ar fi dublat linia apărării, lăsînd la înaintare doar un singur om, pe Lăcătuș, să zicem, i-ar fi retezat potecile spre înainte (total neisprăvite) lui Dan Petrescu, i-ar fi plesnit cu nuiaua, la pauză, pe Balint, somîndu-l să se întîlnească și el cu mingea măcar o dată la cinci minute, și ar fi ridicat un baraj greu de străbătut de olandezi. Or, Iordănescu ce-a făcut ? Și-a proptit negîndirea în palme și-a început să suspine.

Cine nu înțelege că Steaua, spre a redeveni ceea ce a fost, trebuie reconstruită cu migală, cu dragoste și deșteptăciune, n-o iubește. E o prostie să scarpini pe burtă și între coarne gloriile defuncte.

Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor-șef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zăinescu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 71 96
Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC CASA SCÎNTEII